

**EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
FAKULTA MEDZINÁRODNÝCH VZŤAHOV**

Evidenčné číslo: 105002/I/2019/36069191762338052

**VÝZNAM A PERSPEKTÍVY SOFT POWER
V MEDZINÁRODNÝCH VZŤAHOCH**

Diplomová práca

2019

Bc. Martin Natafaluši

**EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
FAKULTA MEDZINÁRODNÝCH VZŤAHOV**

**VÝZNAM A PERSPEKTÍVY SOFT POWER
V MEDZINÁRODNÝCH VZŤAHOCH**

Diplomová práca

Študijný program: iHD_15 – Hospodárska diplomacia

Študijný odbor: 3.3.17 – Medzinárodné ekonomické vzťahy

Školiace pracovisko: 105002 – Katedra medzinárodných ekonomických vzťahov a hospodárskej diplomacie

Vedúci záverečnej práce: doc. Mgr. Boris Mattoš, PhD.

Bratislava 2019

Bc. Martin Natafaluši

Čestné vyhlásenie

Čestne vyhlasujem, že som záverečnú prácu vypracoval samostatne a že som uviedol všetku použitú literatúru.

Dátum:

.....

Bc. Martin Natafaluši

Pod'akovanie

Chcel by som pod'akovať vedúcemu záverečnej práce, doc. Mgr. Borisovi Mattošovi, PhD., za odborné a cenné rady, ústretovosť, trpezlivosť a pripomienky počas písania tejto diplomovej práce. Ďalej by som chcel pod'akovať rodičom za podporu a dôveru.

ABSTRAKT

NATAFALUŠI, Martin: *Význam a perspektívy soft power v medzinárodných vzťahoch*. – Ekonomická univerzita v Bratislave. Fakulta medzinárodných vzťahov; Katedra medzinárodných ekonomických vzťahov a hospodárskej diplomacie. – Vedúci záverečnej práce: doc. Mgr. Boris Mattoš, PhD.. – Bratislava: FMV EU, 2019, 90 strán

Cieľom záverečnej práce je analýza *soft power* vo všeobecnej rovine rovnako ako aj na konkrétnych príkladoch vybraných krajín, ktoré svoje zahraničné, politicko-ekonomické záujmy dosahujú pomocou mäkkej sily. Vybrané krajiny (prevažne svetové veľmoci) používajú tento prostriedok v kontexte svojich zahraničných cieľov, kedy sa snažia svojou atraktivitou a svetovou obľúbenosťou zapôsobiť na externého, politicko-ekonomického partnera a jednoduchšie tak presadiť svoje zahranično-politické a zahranično-obchodné záujmy. Pri podrobnejšej analýze zisťujeme, že nie všetky krajiny využívajú svoju *soft power* v rovnakej miere. Tento jav závisí jednak od jednotlivých aspektov danej krajiny, ktoré jej mäkkú silu ovplyvňujú, na druhej strane aj od vojenského arzenálu, ktorým krajina disponuje. Vojenskou technikou sa dostávame k opaku mäkkej sily, teda k tvrdej sile alebo inými slovami k *hard power*. Niektoré krajiny, ktorým nestačí ich *soft power* využívajú aj tvrdú silu, ktorá im môže takisto dopomôcť k presadeniu štátnych záujmov. Pre lepšie medzinárodné uplatnenie krajiny zvyknú využívať *smart power*, teda kombináciu *soft power* a *hard power*. Diplomová práca je rozdelená do 4 kapitol. Obsahuje 6 grafov a 3 tabuľky. Prvá kapitola je venovaná všeobecnému popisu *soft*, *hard* a *smart power*, historickému vývoju a všeobecnej charakteristike. V ďalšej časti sa charakterizujú ciele a metódy, ktoré boli zvolené pri písaní záverečnej práce. Tretia kapitola predstavuje jednotlivé krajiny, ktoré využívajú svoju „atraktivitu“ a rôzne typy síl na dosahovanie svojich cieľov a záujmov. Záverečná kapitola sa zaoberá perspektívami a potenciálnymi možnosťami vývoja *soft power* v budúcnosti.

Kľúčové slová:

Soft power, *hard power*, *smart power*, diplomacia, svetoví lídri, zahraničné politické a ekonomické ciele, zahraničné záujmy, sila

ABSTRACT

NATAFALUŠI, Martin: *Meaning and Perspectives of the Soft Power in International Relations*. – University of Economics in Bratislava. Faculty of International Relations; Department of the International Economic Relations and Economic Diplomacy. – Thesis supervisor: Assoc. Prof. Boris Mattoš, PhD.. – Bratislava: FIR UEBA, 2019, 90 pages

The aim of the final thesis is to analyze soft power on a general level as well as on specific examples of selected countries which assert their foreign political and economic interests by using of soft power. These selected countries (mostly the world leaders) use soft power in the context of their foreign goals trying to impress their political and economic partners by their attractiveness and world popularity and, therefore, achieve their political and economic interests more easily. By the detailed analysis we find out that not all states are using the same measure of soft power. This phenomenon depends, on one hand, on the individual aspects of the country influencing its soft power and, on the other hand, on its military arsenal the country possesses. Here we should mention the opposite side of the soft power exercised by military technique – hard power. Some countries use both hard power as well as soft power to promote their interests. Other states mostly use smart power – combination of the soft and hard power. This Master thesis is divided into 4 chapters and includes 6 charts and 3 tables. First chapter is devoted to the general description of soft, hard and smart power, historical development and general characteristics. The next chapter characterizes this thesis's methodology. Third chapter describes individual countries, that use their „attractiveness“ and different types of forces to achieve their goals and interests. The final chapter deals with perspectives and potential options of the soft power development in the future.

Keywords:

Soft power, hard power, smart power, diplomacy, world leaders, foreign political and economic goals, foreign interests, power

Obsah

Zoznam tabuliek a grafov	17
Zoznam skratiek.....	18
Úvod.....	10
1 SÚČASNÝ STAV PROBLEMATIKY DOMA A V ZAHRANIČÍ – SOFT POWER, HARD POWER, SMART POWER.....	12
1.1 Zdroje a limity <i>soft power</i>	18
1.2 Diplomacia a <i>soft power</i>	20
1.3 Hard power.....	23
1.4 Vplyv informačných a komunikačných technológií na <i>soft power</i>	25
2 CIEĽ PRÁCE, METODIKA PRÁCE A METÓDY SKÚMANIA	27
3 DISKUSIA PRÁCE – SOFT POWER V MEDZINÁRODNEJ POLITICKEJ A EKONOMICKEJ SFÉRE.....	29
3.1 Soft Power a Európska únia.....	29
3.1.1 Sila EÚ a šport	34
3.1.2 EÚ a transpacifické vzťahy.....	35
3.2 <i>Soft Power</i> a Spojené kráľovstvo Veľkej Británie a Severného Írska.....	37
3.2.1 BREXIT	42
3.3 <i>Soft power</i> a Spojené štáty americké.....	45
3.3.1 Vojenská a politická sila USA.....	49
3.3.2 Úloha amerického dolára (USD).....	51
3.3.3 Masová kultúra Spojených štátov	57
3.4 <i>Soft power</i> a Francúzsko.....	60
3.4.1 Sila francúzskeho prezidenta	61
3.4.2 Ekonomická sila Francúzska	63
3.4.3 Francúzska kultúra	65
3.5 Sila Ruskej federácie.....	67
3.5.1 Sila ruského prezidenta.....	67
3.5.2 Ekonomická sila Ruska	69
3.5.3 Vojenská ruská sila.....	71
3.5.4 Kultúrna sila Ruskej federácie.....	73
4 PERSPEKTÍVY VYUŽITIA SOFT POWER A POTENCIÁLNE MOŽNOSTI VÝVOJA V BUDÚCNOSTI.....	75
4.1 Súčasný vs. minulý stav <i>soft power</i> , Japonsko a Nemecko.....	77
4.2 Súčasnú vyžitie <i>soft power</i>	80
4.3 Potenciálne možnosti smerovania <i>soft power</i>	81
Potenciálne smerovanie Európskej únie.....	81
Potenciálne smerovanie Veľkej Británie.....	82

Potenciálne smerovanie Spojených štátov amerických	82
Potenciálne smerovanie Francúzska	83
Potenciálne smerovanie Ruskej federácie	84
Záver	85
Zoznam použitej literatúry	87

Zoznam tabuliek a grafov

<i>Tabuľka 1 Tri typy sily.....</i>	<i>15</i>
<i>Tabuľka 2 Pohľad N. Chittyho na verejnú diplomaciu</i>	<i>17</i>
<i>Graf 1 Rebríček krajín s najsilnejšou soft power (podľa rebríčka Portland 2018).....</i>	<i>24</i>
<i>Graf 2 Členovia NATO a ich vojenské výdavky</i>	<i>33</i>
<i>Graf 3 Jednotlivé oblasti, ktoré ovplyvňujú soft power Veľkej Británie</i>	<i>42</i>
<i>Graf 4 Sila Spojených štátov amerických verzus sila Ruskej federácie vo vybraných oblastiach,</i>	<i>49</i>
<i>Graf 5 Najnavštevovanejšie krajiny sveta za rok 2018</i>	<i>59</i>
<i>Graf 6 Graifkový vývoj ruského rubľa vo vzťahu k EUR za sledované obdobie 2012-2019</i>	<i>68</i>
<i>Tabuľka 3 Najvplyvnejší ľudia na svete za rok 2018</i>	<i>72</i>

Zoznam skratiek

- ABC – *Australian Broadcasting Corporation* (austrálska televízna a rozhlasová spoločnosť)
- AFTA – *Asean Free Trade Area* (dohoda o obchodnom bloku Asociácie národov juhovýchodnej Ázie, ktorá podporuje miestny obchod)
- ASEAN – Združenie národov juhovýchodnej Ázie
- BBC – *British Broadcasting Corporation* (britská televízna a rozhlasová verejnoprávna spoločnosť)
- BRICS – označenie spoločného hospodárskeho zoskupenia Brazílie, Ruska, Indie, Číny a Južnej Afriky
- CBS – *Columbia Broadcasting System* (americká televízna a rozhlasová spoločnosť)
- CNN – *Cable New Network* (americká káblová televízna spoločnosť)
- ESA – *The European Space Agency* (Európska vesmírna agentúra)
- ESPN – americká televízna sieť
- EÚ – Európska únia
- FIFA – *The Fédération Internationale de Football Association* (Medzinárodná futbalová asociácia)
- G7 – *Group of Seven* (skupina siedmich najvyspelejších krajín sveta)
- G20 – skupina najväčších ekonomík sveta predstavovaná ministrami financií a guvernérmi centrálnych bánk (19 štátov a trh EÚ)
- HDP – hrubý domáci produkt
- HSBC – *Hongkong and Shanghai Banking Corporation Holdings* (skratka bankovej inštitúcie)
- IEA – *The International Energy Agency* (Medzinárodná agentúra pre energetiku)
- IFHR – *International Federation of Human Rights* (Medzinárodná federácia pre ľudské práva)
- IKT – informačné a komunikačné technológie
- INF – *The Intermediate-Range Nuclear Forces Treaty* (Zmluva o jadrových zbraniach stredného doletu)
- LA – *Los Angeles*
- MMF – Medzinárodný menový fond
- MSNBC – americká televízna sieť
- MTV – *Music Television* (hudobná televízna stanica)

NATO – *North Atlantic Treaty Organization* (Severoatlantická aliancia)
NBC – *National Broadcasting Company* (americká televízna sieť)
NYC – *New York City*
OBSE – Organizácia pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe
OECD – *Organisation for Economic Co-operation and Development* (Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj)
OSN – Organizácia spojených národov
RF – Ruská federácia
UCL – *University College London*
UNESCO – *United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization* (Organizácia Spojených národov pre vzdelávanie, vedu a kultúru)
UK – *United Kingdom* (Spojené kráľovstvo Veľkej Británie a Severného Írska)
USA – *United States of America* (Spojené štáty americké)
USD – *United States Dollar* (americký dolár)
ZSSR – Zväz sovietskych socialistických republík

Úvod

Soft power, hard power a smart power – termíny, ktoré označujú istý druh sily. Mäkká, tvrdá a múdra sila sú všeobecne chápané termíny v oblasti medzinárodných vzťahov. V každom z termínov ide o špecifický druh sily, ktorým sa krajina snaží „zapôsobiť“ na ďalších aktérov medzinárodných vzťahov alebo pomocou ktorého sa snaží presadiť svoje záujmy. *Smart power* môže vyznievať jednoducho, v skutočnosti ide o dlhodobý proces budovania si dobrého mena v očiach ostatných subjektov zahraničných vzťahov. Bez akéhokoľvek použitia tvrdej moci presadzuje svoje záujmy a ovplyvňuje tak v mnohých prípadoch aj menšie krajiny. Atraktivnosť krajiny je v 21. storočí veľmi dôležitá v medzinárodných vzťahoch nakoľko svetoví lídri určujú smerovanie viacerých krajín (a vo výnimočných prípadoch aj globálne smerovanie). Súčasná svetová politická situácia si vyžaduje silné krajiny na čele so silnými lídrami, ktorí budú presadzovať svoje záujmy bez použitia násilia. Nie vo všetkých prípadoch sa táto taktika vypláca. Naopak – *hard power* je termín, kedy sa krajine nedarí presadiť svoje záujmy svojou mäkkou silou a vyhodnotí možnosť použitia tvrdej sily ako správny spôsob na dosiahnutie svojich záujmov a cieľov. Pri používaní *hard power* sa častokrát stretávame s dôvodmi, ktoré viedli krajinu k použitiu tvrdej sily a či v takýchto prípadoch neexistovala cesta na politické rokovania, ktoré by vyriešili päťovú situáciu krajiny. Z praxe sú nám všeobecne známe prípady, kedy zlyhala aj *soft power*, aj *hard power*. Pri tejto situácii sa dostávame k „ideálnej“ možnosti sily – *smart power*. Ide o využitie oboch síl – tvrdej a mäkkej. Nie všetky krajiny, ktoré ovládajú mäkkou silou ovládajú aj tvrdou silou a naopak. Nie je to podmienka. V neposlednom rade záleží aj na možnostiach, ako sú tieto sily v danej krajine dostupné a aké má daná krajina možnosti na ich použitie. Niektorí svetoví lídri uprednostňujú „nadradenosť“ jednej z týchto síl a zameranie sa na primárne, dlhodobé používanie tejto sily.

Ako sme uviedli – správne použitie sily je veľmi dôležité. Výber a „sila“, akou sa daná moc použije vo vzťahu k inej krajine je takisto veľmi dôležitá. Z histórie nám sú známe prípady, kedy sa krajina zamerala na použitie tej sily, ktorou oplývala najviac a v konečnom dôsledku sa to danému štátu vypomstilo (sila Nemecka pred 2. svetovou vojnou a stav nemeckého štátu po porážke v 2. svetovej vojne). Predvídavosť a predikcia sú v medzinárodných vzťahoch veľmi dôležité z dlhodobého hľadiska.

Politická a ekonomická stabilita, história, menová politika, kolónie, vojenská vybavenosť, kultúra, školstvo, sociálny systém, prosperita, spokojnosť a blahobyť

obyvateľstva, zdravotný systém a zdravie obyvateľstva – to sú jedny z hlavných faktorov, ktoré určujú obľúbenosť krajiny a tým pádom aj jej silu. Niektoré krajiny mali kvôli historickým udalostiam predikciu ovládať veľkou mierou mäkkej sily (USA, Veľká Británia, Francúzsko a pod.). Nie je to ale podmienka – krajiny ako Nemecko alebo Japonsko dnes patria medzi TOP 5 krajín s najväčšou *soft power* a pritom obe krajiny patrili k porazeným štátom po 2. svetovej vojne. V tomto prípade zohráva politická a ekonomická stabilita svoju úlohu rovnako ako vedecký a technický pokrok.

Na opačnej strane *soft power* sa nachádza Ruská federácia, ktorá je síce svetovou veľmocou a môžeme konštatovať, že má rešpekt a úctu u mnohých svetových krajín (navyše je aj stálym členom Bezpečnostnej rady OSN), samotné Rusko presadzuje viac tvrdú silu a presadzovanie svojich záujmov za pomoci vojenského arzenálu.

Nech už krajina oplýva akoukoľvek silou, isté je, že túto silu používa pri presadzovaní svojich záujmov. Ak to prinesie požadovaný výsledok, môžeme si položiť otázku, v akom kontexte je konkrétna sila užitočná a či môže byť nahradená inou silou? Rôznorodosť síl nás môže vo výsledku presadzovania záujmov prekvapiť. Výsledok ale ostáva ten istý.

1 SÚČASNÝ STAV PROBLEMATIKY DOMA A V ZAHRANIČÍ – SOFT POWER, HARD POWER, SMART POWER

Pojmy ako *soft power*, *hard power* a *smart power* sa v diplomacii používajú dennodenne. Svetoví lídri, diplomati, premiéri a politici, ktorí sa na summitoch a rokovaní štátov zaoberajú štátnou bezpečnosťou poznajú veľmi dobré horeuvedené výrazy. Jediný rozdiel, ktorý by sme mali spomenúť je nástroj, akými tieto pojmy uplatňujú v praxi.

Čo je to sila? Bežná, jednoduchá otázka, ktorá môže mať mnoho vysvetlení a odpovedí. K tejto jednoduchej otázke ale existuje niekoľko podotázok, ktoré môžu význam sily spresniť, ba dokonca pozmeniť. Mnoho prívlastkov v kontexte sily mení jej význam vo všeobecnosti, nehovoriac o politickom význame sily.

„Sila je schopnosť ovplyvňovať správanie iných aby sme dosiahli svoje ciele.“¹ Aj toto je jedna z mnohých definícií sily, ktorými sa v jednej zo svojich kníh o *soft power* zaoberá Joseph S. Nye – americký politológ, bývalý dekan na John F. Kennedy School of Government na Harvardovej univerzite, predseda Národnej spravodajskej rady Spojených štátov amerických, pomocný tajomník obrany Clintonovej vlády a tiež člen Rady pre obrannú politiku. Ako jeden z prvých politológov modernej diplomacie rozvinul termín *soft power* a vysvetlil význam nielen tohto pojmu, ale aj súvisiacich termínov – *hard power* a *smart power*. V roku 2005 sa zaradil medzi desať najvplyvnejších amerických akademikov v oblasti medzinárodných vzťahov.

Po predstavení tohto termínu prišli krajiny s rôznymi postojmi a reakciami. Keďže každá krajina oplýva nejakou *power*, mnohé z nich nevedeli, do ktorej kategórie patria. Každá ale akceptovala tento termín a aplikovala to vo svojej zahraničnej politike. Snemovňa Lordov v britskom parlamente dokonca poverila komisiu, kde prizvala akademikov, aby sa spolu s politikmi zaoberali otázkou, akú *soft power* má práve Veľká Británia vo svete. Podobne reagovalo aj Turecko, kedy poradca tureckého prezidenta napísal článok na tému *soft power* a verejnej diplomacie v Turecku.²

¹ NYE, J., 2004. *Soft Power, The Means to Success in World Politics*. New York: PublicAffairs, the Perseus Books Group, 2004, s. 2 2468IO9753I

² YUKARUC, U. 2017. *A Critical Approach of Soft Power*. [online]. [Citované 04.10.2018]. Dostupné na internete:< <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/393488>>.

Aby sme lepšie priblížili význam *soft power*, je potrebné si najprv vysvetliť súvisiace termíny, ktoré sa vyvíjali postupne. V praxi to znamená to, že národy, teda jednotlivé krajiny, hlavne svetové mocnosti si v minulosti uvedomovali svoj potenciál a silu, ktorú mali k dispozícii a za pomoci ktorej dosahovali svoje ciele. Ak by sme v tejto téme išli do obdobia 2. svetovej vojny, vtedy svetové mocnosti využívali najmä svoju *hard power*. Neskôr, s vývojom diplomacie a medzinárodných vzťahov si medzinárodní politici a politológovia uvedomili, že niektoré ciele sa nedajú dosahovať len vojensky s využitím armády ale že je potrebná tzv. „mäkká sila“.

Nutnosť rozoznať tieto dve antonymá, akými sú *hard power* a *soft power* vznikla už v roku 1990 a bola predstavená Josephom Nyem. Neskôr sa, samozrejme, týmito pojmami zaoberali aj ďalší politológovia, Nye sa ale považuje za prvého, ktorý použil a vysvetlil termín *soft power* a následne prepojenie pojmov *hard* a *smart power*. Význam sily sme si už vysvetlili – vo všeobecnosti ide o schopnosť ovplyvňovať ostatných so zámerom dosiahnuť stanovený cieľ. „Ťažká sila“ alebo *hard power* je „založená na vojenských zásahoch, donucovacej diplomacii a hospodárskych sankciách“³ a „spolieha sa na hmatateľné zdroje energie, ako sú ozbrojené sily alebo ekonomické prostriedky.“⁴ Prakticky, v tomto kontexte môžeme ako príklad „ťažkej sily“ spomenúť nemeckú inváziu do Poľska v roku 1939 alebo ekonomické sankcie OSN proti Iraku v roku 1991 po prvej vojne v Perzskom zálive.

Na druhej strane, *soft power* alebo „mäkká sila“ je schopnosť presvedčiť ostatných, aby robili to, čo chceme my.⁵ V tomto prípade sa vylučuje použitie akejkoľvek tvrdej sily, teda vojenskej techniky alebo iných armádnych zložiek. Podľa Nye je táto moc založená na príťažlivosti a je spojená s nehmotnými zdrojmi energie, ako napríklad kultúra, ideológia alebo inštitúcie. Môže tiež priamo súvisieť so štátnymi aktivitami, ktoré v prípade legitímnosti zvyšujú mieru sily danej krajiny. Podľa niektorých profesorov táto „mäkká sila“ súvisí so silou miestnych inštitúcií, akými sú napríklad miestne univerzity – podľa nich, rating (alebo svetové hodnotenie) danej univerzity ovplyvňuje silu tej-ktorej krajiny. V súvislosti s týmto môžeme nadviazať aj na kultúrne inštitúcie (svetové divadlá), ktorým sa darí zvyšovať moc krajiny aj pozývaním svetoznámych hercov na divadelné predstavenia (Broadway Theatre v New Yorku, Bol'soj Ťeatr v Moskve, Opera House v Sydney a pod).

³ WILSON, E. J. III. 2008. *Hard Power, Soft Power, Smart Power*, ANNALS, AAPSS, 2008, 114s, 10.1177/0002716207312618

⁴ GALLAROTTI, G. M. 2015. *Smart Power: Definitions, Importance, and Effectiveness*, JOURNAL OF STRATEGIC STUDIES, 2015, 4s, 245-281

⁵ NYE, J., 2004. *Soft Power, The Means to Success in World Politics*. New York: PublicAffairs, the Perseus Books Group, 2004, 114s. 2468IO97531

V tomto kontexte môžeme tiež konštatovať, že svetoví lídri (či už súčasní alebo významné osobnosti minulosti), ktorí študovali na svetoznámych univerzitách, na jednej strane nevedome zvyšujú úroveň a svetové hodnotenie danej univerzity, na strane druhej sa pričiňujú o *soft power*, ktorú konkrétna univerzita má.

Ďalšia oblasť, ktorá veľmi významne ovplyvňuje *soft power* krajiny je politický systém. Nie je žiadnym tajomstvom, že krajiny, ktoré patria pod britskú monarchiu (Spojené kráľovstvo, Kanada, Austrália alebo Nový Zéland) zároveň operujú s najsilnejšou „mäkkou silou“. V iných krajinách táto sila závisí od prezidentského kandidáta, resp. premiéra. Z minulosti tiež môžeme konštatovať, že v prípade Veľkej Británie, tieto dva aspekty súvisia – spojenie kráľovnej a premiéra je silné a dáva krajine naozaj výnimočnú *soft power*. V prípade prezidentov svetových mocností, ako napr. Ruskej federácie, Spojených štátov amerických alebo Francúzska, rozhodujúcu úlohu zohráva sila osobnosti prezidenta. Po posledných prezidentských voľbách vo Francúzsku v roku 2017, kedy sa na prezidentský post do Elyzejského paláca dostal Emmanuel Macron, *soft power* Francúzska sa výrazne zvýšila a Francúzsko sa vo svojej „mäkkej sile“ dostalo pred Spojené kráľovstvo.⁶ Tieto dve krajiny sa na prvých miestach v sile *soft power* každoročne striedajú (bližšie sa na rebríček krajín s najsilnejšou *soft power* pozrieme v ďalších kapitolách). Prípade Ruskej federácie alebo Spojených štátov amerických je trochu iný keďže obe tieto svetové mocnosti majú vyváženú aj *hard power*, aj *soft power*. V tomto prípade hovoríme o dvoch krajinách s najväčším vojenským arzenálom na svete, ktoré investujú značné finančné prostriedky do vojenskej techniky a armády – teda obe krajiny majú silnú *hard power*. Postavenie prezidenta v týchto krajinách má svoj význam nakoľko prezident ako predstaviteľ silnej politickej moci, a teda aj *soft power* je významným aktérom v medzinárodných vzťahoch. Konkrétnejšie, v prípade RF, teda Vladimíra Putina, krajina na čele s prezidentom predstavuje významnú *soft power* podporenú rovnako silnou *hard power*. V prípade USA, teda Donalda Trumpa, štatistiky a svetové média uvádzajú, že odkedy je Donald Trump vo funkcii prezidenta USA, *soft power* krajiny nie je taká silná, ako za čias Baracka Obamu a že súčasná zahraničná politika USA viac využíva *hard power*.

⁶ RELLANDINI, S., 2017. *France Becomes the World No 1 for Soft Power*. World Economic Forum. [online]. [Citované 05.10.2018]. Dostupné na internete:< <https://www.weforum.org/agenda/2017/07/france-new-world-leader-in-soft-power/>>

Pre lepšiu vizualizáciu a pochopenie týchto termínov uvádzame nasledujúcu tabuľku, ktorá nám zobrazuje tri typy sily:

Tabuľka 1: Tri typy sily:

	Správanie	Základný jav	Vládna politika
Vojenská sila	Donútenie Zastrašovanie Ochrana	Hrozba Sila	Nútená diplomacia Vojna Spojenectvo
Ekonomická sila	Stimul Donútenie	Platby Sankcie	Pomoc Úplatky Sankcie
Soft Power	Príťažlivosť Nastavenie agendy	Hodnoty Kultúra Postupy/Taktika Inštitúcie	Verejná diplomacia Bilaterálna a multilaterálna diplomacia

Zdroj: NYE, J., 2004. *Soft Power, The Means to Success in World Politics*. New York: PublicAffairs, the Perseus Books Group, 2004, 31s. 2468IO9753I

Z horeuvedeného vyplýva, aké „správanie“ má každá sila, ktorou disponuje každá rozvinutá krajina a ako sa použitie tejto sily premietne v praxi. Následky, ako aj jednotlivé krajiny si rozoberieme neskôr v nasledujúcich kapitolách.

Podľa Benedicta E. DeDominicisa (politológa a docenta na Katedre medzinárodných štúdií na Katolíckej univerzite v Kórei), „mäkká sila je silou príťažlivosti, napríklad príťažlivosť modelu vývoja, čo dokazuje, že tvrdé a mäkké sily majú vzťah ale nie sú to isté.“⁷

Pre transparentnejšie pochopenie *soft power* analyzujeme ďalší názor, konkrétne profesora Narena Chittyho, (riaditeľ Soft Power analytického a zdrojového centra – SPARC,

⁷ DEDOMINICIS. B. E. 2017. *Pan-Slavism and Soft Power in Post-Cold War Southeast European International Relations: Competitive Interference and Smart Power in the European Theatre of the Clash of Civilizations*. [online]. [Citované 04.06.2018]. Dostupné na internete: <<http://eds.b.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=4&sid=29c6f595-67cf-4db4-a903-5ce5c07f2bcc%40sessionmgr101>>

Fakulta umení Macquarie University v Sydney, Austrálii). Podľa neho, „bezpečnosť a suverenita boli v pozitívnych medzinárodných vzťahoch považované za vysokú politiku a všetko ostatné je nižšie.“⁸ Podľa neho, národná bezpečnosť, kybernetická bezpečnosť, vojenské operácie a špionáž zastávajú aj naďalej významnú úlohu vo vyšších politických skupinách. Vyjadril sa, že politika a isté formy sily, teda dosiahnutie určitého cieľa nemožno dokázať len „mäkkou silou“ ale, naopak, vojenská pomoc je v niektorých prípadoch nevyhnutá, ba až žiadaná.

Keď verejná diplomacia, alebo v tomto prípade len diplomacia rozvíja dôveru, prináša to spojencov pre danú krajinu, generuje sa aj mäkká moc. Zatiaľ čo vieme rozlíšiť kultúrnu diplomáciu od verejnej, termín politická diplomacia má trochu iný význam v tomto kontexte. Diplomacia je považovaná za politickú povahu. „Mäkká moc“, ktorá je ovplyvňovaná aj občanmi tej-ktorej krajiny sa považuje za príklad politického typu verejnej diplomacie rovnako, ako posolstvo politických vodcov a diplomatov. V tomto prípade môžeme tiež rozlíšiť civilnú a štátnu verejnú diplomáciu.

Civilná diplomacia je rôznorodá angažovanosť medzi občianskou spoločnosťou v krajine a vládou s cieľom podporovať záujmy občianskej spoločnosti alebo presadzovať záujmy krajiny medzi skupinami v občianskej spoločnosti a skupinami občianskej spoločnosti alebo vládami v zahraničí, aby sa zapojili do spolupráce pri rozvíjaní vzájomných záujmov alebo do udržiavania už vzniknutých vzťahov.⁹

⁸ CHITTY, N., - LI JI, - RAWNSLEY, G. D., - HAYDEN, C. 2017. *The Routledge Handbook of Soft Power*. New York: Routledge, 2017, 17s. ISBN-978-1-138-94581-4

⁹ CHITTY, N., - LI JI, - RAWNSLEY, G. D., - HAYDEN, C. 2017. *The Routledge Handbook of Soft Power*. New York: Routledge, 2017, 19s. ISBN-978-1-138-94581-4

N. Chitty analyzuje verejnú diplomaciu v kontexte *soft power* nasledovne:

Tabuľka 2: Pohľad N. Chittyho na verejnú diplomaciu:

Oblasť	Charakter otvorenosti	Príklady oblastí problémov	Druh verejnej diplomacie	Potenciál pre generovanie <i>soft power</i> na verejnosti
Vysoká politika	Zatvorená/strategicky otvorená	Vojenské spravodajstvo, operácie, strategické správy	<i>Hard</i>	Nízky potenciál medzi politickými skeptikmi, vysoký medzi pol. podporovateľmi
Stredná politika	Vyselektované informácie sú voľne dostupné verejnosti, otvorené debaty medzi politickými skupinami a v civilnej spoločnosti	Energia, životné prostredie, ľudské práva, migrácia, telekomunikácie, obchod	<i>Medium</i>	Medium
Nízka politika	Všetky informácie sú voľne dostupné verejnosti, otvorené debaty medzi politickými skupinami a v civilnej spoločnosti	Kultúra, vzdelávanie, zdravie, šport	<i>Soft</i>	Vysoký potenciál získať srdcia, myseľ a chuť politických protivníkov bez väčšej námahy z hľadiska vysokej a strednej politickej sily

Zdroj: CHITTY, N., - LI JI, - RAWNSLEY, G. D., - HAYDEN, C. 2017. *The Routledge Handbook of Soft Power*. New York: Routledge, 2017, 19s. ISBN-978-1-138-94581-4 (originálny zdroj: CHITTY, N. 2011. *Trials of Engagement: The Future of US Public Diplomacy*. 2011)

1.1 Zdroje a limity *soft power*

Soft power krajiny spočíva predovšetkým v troch zdrojoch: jeho kultúre (na mieste, kde je atraktívna pre iných), jeho politických hodnotách (ak sa o nich opierajú doma v rámci krajiny, ale aj v zahraničí) a jeho zahraničnej politike (keď je štát legitímne chápaný a má morálnu autoritu).

Kultúra je súbor hodnôt, ktorý vytvára zmysel pre spoločnosť. Dá sa prejavovať rozličnými spôsobmi – či už analyzujeme vyššiu kultúru, akou je napríklad literatúra, umenie a vzdelávanie alebo populárnej kultúre, ktorá sa viac sústreďuje na zábavu a trávenie voľného času.¹⁰ Kultúra sa prejavuje na mnohých miestach, serióznejších aj voľnejších. To, v ktorej oblasti štát viac prejavuje svoju angažovanosť a v ktorej oblasti má dominantnejšie postavenie, táto oblasť kultúry bude ovplyvňovať aj jeho *soft power*. V tomto prípade môžeme použiť spojenie „kultúrna sila krajiny“. Každá krajina má kultúrnu silu. Niektoré krajiny majú v tejto oblasti výhodnejšie postavenie vďaka historickým udalostiam, ktoré v súčasnosti napomáhajú pridať na atraktivite krajiny. Či už analyzujeme literatúru alebo slávnych spisovateľov (E. Hemingway, W. Shakespeare, M. Twain, J. Rowling, Ch. Dickens, O. Wilde, L. N. Tolstoj, A. Christie a i.), alebo umení a slávnych umelcov (P. Picasso, A. Warhol, V. van Gogh, Rembrandt, M. Buonarroti, C. Monet, L. Da Vinci a i.), alebo vzdelávaní a slávnych profesoroch (M. Angelou, M. Albright, P. Krugman, W. Wilson a i.), všetky tieto osobnosti sa pričínili o *soft power* svojej krajiny, z ktorej pochádzajú a v ktorej pôsobili. S určitosťou teda môžeme konštatovať prepojenie kultúry a vplyvu krajiny. O nič menej do kultúry patrí aj zábava. Zábavný priemysel v krajinách zohráva dôležitú úlohu – Walt Disney v USA alebo Disneyland parkoch, ktorú sú v USA alebo Paríži, ďalej múzeá Madame Tussaud v Londýne, Amsterdame, NYC, LA, Berlíne a mnohých ďalších mestách, nepochybne môžeme konštatovať, že atraktivita týchto miest bola, na jednej strane, dostatočne atraktívna pre otvorenie týchto múzeí, na druhej strane, vplyv mesta a danej krajiny sa zvýšil po otvorení a sprístupnení týchto atrakcií pre turistov. Nepochybne preto spojitosť medzi kultúrou (či už „vyššou“ alebo tou zábavnou) a vplyvom krajiny existuje.

Ďalším zdrojom „mäkkej sily“ je vládna politika krajiny doma a v zahraničí. Už v minulosti môžeme pozorovať koloniálne obsadenie niektorých území Afriky či už

¹⁰ NYE, J., 2004. *Soft Power, The Means to Success in World Politics*. New York: PublicAffairs, the Perseus Books Group, 2004, 11s. 24681097531

Francúzskom alebo Veľkou Britániou. Krajiny, ktoré v minulosti zvyšovali svoju moc kolóniami zároveň zvýšili svoj potenciál aj v oblasti medzinárodných vzťahov. Dôležitosť zahraničnej politiky tieto koloniálne mocnosti nepodceňovali a práve preto dobýjali určité územia a rozširovali tak svoju politickú, ekonomickú a vojenskú moc. O nič menej sa vplyv krajiny presadzoval aj v domácej politike. Dôležité rozhodnutia, ktoré posúvali každú krajinu vpred si uvedomovali všetci zahraniční lídri a preto mnoho z nich malo niekoľko radcov, aby si za ich pomoci upevnili svoje postavenie nielen v zahraničí, ale aj v domácej politike.

Hodnoty vládných lídrov v ich správaní doma (napríklad v demokracii), v medzinárodných inštitúciách a v zahraničnej politike (podpora mieru a ľudských práv) silne ovplyvňujú preferencie ostatných. Vláda každej krajiny môže byť prilákať a stať sa tak atraktívnou pre svojich občanov alebo ich svojimi rozhodnutiami a konaním môže sklamať a tým pádom stratiť dôveru voličov. Lenže „mäkká moc“ nepatrí vláde v rovnakej miere ako „tvrdá sila“. Niektoré oblasti sú priamo zodpovedné vláde štátu, ako napríklad ozbrojené sily a teda táto oblasť patrí k „tvrdej moci“. Ropné a nerastné oblasti sú vo svojej podstate vnútroštátne a niektoré sa dajú previesť na kolektívnu kontrolu, ako napríklad civilné letecké flotily, ktoré možno mobilizovať v prípade núdze.¹¹

„Skeptici, ktorí chcú definovať moc len ako úmyselné velenie a kontrolu, ignorujú druhú alebo „štrukturálnu“ tvár moci – schopnosť dosiahnuť požadované výsledky bez toho, aby museli ľudí nútiť zmeniť svoje správanie prostredníctvom hrozieb alebo platieb.“¹² Zároveň je veľmi dôležité uvedomiť si podmienky, pod ktorými bude atraktívnosť viesť k požadovaným výsledkom a podmienky, kedy sa stane presný opak. Ako sme uviedli vyššie, populárna kultúra s veľmi veľkou pravdepodobnosťou priťahuje ľudí a napomáha tak *soft power* v danej krajine.

Soft power zvykne byť viac dôležitá a viac účinná ak je táto sila rozptýlená v ďalších krajinách. Ak táto sila pôsobí okrem územia jednej krajiny aj v ďalších krajinách, vtedy sa limity *soft power* presúvajú z domáceho do medzinárodného kontextu a dosahovanie cieľov a zámerov domácej politiky býva účinnejšie. Rovnako dôležitú úlohu v tomto zohráva politický systém krajina – diktátor, ktorý kontroluje moc vo svojej krajine bude bez väčších výčitiek presadzovať svoju politiku aj na medzinárodnej politickej scéne. V demokratickej

¹¹ NYE, J., 2004. *Soft Power, The Means to Success in World Politics*. New York: PublicAffairs, the Perseus Books Group, 2004, 14-15s. 2468IO97531

¹² NYE, J., 2004. *Soft Power, The Means to Success in World Politics*. New York: PublicAffairs, the Perseus Books Group, 2004, 15s. 2468IO97531

spoločnosti záleží na názore domácich občanov nakoľko si demokraticky zvolili lídrov krajiny. Preto presadzovanie národných záujmov vyplýva zo záujmov občanov. Naopak, v autoritatívnom systéme sa síce ostatné názory vypočujú, rozhodovanie a presadzovanie moci však ostáva v rukách určite privilegovanej skupiny. Preto význam a presadenie *soft power* limitujú politické systémy krajín.

1.2 Diplomacia a *soft power*

Veľmi dôležitou oblasťou *soft power* (podľa niektorých politológov dokonca najdôležitejšou) je oblasť diplomacie. Diplomatické styky danej krajiny majú priamy súvis s presadzovaním zahraničných záujmov na medzinárodnej politickej scéne. Diplomacia má historické korene vo Francúzsku a preto sa s diplomatickými záujmami častokrát spája francúzska elegancia a štýl. História, jazyk, kultúra a medzinárodné postavenie tejto krajiny jej len pridávajú na význame v oblasti medzinárodných vzťahov. To, ako krajina dokáže negociovať v dôležitých medzinárodných otázkach so svojimi zahraničnými partnermi má priamy dopad aj na *soft power* danej krajiny. Najvýznamnejší svetoví veľvyslanci alebo ministri zahraničných vecí dokážu povzniesť „mäkkú silu“ štátu na vyššiu úroveň a dosiahnuť tak politické a ekonomické ciele krajiny efektívnejšie ako iné štáty. Lord Salisbury (1862) uviedol: „Diplomacia je o citlivosti, jemnosti a schopnosti robiť to najlepšie zo zlého pozadia.“¹³ Z uvedeného môžeme konštatovať, že schopnosť presadiť svoje ciele a národné záujmy v zahraničí nemá každý a správne vyjednávací schopnosti sa nadobúdajú s vekom a skúsenosťami.

B. J. C. McKercher sa vo svojej knihe *Routledge Handbook of Diplomacy and Statecraft* zaoberá konkrétnymi krajinami a silou ich diplomacie. Popri skúmaní jednotlivých európskych krajín, ktoré majú v súčasnosti jednu z najsilnejších *soft power* na svete (Francúzsko, Veľká Británia, Nemecko a iné) tiež poukazuje na fakt, že tieto krajiny patria do Európskej únie a teda sila ich krajiny sa v tomto prípade prenáša aj na EÚ. Neskôr uvádza, ako jednotlivé krajiny, ktoré patria do určitého zoskupenia krajín dokážu preniesť svoju silu aj na dané zoskupenie alebo organizáciu, ktorej sa stanú členom. Výnimku v tomto prípade zohrávajú Spojené štáty americké, ktoré sú federáciou a tým pádom jednotlivé celky nemajú svoju vlastnú *soft power*. Na druhej strane, zapojenie USA do medzinárodných

¹³ FLETCHER, T., 2016. *Naked Diplomacy*. Londýn: HarperCollinsPublishers, 2016, 86s. ISBN-978-0-00-812756-5

organizácii alebo skupiny krajín zvyšuje mieru vplyvu danej skupiny bez väčšieho úsilia. V tomto prípade môžeme konštatovať, že sila každej krajiny má historické korene a udalosti z minulosti, ktoré sa priamo spájajú s konkrétnou krajinou ovplyvnili a ovplyvňujú jej „mäkkú silu“ aj v súčasnosti.¹⁴

V súčasnosti môžeme s určitosťou konštatovať, že sila diplomacie je ovplyvnená internetom. *Cyber security* je veľmi často používaný a skloňovaný pojem v dnešných medzinárodných vzťahoch, kedy, na jednej strane, hovorí o veľkom rozmachu a jednoduchosti šírenia správ a komunikácie, ktoré šetrí čas, na strane druhej ide o potenciálne nebezpečenstvo, ktoré v prípade podcenenia situácie môže predstavovať hrozbu pre bezpečnosť štátu. V roku 2016 bola jednou z najpublikovanejších tém Európskeho parlamentu téma ochrany osobných dát a informácií, ktoré sa šíria prostredníctvom internetu a sú tak voľne dostupné pre ostatných užívateľov. Prijali sa nové zákony, nariadenia a smernice, ktoré ukladajú povinnosť ochrany dát užívateľov internetu. Rovnaký prípad môžeme aplikovať aj na ochranu citlivých informácií danej krajiny. Ochrana dát je samozrejme v tomto prípade správna ale tak citlivé a zároveň dôležité informácie, ktorými disponujú jednotlivé krajiny sú veľkým lákadlom pre *hackerov*, pre ktorých žiadny zákon o ochrane osobných dát a údajov nie je prekážkou. V súčasnosti už jednotlivé veľvyslanectvá majú zriadené útvary, ktoré sa zaoberajú kybernetickou bezpečnosťou. V tomto prípade treba mať na pamäti, ako ľahko sa môžu citlivé informácie dostať do nesprávnych rúk a to nepriateľ nemusí opustiť pohodlie svojho domu.¹⁵

O nič menej ovplyvňujú diplomaciu technológie – v tomto prípade môžeme do tejto oblasti zahrnúť vedu, techniku a informačné technológie. Či už ideme viac do minulosti, kedy sa mená slávnych vedcov spájajú s konkrétnymi krajinami (V. Milković, R. Jarvik, Ch. Drew, M. Friedman, J. Goodall, D. Fossey, A. Kinsey a iní), alebo mená slávnych technikov (M. Vanunu, G. Sorola, B. Henson a iní), veda a technika hrá dôležitú úlohu v diplomacii každej krajiny. Slávne objavy, ktoré zmenili históriu sú dôležitým míľnikom v histórii medzinárodných vzťahov. Aj vďaka vede a technike majú niektoré svetové veľmoci svoje stále postavenie v oblasti diplomacie a *soft power* a môžeme konštatovať, že táto oblasť im v tomto svetovom postavení len pomohla. Možno si to ani samotní vedci neuvedomovali ale presne tak, ako napríklad oblasť kultúry, kedy umelci nevedome ovplyvňujú moc

¹⁴ MCKERCHER, B.J.C. 2012. *Routledge Handbook of Diplomacy and Statecraft*. New York: Routledge, 2012. 3-15s. ISBN-978-0-415-78110-7

¹⁵ FLETCHER, T., 2016. *Naked Diplomacy*. Londýn: HarperCollinsPublishers, 2016, 107-116s. ISBN-978-0-00-812756-5

a postavenie svojej krajiny, vedci rovnakým spôsobom vplývajú na silu svojej krajiny. V prípade informačných technológií sme už vyššie spomenuli, akú dôležitú úlohu zastáva v tomto prípade kybernetická bezpečnosť a zároveň, ako nebezpečné môžu byť nechránené dáta a citlivé informácie.¹⁶

Aj keď sme sa vplyvom internetu a kybernetickej bezpečnosti zaoberali vyššie, dovoľme si spomenúť ešte jednu oblasť, ktorej sa vo svojej knihe *The Routledge Handbook of Soft Power* venuje aj Naren Chitty. Ide o oblasť sociálnych médií – konkrétne, ako môžu konkrétne kroky na sociálnych sieťach ovplyvniť *soft power* konkrétnej krajiny. Pozrime sa na príklad kampaní – ide o hromadné úsilie s určitým, zvyčajne krátkodobým cieľom (napríklad volebná alebo reklamná kampaň). Skrz rôzne kampane môže krajina dosiahnuť svoj cieľ bez väčšieho použitia sily a použije na to vplyv internetu. Ide o tzv. hru moci, kedy krajiny využívajú dostupné zdroje, ktoré im prinesú splnenie požadovaného cieľa. Ako konkrétny príklad môžeme spomenúť kampaň Nigéria, ktorá sa snažila zachrániť niekoľko unesených nevinných žien a detí teroristickou skupinou *Boko Haram* a kedy Nigéria skrz sociálnu sieť vzbudila pozornosť médií a celého sveta na záchranu týchto unesených žien a detí. Táto kampaň mala výrazné dôsledky na domáce aj zahraničné vzťahy. Druhý príklad môžeme uviesť, kedy Keňa spustila kampaň na zverejnenie návštevy amerického exprezidenta Baracka Obamu, ktorý sa chystal navštíviť krajinu s čo najmenšou medializáciou. Zverejnenie jeho návštevy prinieslo pozitívny ohlas medzi občanmi, ktorí sa verejne angažovali privítať amerického exprezidenta a môžeme skonštatovať, že táto kampaň mala pozitívny dopad.¹⁷ Toto sú len konkrétne dva príklady sily sociálnych médií a možnosti ich využitia. Ako sme spomenuli vyššie, každá krajina sa snaží využiť možnosti, ktoré má na presadenie svojich záujmov a je len na „šikovnosti“ krajiny, aké možnosti použije. Tieto možnosti samozrejme závisia aj od politického postavenia a ekonomického potenciálu krajiny. Nemôžeme v tomto prípade porovnávať rozvojové a rozvinuté krajiny. Môžeme len poukázať na dostupné zdroje, ktoré má každá krajina a je len v záujme štátu tieto zdroje racionálne využívať.

¹⁶ CHITTY, N., - LI JI, - RAWNSLEY, G. D., - HAYDEN, C. 2017. *The Routledge Handbook of Soft Power*. New York: Routledge, 2017, 187-202s. ISBN-978-1-138-94581-4

¹⁷ CHITTY, N., - LI JI, - RAWNSLEY, G. D., - HAYDEN, C. 2017. *The Routledge Handbook of Soft Power*. New York: Routledge, 2017, 219-229s. ISBN-978-1-138-94581-4

1.3 Hard power

Opak *soft power*, teda *hard power* alebo tvrdú silu. Niektoré krajiny, ktoré nemajú, resp. nevedia rozvíjať *soft power*, používajú na presadzovanie svojich cieľov a záujmov tvrdú silu – v tomto prípade hovoríme o vojenskej sile. Táto sila bola veľmi známa a „populárna“ hlavne v minulosti v čase vojen, ktoré prebiehali hlavne na území Európy. Či už hovoríme o 1. svetovej vojne alebo 2. svetovej vojne, obe udalosti si vyžadovali vojenskú pripravenosť a zdatnosť krajín, ktoré boli priamo zapojené do tohto ozbrojeného konfliktu. Tvrdá sila v tomto prípade hrala kľúčovú úlohu a môžeme konštatovať, že *soft power* bola až na druhom mieste.

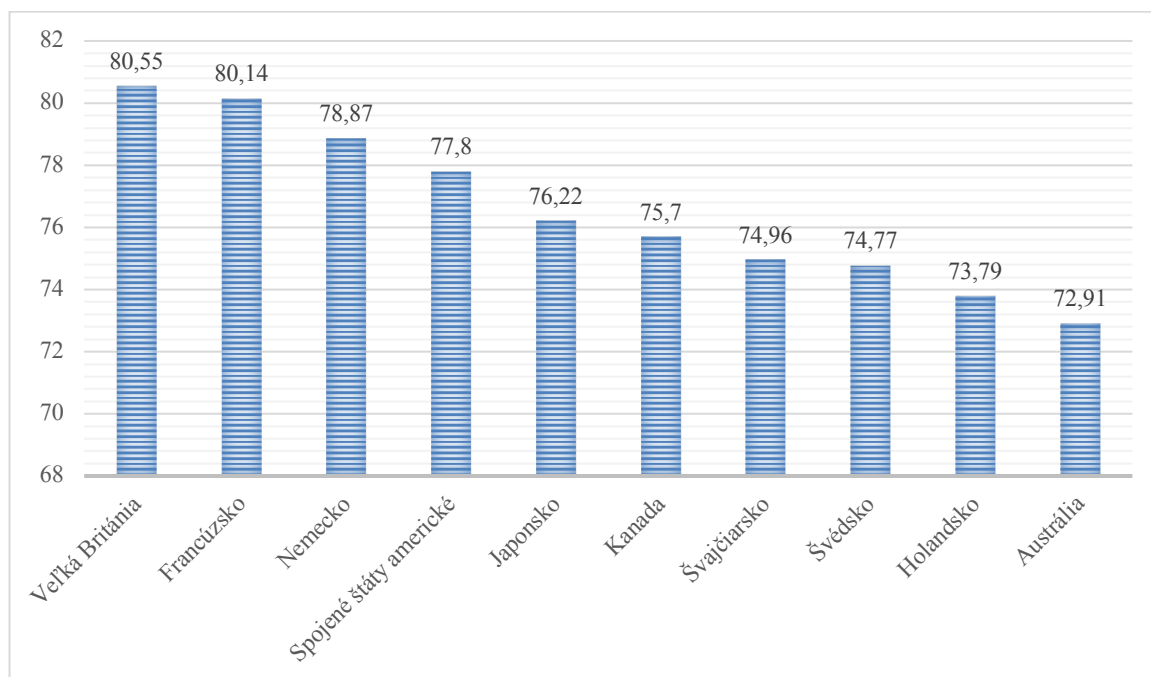
Niektoré krajiny, ktoré využívajú tvrdú silu však zároveň disponujú aj mäkkou silou. Do tejto kategórie môžeme zahrnúť svetové veľmoci ako Spojené štáty americké, Ruskú federáciu alebo Čínu. Tieto krajiny sa v prvom rade snažia presadzovať svoje záujmy prostredníctvom *soft power* a vojenskú silu si nechávajú ako tzv. „backup plán“. To znamená, že v prípade neúspešného presadenia svojich záujmov v oblasti medzinárodnej politiky prostredníctvom „mäkkej sily“ sú pripravení použiť svoju vojenskú techniku. V minulosti toto pravidlo platilo hlavne v čase nepokojov v Európe približne od 30. do 80. rokov 20. storočia, kedy nielen európskej, ale mimoeurópske krajiny boli pripravené presadiť svoje záujmy za každú cenu. V súčasnosti tento príklad môžeme vidieť na sile Ruskej federácie, ktorá použila svoju vojenskú silu na obsadenie a okupáciu ukrajinského územia Krym alebo na sile Spojených štátov amerických, ktoré prostredníctvom svojej vojenskej sily v spolupráci s prezidentskou mocou používajú túto stratégiu na presadzovanie svoje cieľov v zahraničí. V tomto prípade môžeme konštatovať, že niektoré vojenské kroky dopomohli k zmierneniu napätia v oblasti medzinárodných vzťahov (Kórejská republika a Kórejská ľudovodemokratická republika) a tiež v oblasti atómového zbrojenia (Kórejská ľudovodemokratická republika). Môžeme ale vylúčiť účinnosť tejto stratégie v každom spore, ktorý v súčasnosti trápi svetovú politiku.¹⁸

Z iného pohľadu, *soft power* môže byť v niektorých smeroch aj kritizovaná: má napríklad „problém merania“. Inými slovami, je ťažké zmerať, že správanie jednej krajiny je výsledkom *soft power* inej krajiny a naopak. Nevieme teda s určitosťou tvrdiť, do akej

¹⁸ FLETCHER, T., 2016. *Naked Diplomacy*. Londýn: HarperCollinsPublishers, 2016, 133-148s. ISBN-978-0-00-812756-5

miery je dosiahnutie cieľa jednej krajiny vo vzťahu k inej krajine spojené so *soft power*.¹⁹ Niekedy sa v tomto kontexte prelína *soft power* s *hard power*.

Graf 1: Rebríček krajín s najsilnejšou soft power (podľa rebríčka Portland 2018)

Zdroj: vlastné spracovanie podľa: <<https://softpower30.com/>>.

Na základe popisu *soft*, *hard* a *smart power* v prvej kapitole sme zistili, že najväčšími odborníkmi v danej téme skúmania sú politický vedec *Joseph S. Nye*, ktorý aktuálne pôsobí ako vysokoškolský profesor na *John F. Kennedy School of Government na Harvardovej univerzite*, akademický vedec z *University of East Anglia*, *Umut Yukaruc*, americký vysokoškolský učiteľ pôsobiaci na *University of Southern California*, *Ernest J. Wilson*, hosťujúci profesor politických vied na *Columbia University*, *Giulio M. Gallarotti*, profesor medzinárodných vzťahov na *Catholic University of Korea*, *Ben Dedomonics*, profesor *Naren Chitty*, ktorý je predsedom *Nadácie pre medzinárodnú komunikáciu* na austrálskej *Macquarie University*, britský diplomat, profesor na *New York University* a autor knihy

¹⁹ YUKARUC, U. 2017. *A Critical Approach of Soft Power*. [online]. [Citované 04.10.2018]. Dostupné na internete:<<http://dergipark.gov.tr/download/article-file/393488>>.

Naked Diplomacy, Thomas Fletcher, profesor na katedre histórie na *Royal Military College of Canada* a autor knihy *Routledge Handbook of Diplomacy and Statecraft*, B. J. C. McKercher.

V ďalších kapitolách záverečnej práce uvádzame aj ďalších autorov, z ktorých vedeckých a akademických publikácií sme čerpali a ktoré sú uvedené v zozname použitej literatúry.

1.4 Vplyv informačných a komunikačných technológií na *soft power*

V posledných rokoch máme možnosť byť pod veľkým vplyvom stále väčšieho rozmachu informačných a komunikačných technológií (IKT). Na tento súčasný trend musela reagovať aj diplomacia a mnohé ministerstvá zahraničných vecí krajín aktualizujú svoje webové informácie na vládnych webových stránkach. Rozvoj IKT je badateľný a stále väčšie množstvo informácií je dostupných online. S týmto trendom však ale prichádza aj negatívna stránka tohto javu – množstvo dostupných informácií na internete, z ktorých častokrát nevieme vyselektovať správnosť a relevantnosť zdrojov. Množstvo informácií je dostupných online, častokrát sa dostávajú na webové stránky aj neoverené informácie alebo opačný prípad – cenzúra. V európskych krajinách je cenzúra zakázaná. Naopak – v Číne je dokonca podporované miestnou komunistickou stranou. Častokrát sa tak k občanom nedostávajú všetky dostupné informácie a občania si tak nemôže vytvoriť vlastný názor na aktuálny problém, ktorý sa vyskytuje či už v miestnej alebo medzinárodnej spoločnosti.

V minulosti boli veľmi populárne telegrafické alebo teleprintové zariadenia, telefón, fax, rádio, televízia alebo satelit. Malo to veľký vplyv na zrýchlenie komunikačného spojenia a progresu. Niektoré z týchto technológií už dnes takmer vôbec nepoužívame, naopak, internet sa rozšíril do takmer všetkých štátov a patrí medzi silné stránky, ktorými mnohé krajiny v súčasnosti disponujú.

Verejná diplomacia je dnes voľne dostupná na webových vládnych stránkach. Aktuality, zahraničné pracovné cesty, organizačné štruktúry ministerstiev a pod. sú dnes úplne dostupné informácie, ktoré si bežný občan môže zistiť z pohodlia domova alebo kancelárie.²⁰

²⁰ MATTOŠ, B. 2015. *Effects of Information and Communication Technology on Diplomacy and Foreign Policy Administration*. *International Journal of Social Ecology and Sustainable Development*, 2015, 17-27.

Sila krajiny sa v tomto prípade určuje aj v oblasti kybernetiky. Kybernetické útoky už dnes nie sú ničím výnimočným a štáty investujú do kybernetickej ochrany krajiny nemalé finančné prostriedky. Jednotlivé krajiny si uvedomujú vážnosť kybernetického a internetového priestoru a táto oblasť sa dostáva stále viac do popredia záujmov nielen svetových mocností, ale aj medzinárodných organizácií. Veľké množstvo informácií, ktoré sa nachádza na internete (či už o fyzických alebo právnických osobách alebo o samotných štátoch a organizáciách) je dnes ľahko dostupných pre počítačových znalcov. Bezpečnostné zložky krajiny sa čoraz viac zameriavajú na kybernetickú oblasť. Z minulosti sú známe obviňovania krajín z kybernetických útokov na vládne a finančné stránky krajín. Dokázať takýto kybernetický útok nie je vôbec jednoduché (hoci vystopovať IP adresu nie je zložité, dokázať usvedčiť konkrétneho páchatel'a je oveľa zložitejšie).

Pri kybernetickej ochrane a infraštruktúre môžeme s určitosťou konštatovať, že patrí medzi dôležité aspekty sily krajiny a niektoré krajiny sa zameriavajú na stále väčší vývoj práve v tejto oblasti. S nástupom IKT, ktorý je stále väčší a väčší sa dá predpokladať, že táto oblasť sa v budúcnosti stane ešte zaujímavejšou pre krajiny a organizácie, ktoré budú tento sektor podporovať stále viac a viac.²¹

²¹ CELIKTAS, B. 2018. *Cyber Security Power Ranking by Country and its Importance on World Politics*. [online]. [Citované 20.03.2019]. Dostupné na internete:<
[https://www.jasstudies.com/Makaleler/2029641765_32-Bar%
c4%b1%c5%9f%20%c3%87EL%
c4%b0KTA%
c5%9e.pdf](https://www.jasstudies.com/Makaleler/2029641765_32-Bar%c4%b1%c5%9f%20%c3%87EL%c4%b0KTA%c5%9e.pdf)>.

2 CIEĽ PRÁCE, METODIKA PRÁCE A METÓDY SKÚMANIA

Cieľom záverečnej práce je podrobné skúmanie *soft power* vo všeobecnej rovine rovnako ako ja na konkrétnych príkladoch vybraných krajín (TOP 5 krajín podľa portlandského rebríčka *Soft Power 30*), ktoré svoje zahraničné, politicko-ekonomické ciele dosahujú hlavne „mäkkou silou“, inými slovami svojou obľúbenosťou a „atraktivitou“ vo vzťahu k ďalším krajinám. Nie všetky krajiny, ktoré majú tzv. *soft power* ju aj v plnej miere využívajú – poukazujeme tiež na krajiny, ktoré síce majú *soft power*, využívajú ju ale v kombinácii s *hard power*, teda tzv. tvrdou silou, ktorá slúži na dosahovanie zahraničných záujmov pomocou vojenskej sily a vojenského arzenálu alebo spojením a mäkkej a tvrdej sily a tým pádom *smart power*, ktorá sa využíva ako optimálna možnosť využitia oboch síl, ktorými môžu krajiny disponovať.

Pri spracovávaní údajov a zbere informácií boli použité viaceré metódy a postupy tvorby. Vychádzali sme z predpokladu aktuálnosti danej témy a neustálych zmien v medzinárodnej politickej a ekonomickej oblasti vybraných krajín. Zároveň sme brali do úvahy aj neustále ekonomické a politické zmeny v medzinárodných vzťahoch a takisto aj zmeny v správaní sa voči zahraničným krajinám jednotlivých krajín – prevažne svetové veľmoci.

Pre zber a spracovanie zozbieraných materiálov a informácií sme použili metódu abstrakcie, ktorou sme následne vyselektovali potrebné a aktuálne informácie podľa relevantnosti zdrojov. Následne prebehla syntéza vyselektovaných informácií. Súčasné využitie týchto metód nám pomohlo lepšie pochopiť danú problematiku a sústrediť sa na cieľ diplomovej práce, ktorým sme analyzovali možnosti a potreby správneho využitia rôznych typov síl vybraných krajín.

V tretej kapitole sme pomocou analytickej metódy rozpracovali konkrétne vplyvy *soft power* vybraných krajín a poukázali sme na silné a slabé stránky týchto krajín. Porovnávaním sme poukázali na skutočnosť, ktoré krajiny majú dominantnejšie postavenie v medzinárodných vzťahoch a ktorým svetovým veľmociam v tomto postavení pomáha správne využitie sily a potenciálu.

Celá diplomová práca je spracovaná metódou komparácie, kedy sme konkrétne opísali silu, ktorou vybrané krajiny disponujú a porovnali sme to vo vzťahu k zahraničným krajinám. Porovnávali sme všetky druhy síl, ktorou konkrétne krajiny disponujú a ako im táto sila pomáha pri presadzovaní zahraničných záujmov. Spôsob správneho využitia sily sme uviedli ako jednu z najdôležitejších priorít vybraných krajín.

Výsledkom tejto diplomovej práce je poukázanie na mäkkú silu, oblasti nadobudnutia tejto sily (pretože nie všetky vybrané krajiny mali rovnakú „štartovaciu pozíciu“) a oblasti využitia tejto sily v záujme presadzovania svojich záujmov voči ďalším aktérom zahraničných vzťahov. Nielen mäkká sila, ale aj tvrdá sila sú súčasťou zahraničnej politiky vybraných krajín a podľa potenciálu krajiny môžeme konštatovať, že správnosť a relevantnosť využitia sily tvorí jeden zo základov zahraničného smerovania vybraných krajín.

3 DISKUSIA PRÁCE – SOFT POWER V MEDZINÁRODNEJ POLITICKEJ A EKONOMICKEJ SFÉRE

V tretej kapitole záverečnej práce si priblížime krajiny, ktoré sú lídrami v politickej a ekonomickej sfére a ako títo lídri presadzujú svoje ciele a záujmy prostredníctvom *soft power*. V spojitosti s termínom *soft power* a svetovými lídrami by sme mali v tejto súvislosti spomenúť aj určité zoskupenia krajín (napr. EÚ, G7, BRICS a iné), ktoré majú vysokú mieru *soft power* a ktoré nefigurujú vo svetovom postavení ako samostatné krajiny. Dôležitú úlohu pri tomto termíne zohrávajú tiež medzinárodné organizácie (OSN, NATO, OBSE a iné), ktoré takisto oplývajú vysokou mierou *soft power* a neradia sa medzi krajiny. Pri EÚ ide o zaujímavý kontrast kedy samotná EÚ má vysokú mieru *soft power* ale aj samotné krajiny EÚ (Veľká Británia, Francúzsko, Nemecko a iné) majú silné postavenie v rámci mäkkej sily. Tieto zoskupenia krajín a medzinárodné organizácie sú špecifickým príkladom toho, že hoci pozostávajú z krajín, ktoré majú silnú mäkkú silu, spoločne vytvárajú úplne iný druh *soft power*, ktorá je ešte silnejšia ako *soft power* samostatných krajín. V rámci tohto zoskupenia majú tieto krajiny určitý majoritný cieľ, ktorý sa snažia presadiť v medzinárodnom prostredí. Ak potrebujú tento cieľ naplniť voči tretím krajinám, ide o takmer ideálnu pozíciu týchto krajín kedy bez vynaloženia väčšieho úsilia majú vysokú pravdepodobnosť dosiahnutia svojho cieľa.

3.1 Soft Power a Európska únia

Fínsky politik a člen fínskeho parlamentu (v minulosti tiež predseda Nórskej rady a minister zahraničných vecí Fínska), Dr. Erkki Tuomioja vo svojej publikácii *The Role of Soft Power in EU Common Foreign Policy* (okrem iného) uvádza, že EÚ je najväčší mierový projekt vo svetovej histórii, ktorý ponúka mier v rámci európskeho teritória a zároveň ponúka mier svojim susedným štátom.²² Paradoxom tohto zistenia je fakt, že práve európske

²² TUOMIOJA, E. 2009. *The Role of Soft Power in EU Common Foreign Policy*. [online]. [Citované 16.01.2019]. Dostupné na internete:<
http://www.culturaldiplomacy.org/academy/content/articles/speakers/detailed/erkki-tuomioja/erkki-tuomioja_-_the-role-of-soft-power-in-eu-common-foreign-policy.pdf?Interview-with-Erkki-Tuomioja-Former-Finnish-Foreign-Minister>.

územie bolo v minulosti bojiskom a centrom oboch svetových vojen. Dnes však predstavuje mierové a ekonomicky stabilné prostredie pre obyvateľov Európy, cudzincov a zároveň zahraničných investorov, ktorí zhodnocujú svoje finančné aktíva práve na európskom území. V spojitosti s *hard* a *soft power*, pri EÚ by sme radi upozornili na fakt, že úzko spolupracuje s Organizáciou Severoatlantickej zmluvy (NATO), ktorá sa považuje za vojenskú organizáciu zodpovednú za bezpečnosť v rámci svojho teritória. Ide o kolektívnu obranu členských štátov, z ktorých sa takmer všetky (27 z 29) nachádzajú na európskom kontinente. Keďže ide o vojenskú organizáciu, v tomto kontexte hovoríme o využívaní *hard power*. Na základe úzkej kooperácie EÚ a NATO rovnako ako na skutočnosti, že ide o vojenskú organizáciu, ktorá bola založená s účelom ochrany európskeho kontinentu proti narastajúcej sile sovietskeho Ruska môžeme v tejto súvislosti konštatovať vojenskú silu EÚ. Táto vojenská sila ale nedefinuje samotnú silu EÚ. Z tohto uhla pohľadu ale môžeme s určitosťou konštatovať, že Európska únia disponuje *hard power*.²³

Na sile EÚ sa svojím spôsobom podieľajú všetky členské štáty únie ale aj samotné rozhodovacie orgány (Európska komisia, Európska rada, Rada Európy a Európsky parlament). Sila tohto zoskupenia je rôzna – môžeme ju vo všeobecnosti rozdeliť na ekonomickú a politickú. Pri ekonomickej sile EÚ berieme do úvahy (okrem iného) postavenie svetovej meny EURO ako silnej globálnej meny, ktorá sa považuje za 2. najstabilnejšiu a najsilnejšiu svetovú menu.²⁴ Ďalším ekonomickým faktorom sily EÚ je podiel na svetovom hospodárstve, ktoré predstavuje 15 %.²⁵ S týmto podielom, ktoré je porovnateľné s inými svetovými lídrami ako napríklad USA (12 %) alebo Čína (17 %) je ekonomická sila únie naozaj silná a akékoľvek negatívne ovplyvnenie európskeho obchodu by malo negatívny dopad na svetové hospodárstvo.

Zaujímavý názor na ekonomické postavenie EÚ prezentujú vo svojej publikácii študentky na *Maria Curie-Skłodowska University* v Poľsku. Podľa nich, „Čína sa stáva novým ekonomickým centrom a ekonomická dôležitosť Indie a ostatných ázijských krajín tiež nezaostáva. Na druhej strane, technologická a ekonomická medzera medzi Európskou

²³ ČIŽIK, T., NOVÁK, P. 2015. *North Atlantic Treaty Organization (NATO)* [online]. [Citované 18.01.2019]. Dostupné na internete:<
https://www.researchgate.net/publication/322695569_NORTH_ATLANTIC_TREATY_ORGANIZATION_NATO>.

²⁴ EUROPEAN CENTRAL BANK. 2018. *The International Role of the Euro. Interim Report*. [online]. [Citované 18.01.2019]. Dostupné na internete:<
<https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/ire/ecb.ire201806.en.pdf>>.

²⁵ Zdroj: <http://www.europarl.europa.eu/news/en/headlines/economy/20180703STO07132/the-eu-s-position-in-world-trade-in-figures-infographic>

úniou a Spojenými štátmi americkými sa rozširuje. Zvyšujúca sa polarizácia svetových hospodárskych síl a nízky rast HDP v Európskej únii oslabuje šance udržať si pozíciu druhého najväčšieho centra svetového hospodárstva. Predpovede hospodárskeho rastu do roku 2025 naznačujú rozšírenie hospodárskeho lídra EÚ – Nemecka. Na druhej strane, zníženie európskeho verejného dlhu v porovnaní s USA a Japonskom by mali stimulovať lepšie vyhliadky rastu a posilňovať pozíciu EÚ ako globálnej ekonomickej sily.²⁶

Ak si porovnáme ekonomickú silu EÚ s politickou, pri tomto termíne môžeme viac špecifikovať jednotlivé sily členských štátov. Na jednej strane sú to európske inštitúcie, ktoré reprezentujú záujmy a silu EÚ, na druhej strane sú to ale práve členské štáty a ich lídri, ktorí dodávajú Európe silu. Či už spomenieme nemeckú líderku Angelu Merkelovú a jej 14 ročnú pozíciu nemeckej kancelárky, francúzskeho prezidenta Emmanuela Macrona alebo britskú premiérku Theresu Mayovú, nemôžeme pochybovať o ich silných líderských a politických schopnostiach a skúsenostiach.

Zaujímavý pohľad na silu EÚ prezentujú vo svojej publikácii *Liberal Intergovernmentalism, Illiberalism and the Potential Superpower of the European Union* dve autorky: *Sophie Meunier* a *Milada Anna Varchudova*, ktoré počas písania o sile Európskej únie spolupracovali s odborníkmi z americkej univerzity Princeton. Práve 90. roky minulého storočia boli kľúčové pri budovaní európskeho trhu a tvorení európskej integrácie, ktorá prerástla v súčasný model a stav na európskom kontinente. Rozpad sovietskeho bloku a integrácia krajín východnej Európy do projektu EÚ znásobili silu a perspektívu Európskej únie. Cieľom ich publikácie je predstaviť argument amerického politológa a absolventa Harvardovej univerzity, v súčasnosti riaditeľa Programu Európskej únie na Princetonskej univerzite, *Andrewa Moravcsika*, ktorý prezentuje EÚ ako druhú supervelmoc. Upozorňuje na dve oblasti sily: obchod a rozširovanie.²⁷ O dôležitosti obchodu EÚ sme upozornili vyššie, rozširovanie sme spomenuli v tomto odseku už – ide o rozširovanie vplyvu EÚ prístupom ďalších európskych krajín, prevažne krajiny bývalého sovietskeho bloku, ktoré sa osamostatnili rozpadom ZSSR (1991) a následne prejavili iniciatívu vstúpiť do EÚ, čím posilnili jej vplyv a silu. V súčasnosti sú stále aktuálne otázky

²⁶ MUCHA-LESZKO, B., TWAROWSKA, K. 2016. *The European Union As A Global Economic Power* [online]. [Citované 18.01.2019]. Dostupné na internete:<
<https://content.sciendo.com/view/journals/cer/19/3/article-p27.xml>>.

²⁷ MEUNIER, S., VARCHUDOVA, M. A. 2018. *Liberal Intergovernmentalism, Illiberalism and the Potential Superpower of the European Union* [online]. [Citované 22.01.2019]. Dostupné na internete:<
<https://onlinelibrary-wiley-com-1e2nf6u7s0fd2.hanproxy.cvtisr.sk/doi/full/10.1111/jcms.12793>>.

rozširovania Európskej únie a tým zároveň aj posilňovania jej vplyvu v medzinárodnej ekonomickej a politickej oblasti. Rozdelenie a potenciál sily EÚ vysvetľuje v 4. oblastiach:

1. EÚ ako druhá najväčšia „superveľmoc“
2. Zdroje potenciálnej „superveľmoci“
3. Prevod zdrojov na prenos energie prostredníctvom kompetencií
4. Iliberalizmus a liberálna „superveľmoc“²⁸

V kontexte *soft power* a EÚ je často zmieňovaný pojem „*power currencies*“. Prvýkrát tento pojem použil už vyššie spomínaný Joseph Nye a Alexander Vuving a neskôr tento termín vysvetlil aj Selina Najar: ide o „množstvo domácej meny, ktorá je oceňovaná množstvom cudzej meny vo vzťahu k vlastnej, domácej mene.“²⁹ V tomto prípade môžeme opäť hovoriť o ekonomickej sile, ktorou disponuje EÚ a ktorou dosahuje svoje ciele prostredníctvom *soft power*.

Termín „*power currencies*“ sa spomína aj v ďalšej publikácii, kedy tento (nazvime to „silový kôš“ alebo „silový mix“) termín pozostáva z troch kombinácií: lesk/nádhera (vzťah aktéra, v tomto prípade EÚ s vlastnou prácou alebo s vlastným pôsobením), láskavosť (vzťah aktéra, teda EÚ k iným aktérom, teda prevažne voči tretím krajinám a organizáciám) a krása (vzťah aktéra, teda EÚ s hodnotami a ideami).³⁰ Okrem týchto poznatkov vo svojej publikácii poukazuje na atraktivnosť EÚ medzi balkánskymi krajinami a ako s narastajúcou nestabilitou a krízami, ktorým EÚ v súčasnosti čelí klesá popularita únie medzi potenciálnymi novými členmi. Veľká časť východných krajín Európy sa pripojila k únii ešte v roku 2004 čo, samozrejme, pridalo hlavne na ekonomickej moci únie a prosperite. Otázka pričlenenia balkánskych krajín je stále otázná nakoľko, na jednej strane, perspektíva a prosperita medzi balkánskymi krajinami a EÚ je očividná na oboch stranách a spolupráca a rozšírenie prinesie viac ekonomickej a politickej stability pre obe strany, na strane druhej (ako už bolo spomenuté vyššie), atraktivita EÚ kvôli súčasným problémom medzi potenciálnymi členmi klesá a tento „trend“ platí aj opačne – politická a ekonomická

²⁸ MEUNIER, S., VACHUDOVA, M. A. 2018. *Liberal Intergovernmentalism, Illiberalism and the Potential Superpower of the European Union* [online]. [Citované 22.01.2019]. Dostupné na internete:< <https://onlinelibrary-wiley-com-1e2nf6u7s0fd2.hanproxy.cvtisr.sk/doi/full/10.1111/jcms.12793>>.

²⁹ NAJAR, S. 2014. *Power Currencies* [online]. [Citované 22.01.2019]. Dostupné na internete:< <https://prezi.com/4dbsp64kgihf/power-currencies/>>.

³⁰ PATALAKH, A. 2017. *EU Soft Power in the Eastern Neighborhood and the Western Balkans in the Context of Crises* [online]. [Citované 22.01.2019]. Dostupné na internete:< <https://content-1sciendo-com-1e2nf6u7s0fec.hanproxy.cvtisr.sk/view/journals/bjes/7/2/article-p148.xml>>.

nestabilita v balkánskych krajinách nepatrí medzi práve tie pozitívne ukazovatele, kvôli ktorým ekonomickí poradcovia a odborníci (ne)odporúčajú rozšírenie únie (a tým pádom aj rozšírenie moci únie) o balkánske štáty.

Skúsme si predstaviť viac medzinárodný pojem a pôsobenie EÚ vo vzťahu k *soft power*. Zahraničná a bezpečnostná politika Európskej únie „operuje“ v tzv. „trojuholníku síl“, ktorý sa skladá z *európskych integračných procesov, vývoja v islamskom svete a odpovedí Spojených štátov amerických*.³¹ Inými slovami – to, ako sú európske štáty integrované do jedného celku, teda do Európskej únie, ako spolu vystupujú navonok a ako sú (ne)jednotní v zahraničnoobchodných a zahraničnopolitických otázkach sa odráža na výsledok a akceptovaní záujmov EÚ. Vývoj v islamskom svete môžeme inými slovami opísať ako presadzovanie zahraničnopolitických záujmov EÚ a jej spojencov, ktorí podporujú demokratické režimy v zahraničí proti iným „podporovateľom“ opačných režimov – diktatúry, resp. radikalizmu. Vývoj v týchto krajinách, v ktorých sa EÚ angažuje skrz *hard power*, teda vojenskú silu (mierové a vojenské misie NATO na čele s USA) ovplyvňuje pôsobenie, smerovanie a silu európskeho spoločenstva. Odpoveď Spojených štátov amerických na presadzované záujmy, či už EÚ alebo iných svetových krajín je v istom smere dôležitá keďže v tomto prípade hovoríme o USA ako o svetovom hegemóne, ktoré získali po 2. svetovej vojne a ktoré si udržujú do súčasnosti. Názor a reakcia USA je naozaj smerodajná pre niektoré politiky sveta (hlavne pre spojenecké a blízke partnerstvá a v tomto prípade transatlantické partnerstvo je jedným z kľúčových vo svete) závisia od reakcií a rozhodnutí USA.

Európska zahraničná politika sa vyvinula v posledných štyridsiatich rokoch (ako najdôležitejší prvý krok k tomuto posunu bol summit v Haagu v 1969). Prvým kľúčovým krokom v tomto procese je integrácia, ktorá vytvára nátlak na inštitucionálne zmeny a inovácie v politickej sfére ako prostriedok stabilizácie a konsolidácie vnútorných síl uvoľňujúcich sa v rámci vnútorného trhu. Druhým bodom je logika vonkajšej príležitostnej štruktúry, ktorá vytvára príležitosti a výzvy pre integrujúcu sa Európu na svetovej scéne a ktorá preto môže požadovať zmeny a inovácie na úrovni medzinárodnej akcie. Treťou logikou je európska identita, ktorá vytvára tlak na „sebauznanie“ a projekciu špeciálnej európskej kolektívnej pozície na svetovej scéne, často, ale nie vždy v rozpore s pozíciami

³¹ SMITH, M. 2009. *Between „soft power“ and a hard place: European Union Foreign and Security Policy between the Islamic world and the United States* [online]. [Citované 24.01.2019]. Dostupné na internete:<
<https://dspace.lboro.ac.uk/dspace-jspui/bitstream/2134/15009/3/For%20IR%20Soft%20Power%20FINAL%20for%20Int%20Pols%20Oct%2008.pdf>>.

iných vedúcich aktérov. V skutočnosti, samozrejme, tieto logiky neexistujú oddelene a v mnohých ohľadoch existuje „štvrtá logika“ – logika prepojenia a zosilnenia alebo logika rozporov medzi tromi základnými logikami.³²

3.1.1 Sila EÚ a šport

Do okrem už spomínaných aspektov a oblastí, v ktorých EÚ presadzuje svoje ciele a ktoré môžeme charakterizovať ako silné stránky v oblasti *soft power* môžeme jednoznačne zaradiť aj šport. Z prvotného pohľadu sa to môže zdať ako celkom banálna oblasť, avšak história športu siaha práve na európske územie. Prvé olympijské hry sa konali v meste Olympia v starovekom Grécku. Odtiaľ sa neskôr rozšírili do celého sveta a začalo sa rozlišovať medzi zimnými a letnými olympijskými hrami. História tejto veľmi významnej oblasti, ktorá hýbe spoločenským svetom aj v súčasnosti a ktorá tvorí základ národného dedičstva každej krajiny a každého národa sa spája s kolískou múdrosti civilizácie – Gréckom. Už starovekí filozofia (ako napríklad Sokrates, Platón, Aristoteles alebo Thales a iní) presadzovali svoje múdrosti a názory na spoločnosť a práve ich myšlienky sa stali neskôr základom súčasnej filozofie. Preto niet najmenších pochyb o tom, že vznik olympijských hier v starovekom Grécku významne ovplyvnil a ovplyvňuje dianie na medzinárodnej politickej sfére a pri presadzovaní zahraničných záujmov EÚ. Profesor Vladimir Zuev a Irina Popova z Národnej výskumnej vysokej školy ekonomickej v Moskve vo svojej práci *The European Model of Sport: Values, Rules and Interests* popisujú oficiálnu pozíciu EÚ, ktorá využíva šport k svojmu integračnému rozvoju a je vyjadrená v piatich hlavných funkciách: (originál prebratý z *White Paper on the Future of Europe*)³³

1. Vzdelávacia funkcia – šport pomáha kreovať mnohostrannú osobnosť a poskytuje rozvoj osobností ľudí všetkých vekových kategórií

³² SMITH, M. 2009. *Between „soft power“ and a hard place: European Union Foreign and Security Policy between the Islamic world and the United States* [online]. [Citované 24.01.2019]. Dostupné na internete:<
<https://dspace.lboro.ac.uk/dspace-jspui/bitstream/2134/15009/3/For%20IR%20Soft%20Power%20FINAL%20for%20Int%20Pols%20Oct%2008.pdf>>.

³³ EUROPEAN COMMISSION. 2017. *White Paper on the Future of Europe* [online]. [Citované 24.01.2019]. Dostupné na internete:<
https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/white_paper_on_the_future_of_europe_en.pdf>.

2. Funkcia riadenia zdravia spoločnosti – cvičenie pomáha zlepšiť zdravie populácie, pomáha v boji proti rôznym chorobám a pomáha udržiavať kvalitný život
3. Sociálna funkcia – šport je ideálne prostredie pre vytvorenie lepších sociálnych väzieb a predchádzanie tak intolerancii, rasizmu, alkoholu, drogám a iným negatívnym vplyvom spoločnosti. Šport pomáha zapojiť sa rôznym segmentom spoločnosti do jedného celku a spolupracovať tak s rôznymi typmi ľudí.
4. Kultúrna funkcia – šport prispieva k lepšej adaptácii, pomáha asimilovať kultúrne normy, formy a špeciálne typy identity
5. Rekreačná funkcia – šport je optimálnou a užitočnou formou trávenia voľného času európskej populácie³⁴

Z horeuvedeného môžeme s určitosťou konštatovať, že oblasť športu má význam v medzinárodnom prostredí a niektoré krajiny, ktoré majú vrcholových športovcov (USA, Veľká Británia, Rusko, Nemecko, Francúzsko a iné) môžu cez oblasť športu presadzovať určité záujmy. Bližšie si *soft power* svetových veľmocí priblížime v neskorších kapitolách.

3.1.2 EÚ a transpacifické vzťahy

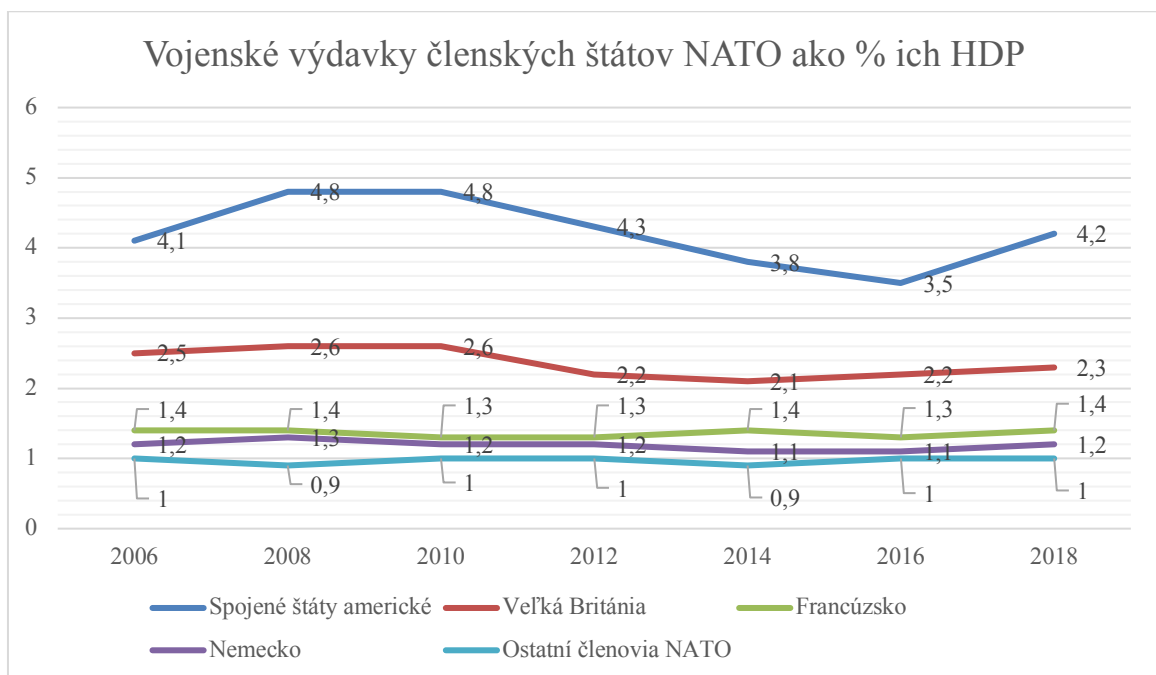
Iným spektrom moci EÚ (a v minulosti aj hrozbou) sú súčasné vzťahy s krajinami juhovýchodnej Ázie. Po 2. svetovej vojne, keď krajiny juhovýchodnej Ázie začali vytvárať ekonomické a teritoriálne spoločenstvá (ASEAN, AFTA a pod.), predstavovali tieto spoločenstvá menšie hrozby pre obchod a zahraničné záujmy EÚ. Dokonca sa vtedy hovorilo viac o transpacifickom partnerstve USA ako transatlantickom.³⁵ Hrozila ekonomická nestabilita a úzka spolupráca amerického trhu s ázijským. Európska únia v záujme svojich zahraničných cieľov presadzovala zahraničné záujmy na všetkých medzinárodných summitoch. Európske zoskupenie využívalo hlavne mäkkú silu (tvrdá sila

³⁴ ZUEV, V., POPOVA, I. 2018. *The European Model of Sport: Values, Rules and Interests* [online]. [Citované 24.01.2019]. Dostupné na internete: <<https://iorj.hse.ru/data/2018/05/23/1149410186/The%20European%20Model%20of%20Sport%20Values,%20Rules%20and%20Interests.pdf>>.

³⁵ CONNORS, M., DAVISON, R., DOSCH, J. 2017. *The New Global Politics of the Asia-Pacific* [online]. [Citované 24.01.2019]. Dostupné na internete: <<https://www-1.taylorfrancis-1.com-1e2nf6u7s11c6.hanproxy.cvtisr.sk/books/9781317232681>>.

sa v európskych záujmoch od konca 2. svetovej vojny zásadne nepoužíva v záujmoch ekonomickej a politickej spolupráce – len v prípadoch vojen a nepokojov na nebezpečných územiach). Európski lídri apelovali na budúcnosť európskej ekonomiky, stabilitu v európskom spoločenstve a integráciu na európskom kontinente. Záujmy EÚ sa podarilo úspešne presadiť a dnes patria ázijské krajiny k jedným z majoritných exportérov a importérov európskej ekonomiky.

Graf 2: Členovia NATO a ich vojenské výdavky (v rámci NATO)

Zdroj: vlastné spracovanie podľa The Economist, <https://www.economist.com/graphic-detail/2017/02/16/military-spending-by-nato-members>

3.2 *Soft Power* a Spojené kráľovstvo Veľkej Británie a Severného Írska

Medzi ekonomicky a politicky stabilné krajiny môžeme jednoznačne zaradiť Spojené kráľovstvo Veľkej Británie a Severného Írska (UK). Ide o jednu zo svetových veľmocí, ktorá patrí medzi najväčších kolonizátorov na svete (v súčasnosti pod správu UK patrí napríklad Botswana, Keňa, Maurícius, Nigéria, Rwanda, Seychely, Uganda, Malajzia, Singapur, Kanada, Jamajka, Malta, Cyprus, Austrália, Nový Zéland a ďalších 37 krajín).³⁶ Z historického hľadiska musí sila takto veľkého kolonizátora siahať do ďalekej histórie. Sila UK nezávisí len od krajín, ktoré patria pod ich správu. Keďže o UK hovoríme ako o zmiešanej konštitučnej monarchii,³⁷ formálne tieto krajiny (na čele s UK) reprezentuje kráľovná, *Alžbeta II.*, politicky majú tieto krajiny svojich zástupcov, ktorí presadzujú politické a ekonomické záujmy krajiny a ľudí. V prípade UK môžeme konštatovať, že krajina má stabilnú pozíciu v medzinárodnej sfére aj bez jej kolónií. Dôvodov je hneď niekoľko: v prvom rade môžeme s určitosťou poukázať na historickú spoluprácu UK a USA. Anglo-americké vzťahy boli už v minulosti veľmi blízke a spojenectvo týchto veľmocí počas 2. svetovej vojny tieto nadštandardné vzťahy len umocnilo. Ekonomická spolupráca a pomoc USA Európe po 2. svetovej vojne zblížil týchto dvoch partnerov ešte viac. Kvôli blízkym politickým a ekonomickým väzbám bola UK niekoľkokrát vetovaná žiadosť o prístupenie do EÚ Francúzskom. Rýchla obnova hospodárstva UK po 2. svetovej vojne zaistila stabilnú pozíciu Veľkej Británie v medzinárodnej politike. Ďalším významným faktorom, ktorý pomáha UK udržiavať si pozíciu v medzinárodnej politike je sila ich domácej meny – britskej libry. Britská libra patrí medzi základné svetové meny a navyše je súčasťou svetového menového koša (spolu s americkým dolárom, eurom, čínskym juanom a japonským jenom).³⁸ Vo finančnej oblasti môžeme spomenúť postavenie hlavného mesta UK Londýna ako jedného z najväčších a najdôležitejších finančných centier na svete. *London Stock Exchange* patrí medzi najväčšie finančné burzy na svete (spolu s New Yorkom, Tokiom, Zurichom, Parížom a Frankfurtom).³⁹ Veľa finančných transakcií prebieha práve v centre UK a tieto finančné operácie majú vplyv na silu UK. Nemenej

³⁶ Zdroj: <http://thecommonwealth.org/member-countries>

³⁷ MARSICANO, CH. R. 2016. *The Political System of the United Kingdom* [online]. [Citované 25.01.2019]. Dostupné na internete: < <https://my.vanderbilt.edu/chrimarsicano/files/2016/02/UKPolitics1.pdf> >.

³⁸ Zdroj: <https://www.imf.org/en/About/Factsheets/Sheets/2016/08/01/14/51/Special-Drawing-Right-SDR>

³⁹ MANAS, A. T. 2005. *The Increasing Relevance of the Stock Market in the World: a New Scenario* [online]. [Citované 25.01.2019]. Dostupné na internete: < http://www3.uah.es/iaes/publicaciones/DT_01_05.pdf >.

dôležitá je v sile a presadzovaní zahraničnoobchodných a zahraničnopolitických záujmov kráľovská rodina. *Kráľovná Alžbeta II.* je na britskom tróne od roku 1953, teda v júni to bude 66 rokov, čo panuje britskému impériu. Za jej vlády sa vystriedalo niekoľko svetových prezidentov, lídrov európskych krajín, UK vstúpilo do EÚ (a paradoxne podľa súčasnej situácie z EÚ aj vystupuje)⁴⁰ a rovnako sa počas jej kraľovania obmenili aj politickí lídri Veľkej Británie. Presadzovanie záujmov, ktoré iniciujú politici UK sa robí v mene a vedomosti britskej kráľovnej. Na „dobré meno“ kráľovskej rodiny vplýva niekoľko faktorov: verejné vystupovanie členov kráľovskej rodiny, prezentovanie členov na verejnosti, charitatívne záujmy a podpora charity vo svete, koníčky členov kráľovskej rodiny, v súčasnosti stále sa zvyšujúca popularita vnukov kráľovnej Alžbety – princ William s manželkou Catherine (vojvoda a vojvodkyňa z Cambridge) a princ Harry s manželkou Meghan (vojvoda a vojvodkyňa zo Sussexu). Dá sa povedať, že obaja títo princovia zastrelí slávu svojmu menej populárnemu otcovi, princovi Charlesovi (princ z Walesu) s súčasnou manželkou Camillou. V týchto rodinných vzťahoch bola viac populárna dnes už zosnulá princezná Diana (tiež známa ako princezná z Walesu), ktorá tragicky zahynula pri automobilovej nehode v Paríži v auguste 1997. Táto udalosť mala negatívny vplyv na popularitu a silu kráľovskej rodiny v minulom storočí.⁴¹ Situácia Veľkej Británie sa zmenila – kráľovská svadba princa Williama s Kate v roku 2011 a nedávna svadba princa Harryho s Meghan v roku 2018 zvýšili popularitu a imidž kráľovskej rodiny nielen v britskej spoločnosti, ale medzinárodne. Škandály, ktoré kedysi patrili k bežným javom v kráľovskej rodine sa jej posledné roky úspešne vyhýbajú. Menšie prešľapy, ktorých sa občas dopustí britská kráľovná (prekročená rýchlosť kráľovnej Alžbety II. počas šoférovania Londýnom alebo americkým prezidentom Donaldom Trumpom spôsobený trapas, kedy si nie práve najlepším spôsobom uctil jej veličenstvo počas zahraničnej pracovnej návštevy Londýna) kráľovskej rodine v súčasnosti veľmi neškodia. Určitým spôsobom v tomto smere hrajú významnú úlohu aj britské médiá, ktoré zverejňujú informácie o kráľovskej rodine. Práve médiá majú mnohokrát významnú silu pri prezentovaní informácií keďže ovplyvňujú nemalé množstvo čitateľov po celom svete. Menej významnú (ale určite nie zanedbateľnú) funkciu v pozitívnom imidži kráľovskej rodiny majú už tradičné a pravidelne sa opakujúce

⁴⁰ Brexit – odchod Spojeného kráľovstva Veľkej Británie a Severného Írska z Európskej únie po referende, ktoré sa uskutočnilo 23. júna 2016; 51,9 % vs. 48,1 %; v čase písania tejto diplomovej práce ešte nebola vyriešená otázka odchodu UK z EÚ – rokovania stále prebiehajú, Veľká Británia by mala žiadať EÚ a predĺženie odchodu Veľkej Británie z EÚ; budúce podmienky Brexitu sú v čase písania tejto DP nejasné

⁴¹ ZAPERTA, E. 2008. *The British Media and the Monarchy* [online]. [Citované 25.01.2019]. Dostupné na internete:< <https://www.gbz.hu-berlin.de/ma-british-studies/distinguished-ma-theses/downloads/pdf/ThesisEZaperta.pdf>>.

kráľovské tradície, ktoré kráľovná Alžbeta II. pravidelne organizuje (záhradné párty v Buckinghamskom paláci, Pamätný deň,⁴² salutovanie výstrelmi z vojenských diel, organizovanie vianočných obedov, pravidelné príhovory kráľovnej Alžbety II. britským občanom a pod.). V konečnom dôsledku môžeme konštatovať, že všetko, čo sa udeje okolo kráľovskej rodiny (či už pozitívne alebo negatívne) ovplyvňuje kráľovskú silu, imidž krajiny a presadzovanie záujmov.⁴³

Podľa komplexného ročného indexu merania *soft power* spoločnosti *Portland Communications* je Veľká Británia opäť vedúcou krajinou v mäkkej sile.⁴⁴ Podľa prieskumov, ktoré táto spoločnosť vykonáva od roku 2015 sa UK práve v prvom vydaní tohto rebríčka umiestnilo na 1. mieste, v posledných dvoch rokoch jej však patrila 2. pozícia (1. skončilo Francúzsko). V súčasnosti sa ale UK dostalo opäť na 1. miesto po poslednom zverejnení krajín s najväčšou *soft power* v roku 2018. Autori uznávajú, že úspech Spojeného kráľovstva môže byť prekvapením kvôli súčasnej otázke Brexit-u a možným negatívnym dôsledkom na britskú a európsku ekonomiku. Základy *soft power* Veľkej Británie zostávajú silné – vzdelanie, kultúra a medzinárodná angažovanosť sú kľúčovými silnými stránkami, ktoré ľudia hodnotia ako jedny z najväčších pozitív UK. Britské univerzity (University of Oxford, University of Cambridge, Imperial College London alebo University College London, známa tiež pod skratkou UCL) každoročne obsadzujú prvé priečky svetových ratingov na najlepšie svetové univerzity.⁴⁵ Vzdelávanie v britskom sociálnom systéme a v spoločenskom statuse Britov hrá veľmi dôležitú úlohu. Poprední svetoví politici Británie a lídri vyštudovali jednu z uznávaných britských univerzít. Môžeme teda jednoznačne potvrdiť dôležitosť edukatívneho systému v Spojenom kráľovstve. Táto sféra má významný vplyv na *soft power* krajiny.

Vráťme sa späť k hore spomínanému *soft power rankingu*: Spojené kráľovstvo teda súperí o prvé miesto s už spomenutým Francúzskom. V poradí tretie je Nemecko a jeho stále sa zvyšujúca ekonomická a politická sila (nepochybne tento fakt potvrdzuje vedúca postavenie nemeckej kancelárky Angely Merkelovej a jej úspešné riešenie niekoľkých finančných kríz v Eurozóne). Po Nemecku v rebríčku nasleduje USA, ktoré v posledných

⁴² Pamätný deň v Spojenom kráľovstve Veľkej Británie a Severného Írska je deň, kedy si národ na čele s britskou kráľovnou Alžbetou II. pripomína a ctí tých, ktorí sa obetovali a padli za slobodu, ktorú presadzovali a chránili; zdroj: <https://www.britishlegion.org.uk/remembrance/how-we-remember/>

⁴³ LAXDAL, G. O. 2016. *The Royal Family. An Analysis of the Modernization of the British Royal Family During the Reign of Queen Elizabeth II.* [online]. [Citované 25.01.2019]. Dostupné na internete: <https://skemman.is/bitstream/1946/24432/2/Gudny_Osk_Laxdal_BAEssay2016_FullText.pdf>.

⁴⁴ Zdroj: <https://softpower30.com/>

⁴⁵ Zdroj: <https://www.topuniversities.com/university-rankings/world-university-rankings/2019>

rokoch klesli v hodnoteniach (za dôvod tohto faktu môžeme uviesť nepredvídateľnú a občas až útočnú zahraničnú politiku súčasného amerického prezidenta Donalda Trumpa). Zvyšku svetového rebríčka s najsilnejšou *soft power* dominujú najmä európske krajiny, Kanada, Austrália a Nový Zéland. Japonsko sa umiestnilo na 5. mieste (dôsledok stále silnejšej japonskej ekonomiky a japonského juanu). Zaujímavosťou v rebríčku je ďalšia ázijská krajina – Južná Kórea, ktorej neuškodili ani politické a korupčné škandály posledných rokov a ktorá sa umiestnila na 20. mieste. Veľké krajiny Južnej Ameriky – Brazília a Argentína sa umiestnili na 29. a 30. mieste vo svetovom rebríčku *soft power*. Čína a Rusko s rozdielnymi prístupmi k mäkkej sile sú na 27. a 28. mieste.⁴⁶ (Všetky horeuvedené krajiny a ich mäkkú silu si predstavíme neskôr v kapitolách).

V čoraz viac globalizovanom, prepojenom, viacpolárnom svete je veľmi dôležitá mäkká moc – schopnosť ovplyvňovať skôr príťažlivosťou než nátlakom. Domáce politiky, postoje, názory a rozhodnutia krajiny majú medzinárodné dôsledky pre ich mäkkú silu a teda aj pre prosperitu krajiny a jej vplyv. A keď sa moc rozptýli od vlád, sily mnohých mimovládnych inštitúcií, ktoré tvoria *soft power* krajiny sú čoraz dôležitejšie. V tomto kontexte nám umiestnenie Spojeného kráľovstva vo svetovom rebríčku *soft power* hovorí veľa o britskej mäkkej sile – nemalo by byť veľkým prekvapením, že krajina s obrovskými silnými stránkami v nezávislých kultúrnych a vzdelávacích inštitúciách by mala aj naďalej rásť na mäkkej sile napriek akejkolvek neistote alebo výsledku rokovaní Brexit-u. Je jasné, že tieto silné stránky sú pre Veľkú Britániu veľmi dôležité.

Spomínaný rebríček tiež tvrdí, že mäkká sila je nevyhnutná na zachovanie medzinárodného poriadku založeného na pravidlách, ktorý podľa jeho názoru v súčasnosti ohrozuje kombinácia populistických politík v niektorých krajinách, posuny v americkej zahraničnej politike a nárast nových centier globálneho vplyvu. Dôležitosť mäkkej moci v tomto kontexte vyplýva zo spôsobu, akým môže zosúladiť hodnoty, normy, ciele a konečné správanie vo svete bez jedinej dominantnej moci. V tomto zmysle tvrdí *Jonathon McClory* (autor správy), že „mäkká moc je lepidlo, ktoré drží spolu a rozširuje pravidlá založené na súčasnom systéme v posledných desaťročiach.“ Prostredníctvom mäkkej moci môže byť podporená spoločná medzinárodná vízia a súbor hodnôt, ktoré budú podporovať tento systém v budúcnosti – proces, ktorý môže byť úspešný len vtedy, keď ide o vzájomnú solidaritu a spoluprácu a nie o nátlak a hrozby.

⁴⁶ Zdroj: <https://softpower30.com/>

Minuloročná (ale stále najaktuálnejšia) správa porovnáva svoje zistenia s výsledkami z predchádzajúcich rokov a konštatuje konsolidáciu európskej mäkkej moci, eróziu americkej *soft power* a nárast mäkkej moci ázijských krajín. V skutočnosti prvýkrát uverejňuje samostatný podsúbor desiatich najdôležitejších mocností toho kontinentu. Rovnako ako Japonsko, Južná Kórea, Singapur a Čína, tento zoznam zahŕňa aj Taiwan, Thajsko, Malajziu, Indonéziu a Filipíny. S pokračujúcim rastom Ázie sa čoraz viac týchto krajín (a možno aj ďalších) pokúsi prebojovať sa na vyššie priečky a ohroziť tak mnoho súčasných európskych krajín, ktoré sa pravidelne umiestňujú v tomto rebríčku.

Vzhľadom na to, že medzi rýchlym rozvojom krajín a ich mäkkou mocou nie je priamy vzťah (hoci rýchlo sa rozvíjajúce krajiny juhovýchodnej Ázie sa dostávajú stále viac do popredia a v niektorých ukazovateľoch sa približujú svetovým lídrom, v rozvoji mäkkej moci hrá stále dôležitejšiu úlohu založenie nových a rozvoj súčasných kultúrnych inštitúcií), fakt, že Veľká Británia a Francúzsko obsadzujú stále prvé pozície a majú lepšie výsledky v porovnaní s inými, rýchlo sa rozvíjajúcimi krajinami nie je až takým veľkým prekvapením. Na druhej strane, skutočnosť, že ázijské krajiny pokračujú vo svojom pomalom, ale stabilnom raste v rebríčku mäkkej moci dokazuje, že niektoré sféry, v ktorých sú si západné krajiny isté môžu byť do určite miery ohrozené.

Keď sa pozrieme na krajiny, ktoré dominujú rebríčku *Soft Power 30*,⁴⁷ patria tam krajiny, v ktorých dominujú demokratické, liberálne, kapitalistické ekonomiky, ktoré majú vo všeobecnosti rovnaký súbor hodnôt. Ostatné štáty sú menej pozitívne v tomto hodnotení. Výskum uskutočnený Edinburskou univerzitou poukazuje na skutočnosť, že prosperujúce, slobodné, otvorené a bezpečné krajiny sú vo všeobecnosti oveľa viac dôveryhodnejšie a atraktívnejšie než štáty s viac represívnymi, autoritatívnymi, skorumpovanými a nestabilnými systémami riadenia.

Pri podrobnejšej analýze rebríčka *Soft Power 30* si môžeme všimnúť fakt, že krajiny, ktoré majú celosvetovo významný vplyv sa nezaradili do tohto rebríčka krajín s najsilnejšou *soft power*. Vynikajúcim príkladom tohto tvrdenia je India – rozmanité, demokratické hospodárstvo, členstvo v G20,⁴⁸ stále viac a viac sa rozvíjajúca ekonomika, ktorá sa vo svete stáva čoraz aktívnejšou a dôležitejšou, obrovský trh, viac, ako miliarda obyvateľov, atómové zbrane, orientácia na západnú civilizáciu, demokratická forma vlády a rozšírenosť anglického jazyka v tejto krajine z nej robia priam ideálneho kandidáta zaradiť sa medzi 30 svetových krajín s najsilnejšou *soft power*. Opak je ale pravdou. India je čoraz dôležitejšia

⁴⁷ Zdroj: <https://softpower30.com/>

⁴⁸ Zdroj: <http://www.oecd.org/g20/>

aj v odvetviach technológií a inovácií. Príklad Indie vyvoláva niekoľko otázok: keďže sa v rebríčku nachádzajú prevažne západné krajiny a krajiny juhovýchodnej Ázie, otázkou je, či by mala India väčšie šance keby bol rebríček rozšírený o pár miest (predpokladajme 50) a zahrňoval by viac krajín z Afriky a západnej Ázie? Sú faktory, ktoré sa berú do úvahy transparentné pre všetky štáty sveta rovnako alebo sa berú vlastnosti a charakteristiky západných krajín výhodnejšie? Je tento rebríček zaujatý v prospech západných modelov?

Soft Power 30 sa zaradiť relatívnu atraktívnosť a vplyv štátov na ich potenciálne dosahovanie cieľov. Mäkká sila pochádza z viacerých, veľmi odlišných zdrojov. Príkladom tohto tvrdenia sú Majstrovstvá sveta vo futbale 2018 (známe tiež pod oficiálnou skratkou *FIFA World Cup 2018*), ktoré sa v roku 2018 konali v Moskve. V tomto prípade ide o celosvetovú, športovo-kultúrno-spoločenskú udalosť, ktorá zmenila pohľad na mocenskú krajinu, ktorá v presadzovaní svojej zahraničnej politiky presadzuje *hard power*. Mnohé faktory vyplývajúce z tohto eventu sa podieľajú na formovaní sily Ruskej federácie (počet návštevníkov a fanúšikov, publikom, celosvetové vysielanie, hospodársky vplyv, bezpečnosť podujatie a i.). *Smart power* Ruska sa budeme zaoberať podrobnejšie v ďalších kapitolách.

Pozícia *soft power* UK je v súčasnosti jasná – Spojené kráľovstvo je na čele tohto rebríčka a je v záujme politických predstaviteľov krajiny, aby to takto bolo aj naďalej. Neustále pokroky a inovácie v oblasti kultúry, školstva a spoločenského života v anglickej spoločnosti sú potrebné pre napredovanie a udržanie si prvej priečky. Negatívny dopad na túto koncepciu môže mať (a pravdepodobne aj bude mať) v súčasnosti stále nedoriešená otázka BREXIT-u.

3.2.1 BREXIT

Dôležitým faktom v otázke *soft power* Veľkej Británie je aktuálna a stále nedoriešená otázka odchodu Spojeného kráľovstva z Európskej únie. Spúšťacím mechanizmom tohto kroku bolo bývalým premiérom Davidom Cameronom vyhlásené referendum o zotrvaní UK v EÚ, ktoré sa konalo 23. júna 2016. Výsledky referenda sú v súčasnosti jasné: 51,9 % vs. 48,1 %. Týmto výsledkom, paradoxne, vtedajší britský premiér odstúpil a nahradila ho súčasná premiérka Theresa May, ktorá dňa 29. marca 2017 (9 mesiacov od referenda) doručila oficiálny list do Bruselu a aktivovala tak článok 50

Zmluvy o Európskej únii, ktorý špecifikuje podmienky vystúpenia členskej krajiny z EÚ.⁴⁹ Oficiálne sa teda spustil 2-ročný odchod Spojeného kráľovstva z EÚ, počas ktorého by sa politickí lídri na oboch stranách mali dohodnúť na budúcich podmienkach politickej a ekonomickej spolupráce.

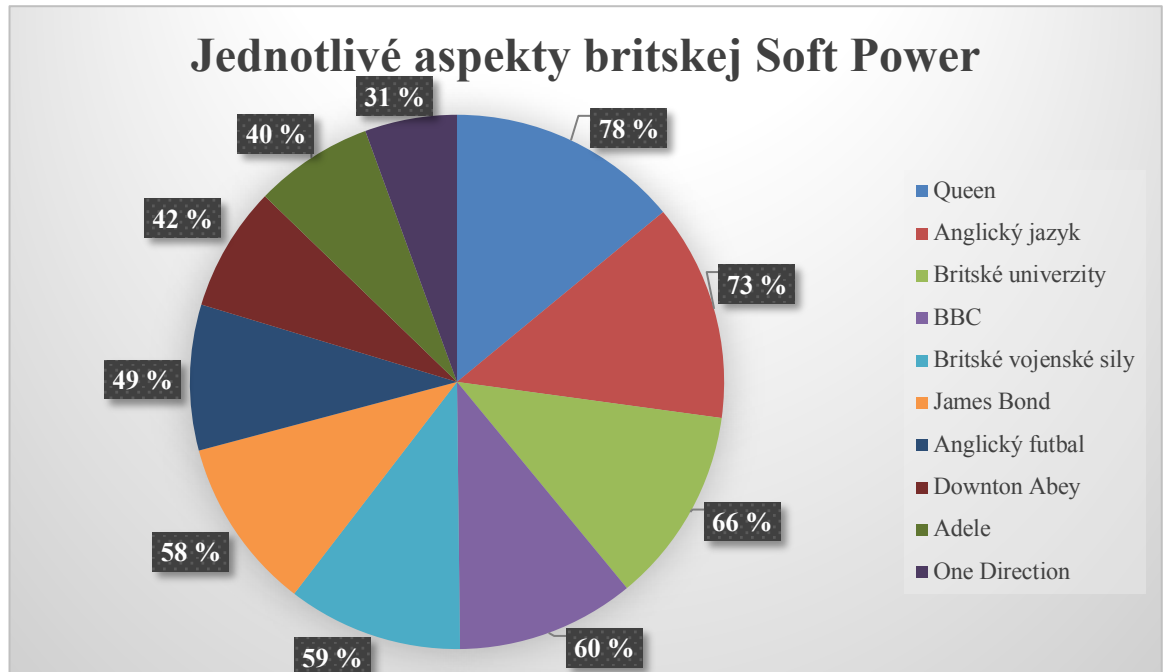
Táto situácia oslabí obe strany – dôvodov je niekoľko: na jednej strane, Spojené kráľovstvo je stálym členom Bezpečnostnej rady OSN (spolu s Francúzskom, USA, Ruskom a Čínou). V hlasovaní tak mala EÚ doteraz 2 hlasy a aktívnejšie sa tak zapájala a presadzovala svoje záujmy v oblasti zahraničnej bezpečnostnej politiky, po odchode UK z EÚ to už bude iba jeden hlas a to francúzsky. Sila európskeho hlasovania v Bezpečnostnej rade sa tak oslabí a hlasy budú rovnomerne rozložené rovnako medzi všetkých svetových lídrov. Globálna zahraničná politika Európy bola doteraz stále o niečo silnejšia a jednotnejšia vďaka francúzskemu a britskému vplyvu v Bezpečnostnej rade a zároveň sa jednoduchšie presadzovala idea spoločnej diplomatickej a vojenskej jednoty Európy.⁵⁰ Negatívny dopad to bude mať aj na ekonomické vzťahy medzi EÚ a UK. V súčasnosti sa na UK vzťahujú rovnaké podmienky, ako na ostatné členské štáty, po odchode bude táto výhoda otázná (stále nie je doriešená otázka podmienok odchodu – sporná otázka sa týka írskych hraníc, na ktorých sa lídri nevedia dohodnúť, či sa uzavru pre európsku stranu alebo ostanú otvorené a tým pádom to uľahčí obchod a voľný pohyb osôb medzi UK a EÚ). Britský návrh dohody predložený britskou premiérkou Theresou Mayovou bol niekoľkokrát odmietnutý v Dolnej snemovni britského parlamentu. Lídri a vyjednávači EÚ odmietajú opätovné prerokovanie podmienok odchodu Veľkej Británie z Európskej únie. Nech už tento sporný bod medzi úniou a Anglickom dopadne akokoľvek, v konečnom dôsledku môžeme konštatovať negatívny dopad na obe strany.

Soft power Spojeného kráľovstva Veľkej Británie a Severného Írska môžeme zosumarizovať ako v súčasnosti najsilnejšiu a najatraktívnejšiu krajinu v medzinárodných vzťahoch, ktorá presadzuje svoje záujmy v zahraničí bez väčšieho vypätia síl ako ostatné krajiny. Bohatá história, silné ekonomické a politické postavenie, medzinárodné vzťahy, kráľovská rodina, bezpečnosť krajiny, bohatá kultúra a kvalitné školstvo robia z tejto krajiny naozaj silného globálneho hráča v medzinárodnej politike.

⁴⁹ THE EUROPEAN UNION. 2012. *The Treaty on the European Union* [online]. [Citované 30.01.2019]. Dostupné na internete:< <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=celex%3A12012M%2FTXT>>.

⁵⁰ FRASER, S. 2017. *Can the UK retain global influence after Brexit?* [online]. [Citované 30.01.2019]. Dostupné na internete:< <https://www.kcl.ac.uk/sspp/policy-institute/publications/can-the-uk-retain-global-influence-after-brexit.pdf>>.

Graf 3: jednotlivé oblasti, ktoré ovplyvňujú soft power Veľkej Británie; % odpovedí, koľko oslovených ľudí si myslí, že daná oblasť ovplyvňuje, ako UK vidia v zahraničí

Zdroj: vlastné spracovanie podľa: <<https://yougov.co.uk/>>.

3.3 *Soft power* a Spojené štáty americké

Podľa aktuálneho rebríčka *Soft Power 30* sa Spojené štáty americké umiestnili na 4. mieste spomedzi krajín s najsilnejšou *soft power*. Ide o pokles v porovnaní s predchádzajúcim rokom (v roku 2017 boli na 3. mieste, v roku 2016 dokonca na 1. mieste).⁵¹ Mnohí svetoví politológovia a odborníci pripisujú tento klesavý trend práve nepredvídateľnej zahraničnej politike súčasného amerického prezidenta Donalda Trumpa, ktorý od posledných amerických volieb v roku 2016 zastáva post amerického prezidenta. Tieto prezidentské voľby sprevádzalo niekoľko škandálov, negatívnych vplyvov a informácií, ktoré postupne vyplávali na povrch. Medzi najzaujímavejšie patria napríklad zverejnené e-mailová komunikácia Trumpovej hlavnej súperky Hillary Clintonovej, ktorá vybavovala pracovné e-maily týkajúce sa prezidentských volieb zo súkromného e-mailového účtu alebo ruskými tajnými zložkami podporovaná kandidátúra Donalda Trumpa a podľa niektorých aj zasahovanie ruských tajných služieb a ovplyvňovanie výsledkov v prospech Donalda Trumpa. V súčasnosti ale nie sú žiadne dôkazy, ktoré by usvedčovali akýchkoľvek vinníkov z týchto obvinení. Ruska a Spojené štáty, samozrejme, akékoľvek vonkajšie zásahy odmietajú.

Od januára 2017, kedy na čele USA stojí Donald Trump, sa zahraničná politika štátov uberá nie práve tým smerom, ktorým sa uberala počas vlád Baracka Obamu alebo Georga W. Busha. Medzi najvýznamnejšie zmeny, ktoré Trump inicioval patrí napr. myšlienka opustiť členstvo v Severoatlantickej aliancii, Svetovej obchodnej organizácii, Rade OSN pre ľudské práva, obchodné napätie medzi USA a Čínou alebo oficiálne odstúpnie Spojených štátov amerických od Zmluvy o jadrových zbraniach stredného doletu (INF). Aj keď má okolo seba tím radcov, medzi ktorými sú odborníci na svetovú politiku a medzinárodné vzťahy, tvrdohlavá vláda *businessmana* na čele krajiny bez akýchkoľvek predošlých politických skúseností nemôže pridávať na atraktivite a príťažlivosti krajiny navonok.

Dôvody, prečo mali Spojené štáty predikciu stať sa svetovou veľmocou:

1. V dôsledku vojny v minulosti, kedy bolo územie Severnej Ameriky „zraniteľné“ voči britskému dobytíu – a teda následná expanzia USA – keď súčasné územie USA dobyli vtedy Briti, na celom území bolo ťažké adaptovať sa ďalším vtedajším dobyvateľom (Francúzsko alebo Španielsko) preto anglo-americká spolupráca hrá dôležitú úlohu v histórii a moci USA a už vtedajšia expanzia

⁵¹ Zdroj: https://softpower30.com/?country_years=2016

Britov na toto územie a následná expanzia Američanov po celom území Severnej Ameriky poskytla USA výhodnú pozíciu svetovej veľmoci

2. „Kradnutím“ pôdy domorodých (pôvodných) obyvateľov, ktorí toto územie obývali ešte pred britským obsadením – americká dominancia a americká globálna moc bola postavená na dobýjaní amerického kontinentu, na ktorom pred príchodom britských prisťahovalcov bývali domorodí obyvatelia; prisťahovalci si úplne podmanili ich územie a prispôbili ich svojim záujmom
3. Obsadením mexického územia v ďalšej vojne – po nezávislosti Mexika v roku 1821 získali americkí kolonizátori územie v okolí Texasu, na ktoré si vtedy nárokovalo aj Španielsko; americkí osadníci obsadili toto územie a pod ich vplyvom sa texaské územie neskôr pričlenilo k územiu USA; nasledovali boje USA a Mexika o sporné územia, v ktorých vyhrali USA a pričlenili si tak k svojmu územiu okolie dnešnej Kalifornie, Utahu, Nevady a Arizony; bez týchto území by USA neboli rozlohou také veľké a mocné
4. Idea dobýjania území v európskom štýle – vojna USA so Španielskom priniesla pozitívne výsledky pre USA; išlo o územie dnešnej Kuby, kedy sa na tomto území striedali nadvlády Španielska a USA; hoci sa globálne podporovala nezávislosť Kuby, USA tu mali významný vplyv – dôkazom toho je aj americká základňa v zálive Guantanamo; súperenie medzi USA a Španielskom sa skončilo tak, že USA si pričlenili aj Portoriko, Guam a Filipíny a stali sa tak cisárskou mocou v európskom štýle
5. Kolonializmus v Tichom oceáne – pred 2. svetovou vojnou sa USA zmocnili aj niekoľkých menších ostrovoch v Tichom oceáne, ktoré dovtedy patrili prevažne európskym kolóniám; po tomto dobytí ostrovov sila USA ešte viac narástla
6. Následky oboch svetových vojen zanechali značné škody prevažne na európskom kontinente – keďže boje počas 1. a 2. svetovej vojny prebiehali prevažne na európskom kontinente (okrem pár bojov, ktoré prebehli v Ázii), územie a ekonomika USA boli v značnej výhode oproti európskemu postavenie krajín v globálnej ekonomike; to výrazne dopomohlo „štartovacej pozícii“ USA v začiatku globalizácie a medzinárodného obchodu po 2. svetovej vojne (Marshallov plán, iniciatíva a postavenie v NATO a pod.)
7. Kolaps európskeho kolonializmu – po druhej svetovej vojne sa niektoré ázijské a aj africké krajiny začali „stavat’ na vlastné nohy“ a odmietat’ ďalší európsky kolonializmus; keďže európska ekonomika bola značne oslabená (územie

a politická stabilita Európy tiež), dá sa povedať, že svet takmer úplne ovládli dve veľmoci – Spojené štáty americké a Sovietsky zväz (paradoxne obe tieto veľmoci majú korene v Európe)

8. Rozdelenie sveta v čase studenej vojny⁵² – po skončení 2. svetovej vojny sa svet de facto rozdelil na dve superveľmoci – USA a Sovietsky zväz; obe veľmoci mali konkurenčné záujmy v Európe a v Ázii a vzájomnú nedôveru; súťažili o globálny vplyv a riziku vzniku jadrovej vojny im bránilo použiť jadrový arzenál; toto súperenie trvalo prakticky od 2. svetovej vojny až do rozpadu Sovietskeho zväzu (1991)
9. Rozdelenie Európy na východnú a západnú časť, ktoré prechádzalo Berlínom nebolo príliš prospešné pre zjednotenie európskeho kontinentu; kvôli predchádzaniu problémov a agresie zo strany Sovietskeho zväzu podpísali západné krajiny spolu s USA a Kanadou kolektívnu obranu – Organizácia severoatlantickej zmluvy s cieľom odradiť sovietsku agresiu; malo to odradiť Sovietsky zväz od akýchkoľvek útokov voči západným krajinám keďže zmluva určovala, že akákoľvek intervencia na člena NATO sa posudzuje ako intervencia voči USA; po rozpade ZSSR sa aj krajiny strednej a východnej Európy pridali do tejto organizácie a sovietska moc tak stratila na svojej sile – naopak, americká sila sa zvýšila
10. Americký rozpočet do vojenského arzenálu – USA je v tomto opäť lídrom – investuje najväčšie finančné prostriedky do zbrojenia a inovovania vojenskej techniky ako ostatné krajiny na svete; tento trend má krajina ešte z čias studenej vojny, kedy súperili o moc so Sovietskym zväzom; americká dominancia v zbrojení a v nemalých investíciách do vojenskej techniky jej pridáva na nielen na *soft power*, ale aj na *hard power*
11. USA majú vedúce postavenie aj čo sa týka vedy a výskumu – nemalé finančné prostriedky, ktoré investujú do vedy prinášajú aj výsledky; USA majú najviac Nobelových laureátov na svete v odbore veda a technika – pre matematické porovnanie, populácia USA predstavuje 4 % svetovej populácie ale 34 %

⁵² Studená vojna je definovaná ako obdobie extrémneho napätia medzi dvoma superveľmocami a blokmi, ktoré reprezentujú; obe strany používali proti sebe najrôznejšie priame a nepriame manévry, aby zistili limity akcieschopnosti druhej strany a jej slabiny; studená vojna zostala studená len vďaka existencii jadrových zbraní pretože obe veľmoci si uvedomovali (keďže disponovali jadrovými zbraňami), že ich použitie by bola „samovražda“; boj medzi blokmi bol preto vedený nevojenskými prostriedkami (psychologická vojna, propagandistické kampane, diplomatické súboje); zdroj: <https://www.vysokeskoly.cz/maturitniotazky/dejepis/obdobi-studene-valky>

laureátov Nobelovej ceny; je to výsledok mnohých faktorov: bohatstvo krajiny, kultúra a hospodárstvo, podpora inovácií, vzdelávanie, bohaté výskumné programy financované štátom a súkromnými subjektami a politická kultúra, ktorá dlho priťahuje vysoko vzdelaných migrantov⁵³

V 19. storočí mali Spojené štáty jednu z najproduktívnejších ekonomík na svete. Americký priemysel vyrábala niekoľkokrát viac, ako jeho najbližší konkurent – Veľká Británia.⁵⁴ V tomto kontexte sa o Spojených štátoch nehovorilo ako o veľkej vojenskej, ale diplomatickej moci. Americká armáda nebola dostatočne vybavená vojakmi a stav námorníctva toto tvrdenie umocňoval. V tomto smere na tom bola lepšie britská vojenská vybavenosť. Rozdiely medzi týmito dvoma (v tom čase) veľmocami boli teda merateľné a značné.

USA sa v týchto časoch sústredilo na územnú expanziu – v teoretickej rovine (a aj v dopytovej) bola plánovaná expanzia na Aljašku, Kanadu, Mexiko, Karibik, Island, Grónsko a Havaj. Z reálneho hľadiska sa zrealizovala expanzia na Aljašku (ktorú Američania kúpili v roku 1867 od Ruska za 72 miliónov amerických dolárov) a na Havaj. Američania odolali teritoriálnemu rozšíreniu z dvoch dôvodov – jedným z nich bolo, že imperiálne pravidlo sa zdalo v rozpore s americkými republikánskymi zásadami, druhým dôvodom bolo to, že Spojené štáty nemali záujem o získanie území s odlišnými kultúrami, jazykmi a náboženstvami. Staršia generácia „moralistov“ zastávala názor, že vládnutie ľudu bez ich súhlasu by porušilo základný princíp republikánstva, naopak, mladšia generácia verila, že Spojené štáty majú povinnosť povzniesť, resp. povzbudiť zaostávajúce spoločnosti. Do polovice 80. rokov minulého storočia došlo k posunu v amerických postojoch k expanzii, ktoré boli čiastočne zapríčinené a ovplyvnené európskou expanziou. V rokoch 1870 až 1900 sa európske mocnosti zmocnili 10 miliónov štvorcových míľ územia v Afrike a Ázii, čo je pätina svetovej zemskej pôdy. Asi 150 miliónov ľudí bolo podrobených koloniálnej vláde.⁵⁵ V USA sa rastúci počet politických činiteľov, bankárov, výrobcov a odborových zväzov strachoval, že ekonomika krajiny by mohla ostať uzavretá

⁵³ FISHER, M. 2015. *How America became the most powerful country on Earth* [online]. [Citované 31.01.2019]. Dostupné na internete:< <https://www.vox.com/2015/5/20/8615345/america-global-power-maps>>.

⁵⁴ DOUGLAS, A. I. 2001. *Explaining America's Surge Manufactured Exports, 1880-1913* [online]. [Citované 20.02.2019]. Dostupné na internete:< <https://www.dartmouth.edu/~dirwin/docs/Surge3wp.pdf>>.

⁵⁵ STANLEY, L. E., KENNETH L. S. 2006. *Five Hundred Years of European Colonization: Inequality and Paths of Development* [online]. [Citované 24.02.2019]. Dostupné na internete:< <http://www.helsinki.fi/iehc2006/papers3/Engerman.pdf>>.

pred svetovou expanziou a svetovým obchodom. Viera, že svetové národy boli zapojené do Darwinovho boja o prežitie a že krajiny, ktoré dokázali súťažiť boli odsúdené k poklesu ekonomiky tiež prispeli k asertívnejšiemu presadzovaniu cieľov aj zo strany Spojených štátov. Koncom 80. rokov 20. storočia začali americkí tvorcovia zahraničnej politiky prejavovať nový druh „agresívnejšej asertivity“. Spojené štáty sa v tomto období blížili k vyhláseniu vojny proti Nemecku a Samoa v roku 1889, proti Čile v roku 1891 a proti Veľkej Británii v roku 1895 (kvôli územným sporom Británie a Venezuely). V 90. rokoch 20. storočia bola americká ekonomika čoraz viac závislá od zahraničného obchodu. Štvrtina národných poľnohospodárskych produktov a polovica ropy sa predávala v zámorí. Americká angažovanosť v zvrhnutí havajskej monarchie v roku 1893 vyvolala významnú debatu o globálnej úlohe Spojených štátov.

3.3.1 *Vojenská a politická sila USA*

Už po druhej svetovej vojne mali Spojené štáty americké predikciu stať sa svetovou veľmocou. Ich zapojenie do 2. svetovej vojny bolo síce značné (atómové útoky na Japonsko, vojenské útoky proti nacistickému Nemecku v Európe a pod.), neboli však tak vojnou zničené ako európske územie, na ktorom sa počas 2. svetovej vojny bojovalo. Američania sa síce do vojny zapojili (a so spojencami na svojej strane ju aj vyhrali), ich vojenské operácie však prebiehali na externom území. Dá sa konštatovať, že stabilita na americkom kontinente prispela k pozícii USA v tomto období.

V politickej oblasti na tom boli Spojené štáty viac-menej stabilne. *F. D. Roosevelt*, ktorý viedol Spojené štáty počas 2. svetovej vojny, následne *H. S. Truman* (podľa ktorého bola nazvaná *Trumanova doktrína*⁵⁶) či všetkým veľmi dobre známy Marshallov plán, ktorý sa považuje za kľúčový atribút naštartovania západnej povojnovej Európy. Jeho nasledovník *D. D. Eisenhower* sa ujal vedenia najmocnejšej krajiny v roku 1952, keď USA vstupovali do desaťročia prudkého hospodárskeho rozmachu. Nasledoval *J. F. Kennedy*, ktorého „prezidentovanie“ je charakteristické vnútropolitickými súbojmi s Afroameričanmi či zahraničnopolitickými dialógmi so ZSSR, s ktorými viedla Amerika studenú vojnu. Práve v týchto vzťahoch v tomto čase zohrala dôležitú úlohu Kuba, kedy sa k moci na Kube dostal

⁵⁶ Trumanova doktrína: bola vyhlásená 12. Marca 1947 americkým prezidentom Harrym S. Trumanom; riešila predovšetkým otázku Grécka a Turecka; išlo o poskytnutie vojenskej a hospodárskej pomoci týmto dvom štátom, aby sa predchádzalo ich včleneniu do sovietskej zóny

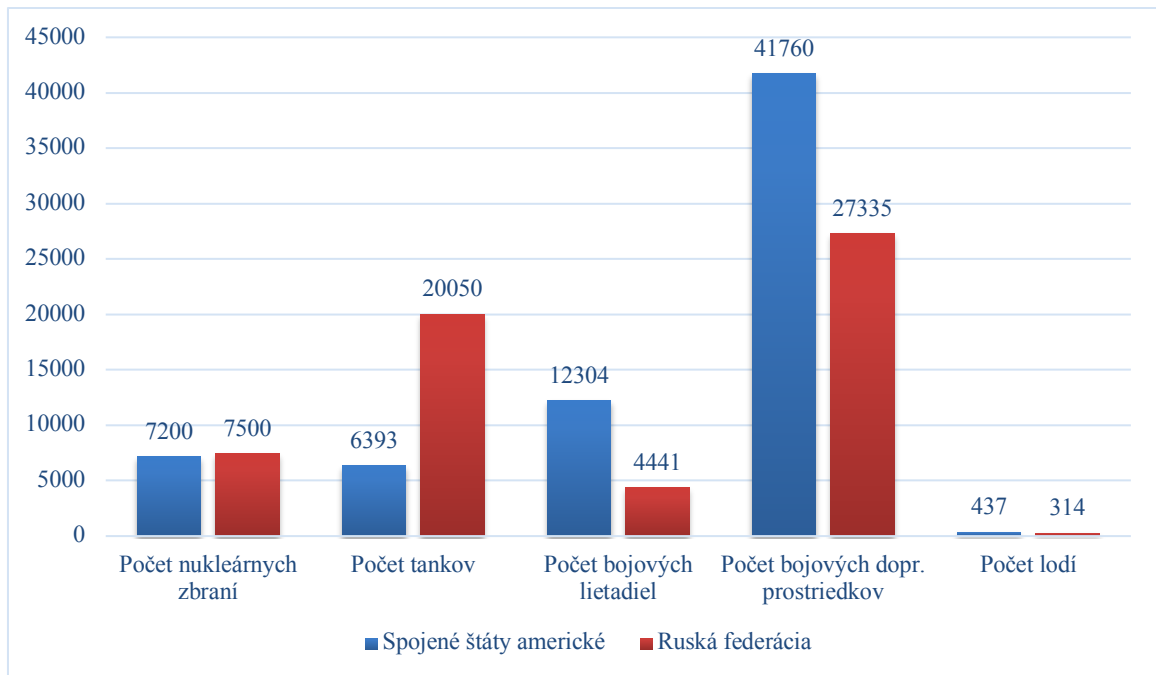
Fidel Castro (podporovaný ZSSR) a proti ktorému viedli politické súboje americkí politici. *R. Nixonove* prezidentské obdobie je charakteristické vojnou vo Vietname (účasť amerických vojsk Nixon podporoval), nakoniec sa rozhodol stiahnuť vojská z Vietnamu, navštíviť Čínu a otvoriť tak diplomatickú spoluprácu oboch krajín a neposlednom rade zmiernil napätie medzi USA a ZSSR. Zaujímavosťou ďalšieho prezidenta, *J. Cartera* je, že počas jeho vlády USA neviedli žiadnu vojnu. Pre prezidenta *R. Reagana* je charakteristická konfrontačná zahraničná politika voči Sovietskemu zväzu a komunistickému hnutiu po celom svete. *B. Clinton* sa zaslúžil o podpis Severoamerickej dohody o voľnom obchode a tiež o prebytok financií v štátnom rozpočte USA. Z horeuvedených prezidentov môžeme konštatovať politickú stabilitu, ktorá zásadne neovplyvnila silu USA v zahraničnoobchodnej politike.

Vojenské postavenie Spojených štátov hrá v tomto prípade významnú úlohu. Už počas 2. svetovej vojny boli USA dobre vyzbrojené s početnou armádou. Technologický pokrok krajiny, finančné možnosti a potenciál mladých nádejných študentov a výskumníkov umocňoval fakt, že USA disponovali veľmi dobre vyvinutými zbraňami (v tom období prevažne jadrové zbrane). Dokázali ich bez problémov využiť vo svoj prospech počas 2. svetovej vojny a o ich (a predovšetkým svojej) sile presvedčili celý svet. Následné nemalé investície do armády, zbrojenia, vojenskej techniky, inovácií a výskumom vo vojenskej oblasti zabezpečili krajine stabilitu v tejto sfére a dá sa povedať 100 % pripravenosť na neočakávané útoky zo strany potenciálnych nepriateľov (11. september 2001 teraz vynechajme).

Vojenskými misiami, ktoré USA vysoko podporujú a angažujú sa v krízových oblastiach (Sýria, Afganistan, Irak a pod.) podporujú mier a stabilitu po celom svete. Spolupracujú s Európskou úniou, ktorej vojenské jednotky sa takisto podieľajú na mnohých vojenských a mierových misiách. Pod vojenskú kolektívnu obranu USA a EÚ môžeme jednoznačne zaradiť NATO,⁵⁷ v ktorej sa USA finančne angažuje najviac. Ide o kolektívnu obranu členov tejto organizácie. V tomto prípade môžeme opäť jednoznačne konštatovať fakt, že táto aktivita USA len podčiarkuje silu krajiny v zahraničných vzťahoch.

⁵⁷ NATO: Organizácia Severoatlantickej zmluvy (Severoatlantický pakt); medzivládna obranná organizácia, ktorá vznikla podpisom Washingtonskej zmluvy dňa 4. apríla 1949 ako reakcia západných demokratických štátov na vzniknutú povojnovú situáciu v Európe a eskaláciu napätia zo strany Sovietskeho zväzu

Graf 4: Sila Spojených štátov amerických verzus sila Ruskej federácie vo vybraných oblastiach

Zdroj: Amerd Forces EU, https://armedforces.eu/compare/country_USA_vs_Russia (vládne webové stránky a tlačové správy)

3.3.2 Úloha amerického dolára (USD)

Pri sile USA by sme jednoznačne mali brať do úvahy (rovnako, ako pri ostatných krajinách) aj ekonomickú silu krajiny. V tomto smere s tým nepochybne súvisí sila, resp. postavenie národnej meny konkrétnej krajiny. V prípade amerického dolára hovoríme o jednej globálnej rezervnej mene, jednej z hlavných svetových mien vo svetovom menovom koši (spolu s eurom, britskou librou, čínskym juanom a japonským jenom). Globálna rezervná mena je pojem, ktorý vzbudzuje silu, stabilitu a ekonomickú prosperitu. Krajina, ktorá sa takýmto „titulom“ môže pochváliť je zároveň najväčší dlžník na svete. Obchodné aktivity, ktoré prebiehajú na území Spojených štátov (alebo aj mimo územia USA ale sú akokoľvek spojené s touto ekonomikou) bývajú zväčša tie najväčšie a najziskovejšie. Americký dolár ako globálna rezervná mena je synonymom stability a ekonomického rastu. Či už sa na tento fakt pozeráme historicky (Marshallov plán) alebo zo súčasnej perspektívy, faktom je, že americká ekonomika je stále najväčšia a jedna z najstabilnejších globálnych

ekonomík na svete.⁵⁸ Americký dolár má osobitné postavenie vo svetovom hospodárstve a je v podstate prvou medzinárodnou menou. Je to dané z historických udalostí – od priemyselnej revolúcie na základe monometalizmu zlata vo forme štandardu zlatých mincí cez základ druhého svetového menového systému (zlato a devízy) až po obdobie 2. svetovej vojny, kedy angloamerickí odborníci odmietli myšlienku návratu k zlatému štandardu a snažili sa rozvíjať princípy nového svetového menového systému, ktorý by mohol zabezpečiť hospodársky rast a obmedziť negatívne, sociálno-ekonomické dôsledky hospodárskych kríz. Túžba USA konsolidovať dominantné postavenie dolára v globálnom menovom systéme bola značná a jasná. Spojené štáty prirovnali dolár k zlatu, teda naviazali hodnotu dolára na zlato aby zabezpečili stav hlavnej rezervnej meny. Za týmto účelom americká pokladnica pokračovala vo výmene dolárov za zlato zahraničným centrálnym bankám a vládnym agentúram za oficiálnu cenu stanovenú v roku 1934 na základe obsahu zlata svojej meny (35 amerických dolárov za trojskú unciu, čo zodpovedá 31,1035 g).⁵⁹ Táto výmena sa týkala len členských štátov Medzinárodného menového fondu zastúpených ich centrálnymi bankami. Vysoké tempo rastu devízových rezerv v porovnaní s mierou rastu zložky zlata v rezervách v čase spochybňovalo schopnosť USA zachovať konvertibilitu dolára na rezervách centrálnych bánk za stanovenú oficiálnu cenu. Po 2. svetovej vojne vytvorili svetové rozvinuté krajiny plán v Breton Woods v štáte New Hampshire. Stanovili výmenný kurz pre všetky cudzie meny do amerického dolára (USD). Dohoda z Bretton Woods sľúbila, že Spojené štáty vykúpia akýkoľvek dolár za svoju hodnotu v zlate. V 60. rokoch 20. storočia dolár prakticky monopolizoval oblasť medzinárodných platieb, čo sa prejavilo v raste jeho podielu na devízových rezervách všetkých krajín z 9 % na 75 % v roku 1970.⁶⁰ Začiatkom sedemdesiatych rokov začali krajiny požadovať zlato za svoje doláre na potlačenie inflácie. Od tej doby sa dolár stal svetovou dominantnou rezervnou menou.

Do konca 20. storočia bol USD považovaný za dominantnú rezervnú menu na svete.⁶¹ Svetová potreba amerických dolárov umožnila vláde USA, ako aj Američanom

⁵⁸ Zdroj: <http://www.oecd.org/eco/surveys/economic-survey-united-states.htm>

⁵⁹ THE LONDON PM FIX. 2016. *Historical Gold Prices – 1833 to Present* [online]. [Citované 24.02.2019]. Dostupné na internete:< https://nma.org/wp-content/uploads/2016/09/historic_gold_prices_1833_pres.pdf>.

⁶⁰ CPI INFLATION CALCULATOR. [online]. [Citované 24.02.2019]. Dostupné na internete:< <http://www.in2013dollars.com/1960-dollars-in-2016?amount=>>.

⁶¹ THE FEDERAL RESERVE IN THE INTERNATIONAL SPHERE. 2005. *Promoting Financial System Stability*. The Federal Reserve System Purposes and Functions [online]. [Citované 24.02.2019]. Dostupné na internete:<https://www.federalreserve.gov/aboutthefed/files/pf_4.pdf>.

požičiavať si za nižšie náklady a poskytla im výhodu presahujúcu 100 miliárd dolárov ročne.⁶²

V podstate je americký dolár ako zlatý štandard. Väčšina globálnych zmlúv (najmä tie, ktoré sa týkajú ropy) je denominovaná v amerických dolároch. Mnohé veľké ekonomiky, ako napr. Čína, Hongkong, Malajzia či Singapur viažu svoju domácu menu práve na americký dolár. Keď USD oslabuje, tak aj zisky z exportov týchto krajín klesajú. Tieto krajiny majú tiež veľké finančné vklady v USD v amerických bankách. V prípade, ak by tieto veľké svetové ekonomiky predali svoje podiely v amerických bankách, spôsobili by tak kolaps amerického dolára.

Dôvera a istota v silnú menu (v tomto prípade USD ako globálnu rezervnú menu) závisí od nasledujúcich faktorov:

1. Veľkosť priestoru obehu
2. Stabilita menovej politiky
3. Bezplatná konvertibilita
4. Moc štátu/krajiny
5. Bezpečnosť meny

Dôležitým faktorom určujúcim dôveru v menu a jej medzinárodný charakter je úplna voľná konvertibilita meny alebo absencia menových obmedzení. Prítomnosť menových obmedzení a menových kontrol vytvára pre účastníkov medzinárodných menových vzťahov obavy o slobodu výmeny mien v prípade takejto potreby. Napriek tomu, že medzinárodná mena sa nemôže obmedziť na konvertibilitu, čo znamená, že štát stráca veľa administratívnych pák na reguláciu národných menových vzťahov, dolár a euro sú v tomto ohľade príkladmi medzinárodných mien.

Sila národného štátu tiež prispieva k dôvere účastníkov medzinárodných trhových vzťahov v národnom hospodárstve a v menovom systéme štátu. Historicky, medzinárodné meny vždy patrili k silným štátom v období ich svetovej nadvlády (napríklad britská libra bola medzinárodnou menou 19. storočia, kedy svetová nadvláda patrila Veľkej Británii). Keď je krajina v úpadku, nemôže existovať žiadna stabilná tvrdá mena. Potenciálnou slabosťou eura v porovnaní s dolárom je, že EÚ (na rozdiel od spojených štátov) nie je jediným, teda jednotným (spojeným) štátom. Ďalším faktorom je dostupnosť meny. Na

⁶² ROGOFF, K. 2013. *America's Endless Budget Battle* [online]. [Citované 24.02.2019]. Dostupné na internete: <<https://www.project-syndicate.org/commentary/kenneth-rogoff-what-a-us-default-would-mean-for-america-and-the-world?barrier=accesspaylog>>.

rozdiel od doteraz dominantných mien, ktoré boli konvertované na drahé kovy, súčasné hlavné meny nemajú zlatú zábezpeku. Menová istota je stabilita ekonomickej situácie v krajine, ktorá vydáva menu, ako aj likvidita meny. Americká ekonomika začína pociťovať určitú krízu a to kvôli zle koncipovanej politike posledných rokov. Finančná kríza a obrovské náklady na pochybné vojenské operácie viedli k výraznému zníženiu likvidity aktív denominovaných v amerických dolároch. Súčasne sa likvidita aktív denominovaných v eurách neustále zvyšuje. V súčasnosti sa účinok likvidity spojený so zavedením euro prejavuje v týchto oblastiach:

- zvýšenie likvidity finančných aktív
- získanie dodatočných rezerv z fúzie
- oprávnenie používať euro ako rezervnú menu
- zvýšenie zahraničného dopytu po eure a prechod z dolára na euro

Budúcnosť USD ako svetovej rezervnej meny nie je 100 % istá. Ako sme už spomenuli vyššie – konferencia v Bretton Woods v roku 1944 sa stala východiskom pre vytvorenie amerického dolára ako hlavnej svetovej rezervnej meny, po ktorej sa účastníci rozhodli použiť americkú menu ako hlavný prostriedok v medzinárodnom platobnom systéme. Ústredná úloha Spojených štátov v brettonwoodskom systéme bola v tom čase spôsobená „poveternostným zoskupením síl“ na svetovej politickej scéne, ako aj vo svetovom hospodárstve. Spojené štáty tvorili 50 % svetového HDP.⁶³ Po konferencii sa vytvorilo niekoľko medzinárodných finančných inštitúcií vrátane MMF. Hlavnou myšlienkou systému Bretton Woods bolo zachovať funkciu svetových peňazí za zlato, ale rozsah jeho použitia v medzinárodných menových vzťahoch bol výrazne znížený a americký dolár bol zavedený do medzinárodného obehu ako medzinárodný platobný nástroj. Zároveň sa stanovila fixná sadzba amerických bankoviek vo vzťahu k zlato.

V súlade s Marshallovým plánom obnovy zničenej Európy sa začalo aktívne „čerpanie“ amerických peňazí do európskych národných ekonomík, ktoré neboli schopné udržať americkú menovú expanziu.⁶⁴ Výsledkom bola výrazne zvýšená koncentrácia dolárov v devízových rezervách centrálnych bánk európskych krajín. Daná situácia sa

⁶³ KITOV, I., KITOV, O. 2012. *Real GDP per capita since 1870*. [Citované 24.02.2019]. Dostupné na internete: <<https://arxiv.org/pdf/1205.5671.pdf>>.

⁶⁴ SOMMERLAD, J. 2018. *Marshall Plan at 70: How did the US revive Europe after Second World War and did it achieve its aims?*. [Citované 24.02.2019]. Dostupné na internete: <<https://www.independent.co.uk/news/world/europe/marshall-plan-70th-anniversary-europe-us-foreign-policy-aid-second-world-war-harry-truman-a8285996.html>>.

vytvorila logicky pretože v tej dobe mohla byť americká mena vymenená za zlato pevnou sadzbou.

Takýto systém existoval dlho. Prvé varovné signály medzinárodnému spoločenstvu, ktoré začalo aktívne používať dolár ako hlavnú menu platby a rezerv prišli v 60. a 70. rokoch po zlyhaní americkej ekonomiky, čo viedlo k výraznému poklesu dolára na devízových trhoch. Na vrchole vietnamskej vojny bol Washington nútený opustiť zlatý štandard, čím sa dolár podľa definície profesora Kolumbijskej univerzity a nositeľa Nobelovej ceny *Josepha Stiglitz*a stal „vierou založenou menou“ (mena založená na viere). Toto jednostranné rozhodnutie bolo koncom pôvodnej verzie systému Bretton Woods.

Táto udalosť a postupná strata dôvery v existujúci systém, ktorá sa opierala výhradne o dolár viedla v prvom rade k vytvoreniu osobitných práv čerpania v rámci MMF a neskôr viedla k tomu, že európske štáty začali rozvíjať koncepciu svojej vlastnej jednotnej meny – euro v perspektíve spochybníť hegemoniu dolára. Zároveň Washington pochopil, že odmietnutie zlatého štandardu predstavuje významnú hrozbu pre medzinárodný dopyt po americkom dolári a udržanie umelého dopytu po americkej mene je najdôležitejšou podmienkou, aby ekonomika mohla prekvitať a naďalej žiť na úver. Vtedy však Spojené štáty úplne „ochutnali“ možnosti manipulácie so systémom globálnej rezervnej meny vo svojich vlastných záujmoch a životoch na úkor druhých zatiaľ čo ostatné štáty zostali vo veľmi zraniteľnej ekonomickej situácii. V tomto ohľade Washington namiesto toho, aby našiel spôsoby vyriešenia nerovnováhy svojej vlastnej a globálnej ekonomiky na základe kompromisov, ktoré vyhovujú všetkým, začal hľadať ďalší efektívny systém na udržanie kontroly nad globálnym finančným systémom. Proces globalizácie svetového hospodárstva, ktorý sa rozvíja rýchlym tempom sa kvôli postaveniu dolára vo svetovej ekonomike a svetovom hospodárstve stáva čoraz viac závislejším na americkej ekonomike a na „veľkosti“ USA. Dôležitý ekonomický faktor, ktorý v tomto období zohral svoju úlohu boli inflačné procesy vyvolané štvornásobným nárastom cien ropy v roku 1974.⁶⁵

Na začiatku 21. storočia sa však začalo objavovať čoraz viac otázok týkajúcich sa bezmračnej budúcnosti amerického dolára a ospravedlnenia jeho používania ako hlavnej rezervnej meny. Umelá povaha vytvárania jej hodnoty bola priamo spojená s dvomi najväčšími hospodárskymi krízami v poslednom desaťročí – bubliny na trhu s cenovými papiermi v roku 1999 a trh s nehnuteľnosťami v roku 2008. To mimochodom viedlo k tomu,

⁶⁵ MACALISTER, T. 2011. *Background: What caused the 1970s oil price shock?*. [Citované 24.02.2019]. Dostupné na internete: <<https://www.theguardian.com/environment/2011/mar/03/1970s-oil-price-shock>>.

že podiel USD na devízových rezervách vo svete počas tohto obdobia klesol zo 71 % na 61 %. Okrem toho sa to stalo na pozadí rýchleho hromadenia rezerv zo strany veľkých rozvojových krajín. V súčasnosti čoraz viac krajín hľadá spôsoby diverzifikácie svojich devízových rezerv, čo znamená, že dolár ako rezervná mena postupne stráca priestor.⁶⁶

V podmienkach obchodu USD postupne oslaboval. V moderných podmienkach, keď proces polycentrizmu a regionalizácie svetovej ekonomiky narastá, sa vývoj nových centier hospodárskej moci stáva trendom. Dynamicky sa rozvíjajúce krajiny čoraz viac vyberajú možnosť vzájomného využívania mien na obsluhu svojich obchodných a úverových operácií. V tom je ďalšie vážne nebezpečenstvo pre dolár. Je logické predpokladať, že v spoločných centrách, ako napríklad v Rusku alebo Číne bude dolár skôr či neskôr zbytočný pretože dve takéto veľké a územne blízke ekonomiky nemajú záujem prilákať sprostredkovateľa k ich transakciám. Postupný prechod veľkých mocností na vzájomné vyrovnanie v národných menách môže konečne podkopať pozíciu USD pretože hneď, ako to spraví Rusko alebo Čína, je vysoko pravdepodobné, že tieto dve ekonomiky prestanú používať USD pre svoje zahraničné transakcie a aktivity.

Skutočnosť, že Čína aktívne propaguje svoju menu (čínsky juan) na zaradenie do zoznamu rezervných mien MMF ako aj vytváranie nových investičných príležitostí (vrátane ázijskej investičnej infraštruktúry) bránia tomu, aby si USD udržal svoje vedúce postavenie rezervnej meny. Najmä cenový swapy medzi centrálnymi bankami krajín BRICS⁶⁷ určite prispievajú k rastu vzájomného obchodu, zatiaľ čo americký dolár bude úplne vylúčený z operácií zahraničného obchodu medzi zúčastnenými krajinami.

Ďalším argumentom, ktorý podporuje teóriu zmeny rezervnej meny v zahraničných hospodárskych operáciách sú geopolitické preferencie Spojených štátov, ktoré často viedli k vyvlastneniu zahraničných zdrojov. Nedávno bezprecedentné veľké extrateritoriálne sankcie uložené európskym a iným finančným inštitúciám americkými orgánmi boli celkom orientačné a alarmujúce signály. Spomeňme si na hlasné a demonštračné príbehy s BNP Paribasom, Deutsche Bank, HSBC, Standard Chartered a ďalšími. Takéto prehliadanie tradičných spojencov však môže v budúcnosti viesť k vážnym následkom. Viaceré štúdie už ukázali dôsledné zníženie počtu klientov a prevádzkových aktivít európskych bánk v Spojených štátoch.

⁶⁶ MATHIASON, N. 2008. *Three Weeks That Changed the World*. [online]. [Citované 24.02.2019]. Dostupné na internete: < <https://www.theguardian.com/business/2008/dec/28/markets-credit-crunch-banking-2008> >.

⁶⁷ BRICS: označenie spoločného hospodárskeho spoločenstva krajín Brazília, Rusko, India, Čína a Južná Afrika; vzhľadom na rýchly rast ekonomík týchto krajín sa predpokladá, že v rámci zoskupenia BRICS pôjde do roku 2050 o vedúce ekonomiky sveta

Odborníci vo finančnej oblasti jednoznačne poznamenávajú, že nedávna významná časť ročného rastu finančných aktív vo svete pozostáva z devízových transakcií bez účasti dolára (najmä z pôžičiek a investícií Číny a iných, dynamicky sa rozvíjajúcich krajín a trhov).⁶⁸ Okrem toho, v celosvetových finančných tokoch rastie podiel priamych zahraničných investícií a nie krátkodobé „finančné injekcie“, ktoré boli potrebné na zabezpečenie likvidity dolára za posledných pätnásť rokov. Zároveň niekoľko analytikov upozorňuje na skutočnosť, že podiel Spojených štátov na globálnom HDP, obchode a globálnych investíciách má tendenciu klesať. To podľa odborníkov vedie k postupnému oslabeniu dolára. Spojené štáty sa však naďalej agresívne pokúšajú udržať si vedúce miesto za svojou menovou silou a vytvárať nové body nestability na svetovej mape keďže tradične zvyšujú atraktivnosť dolára ako spoľahlivého prostriedku na zachovanie kapitálu. Inými slovami – Washington nemôže akceptovať stálu stratu svojej úlohy vo svete a namiesto riešenia vlastných problémov sa snaží umelo vytvárať ťažkosti pre všetkých ostatných. Posledným príkladom tohto tvrdenia je stále aktuálna (a čoraz viac sa stupňujúca) kríza na Ukrajine.

Berúc do úvahy, že v podstate celé americké hospodárstvo, ktoré žije na úver s kolosálnym a úplne neprijateľným stupňom zahraničného dlhu spočíva výlučne na dôvere, možno predpokladať, že účastníci medzinárodných zahraničných hospodárskych vzťahov budú čoraz viac používať americkú menu omnoho opatrnejšie. V dôsledku toho bude úloha dolára v medzinárodnom menovom systéme klesať.

3.3.3 *Masová kultúra Spojených štátov*

Podľa súčasných odhadov a štatistík, 340 miliónov uvádza angličtinu ako svoj rodný jazyk, pol miliardy ďalších ľudí na svete hovorí anglicky a ďalšia približne miliarda angličtinu študuje.⁶⁹ Rozmach anglického vplyvu je veľký. Obľúbenosť amerických reštaurácií McDonald's je stále populárnejšia. Viac, ako polovica filmov premietaných v ruských kinách sú americké. Najobľúbenejšie globálne značky sú v USA. Všetky tieto fakty môžeme zhrnúť do jedného kontextu – amerikanizácie alebo masovej kultúry Spojených štátov.

⁶⁸ DAWEL, K. 2018. *China's State Financial Assets Worth About Half of Global GDP*. [online]. [Citované 26.02.2019]. Dostupné na internete: <<https://www.caixinglobal.com/2018-10-25/chinas-state-financial-assets-worth-about-half-of-global-gdp-101339013.html>>.

⁶⁹ Zdroj: https://www.vistawide.com/languages/top_30_languages.htm

Amerikanizácia je proces amerického vplyvu na životný štýl mnohých ľudí, na ich hudobný vkus, preferencie oblečenia či na politiku mnohých národov sveta. Toto označenie sa zvykne vo svete (mimo územia USA) chápať negatívne pretože je spájané s poškodzovaním tradičnej kultúry a zvykov.

V súčasnosti môžeme v kontexte kultúry označiť Hollywood ako hlavný nástroj modernej americkej kultúrnej politiky, hlavný kultúrny produkt a ideologickú zbraň Spojených štátov. Napriek tomu, že v mnohých krajinách sveta (vrátane Ruska) bola americká kinematografia mnohokrát kritizovaná za „bezvýznamnosť“ a „nedostatok spirituality“, sú to americké výrobky, ktoré vo veľkej miere ponúkajú víziu určitých udalostí, sú veľmi populárne vo veľkom segmente našej populácie.

Pri americkej kinematografii je zaujímavý fakt, ak sa zamyslíme, koľko filmových hlášok poznáme ale ktoré filmové hlášky nám napadnú ako prvé zo známych svetových „trhákov“. Filmy, ktoré či už v minulosti alebo v súčasnosti propaguje USA (nasvedčujú tomu aj februárové výsledky udeľovania cien akadémie – Oscar) získavajú ocenenia na mnohých svetových filmových festivaloch a vo všeobecnosti sú hodnotené ako najlepšie filmy na svete.

Ďalším dôležitým prostriedkom na formovanie obrazu Spojených štátov vo svete sú médiá. Najznámejšie americké televízne stanice (NBC, CBS, ABC, Fox, Fox News Channel, MSNBC, ESPN, USA Network a iné) prostredníctvom satelitov vysielajú do celého sveta a predávajú svoje programy, filmy a seriály mnohým zahraničným televíznym spoločnostiam. Dá sa povedať, že televízia je pre Američanov akýmsi idolom, ktorý celá krajina uctieva. Najpopulárnejšia spravodajská stanica CNN je celosvetovo známa a o jej denne publikované informácie sa opierajú aj mnohé svetové médiá, ktoré z nej čerpajú informácie pre ďalšie šírenie pre svojich obyvateľov. V kontexte „globálnej siete“ môžeme skonštatovať jeden z najväčších vplyvov Facebook-u a Google-u na svete – podľa posledných dostupných štatistík, ku koncu roka 2018 evidoval Facebook 2,32 miliárd aktívnych používateľov mesačne⁷⁰ a Google má ešte lepšie čísla – Google eviduje vyše 40 000 vyhľadávaní každú sekundu (celosvetovo), čo znamená viac, ako 3,5 miliardy vyhľadávaní každý deň (1,2 triliónov vyhľadávaní ročne).⁷¹ S takýmito číslami môžeme konštatovať veľmi veľký vplyv USA vo svete.

Ďalšou dôležitou súčasťou amerického kultúrneho exportu a samotnej americkej kultúry je hudba a hudobný priemysel. Americké médiá distribuujú americkú hudbu

⁷⁰ Zdroj: <https://www.statista.com/statistics/264810/number-of-monthly-active-facebook-users-worldwide/>

⁷¹ Zdroj: <http://www.internetlivestats.com/google-search-statistics/>

prostredníctvom svojich sietí (mediálnych a sociálnych) do sveta – slávne hudobné stanice ako MTV, internet a youtube a samozrejme live-stream. Slávne hudobné americké mená ako *Elvis Presley, Michael Jackson, Madonna, Mariah Carey, Rihanna, Beyonce* a pod. pozná určite každý.

Pri masovej kultúre USA zohralo dôležitú úlohu aj HBO alebo v súčasnosti veľmi populárny Netflix. HBO je názov filmového kanálu, ktorý začal svoje vysielanie v USA v roku 1972 a odvtedy je veľmi populárne nielen v Spojených štátoch, ale stalo sa populárne celosvetovo. Ide o predplatiteľský filmový kanál, ktorý nevysiela žiadne reklamy a poskytuje svojim predplatiteľom vysoko kvalitné a originálne programy, ktoré patria do produkcie práve HBO. Na podobnom princípe funguje aj v súčasnosti veľmi populárny Netflix – americký poskytovateľ internetových streamových médií na požiadanie. Predplatitelia si teda (podobne ako v prípade HBO) zaplatia tzv. členstvo a môžu využívať internetové streamové služby Netflixu. Netflix na svojich stránkach uverejňuje filmy a seriály americkej filmovej tvorby ale (opäť rovnako ako HBO) aj filmy a seriály z vlastnej tvorby. V oboch prípadoch môžeme konštatovať veľmi vysoký vplyv oboch médií na predplatiteľov pretože obe médiá svojou ponukou ovplyvňujú diváka. V takýchto prípadoch (často sa to spája aj so sociálnymi sieťami) hovoríme o tzv. *influenceroch*.⁷²

⁷² OH, W. Y., DUANE, M. 2016. *Netflix: International Expansion*. University of Calgary. [online]. [Citované 20.03.2019]. Dostupné na internete: <https://www.uni-erfurt.de/fileadmin/public-docs/Betriebswirtschaftslehre/Teil_9_Netflix__Case_Study__Strat_Man_II_B_UEb_WS_17_18.pdf>.

3.4 *Soft power* a Francúzsko

Francúzsko – krajina, ktorá sa už desaťročia považuje za rodisko diplomacie. Dá sa konštatovať, že od počiatkov diplomacie sa francúzsky jazyk radil medzi diplomatické jazyky a nie je tomu inak ani dnes. Francúzsky vplyv v diplomatickej oblasti je značný a francúzština bola kedysi viac používaná a rozšírenejšia ako v súčasnosti angličtina. Francúzsky jazyk sme mohli bez problémov počuť na cárskych a kráľovských dvoroch, v diplomatických kruhoch, na rokovaníach politických činiteľov alebo v prominentných školách, kde sa učili predovšetkým deti panovníkov a kráľovských rodín. Francúzština bola (a stále je ale v súčasnosti je badateľný značný vplyv angličtiny) úradným jazykom diplomatickej sféry, diplomatickej pošty a diplomatických stykov.

Podľa posledného zverejneného rebríčka *The Soft Power 30*, Francúzsko sa nachádza na 2. mieste hneď za Veľkou Britániou.⁷³ Pre porovnanie s predchádzajúcim rokom sa tieto dve silné krajiny striedajú na prvom a druhom mieste v tomto pravidelne zostavovanom rebríčku. Možností tohto javu je niekoľko a zároveň je tento fakt jasný aj pre laického človeka. Výrazný skok Francúzska v tomto pravidelne zostavovanom rebríčku nastal v roku 2017, kedy táto elegantná krajina postúpila z piateho na prvé miesto a viedla tak rebríčku krajín s najsilnejšou *soft power* na svete. Minulý rok sa to zmenilo ale môžeme konštatovať, že aj napriek druhej priečke je na tom krajina v súčasnosti lepšie ako pred rokom 2017. Veľkú zásluhu na tomto má súčasný francúzsky prezident Emanuel Macron, ktorého inaugurácia do francúzskeho prezidentského úradu zaručila kvalitné a stabilné medzinárodné postavenie medzi ostatnými veľmocami. Bude zaujímavé ďalej sledovať, ako Brexit zmení „súboj“ Francúzska a Veľkej Británie o najsilnejšiu krajinu s najsilnejšou mäkkou silou. Zaujímavosťou v tomto smere je, že Francúzsko zostáva ako najatraktívnejšia krajina na svete pre turistov s najväčšou návštevnosťou počas celého roka.

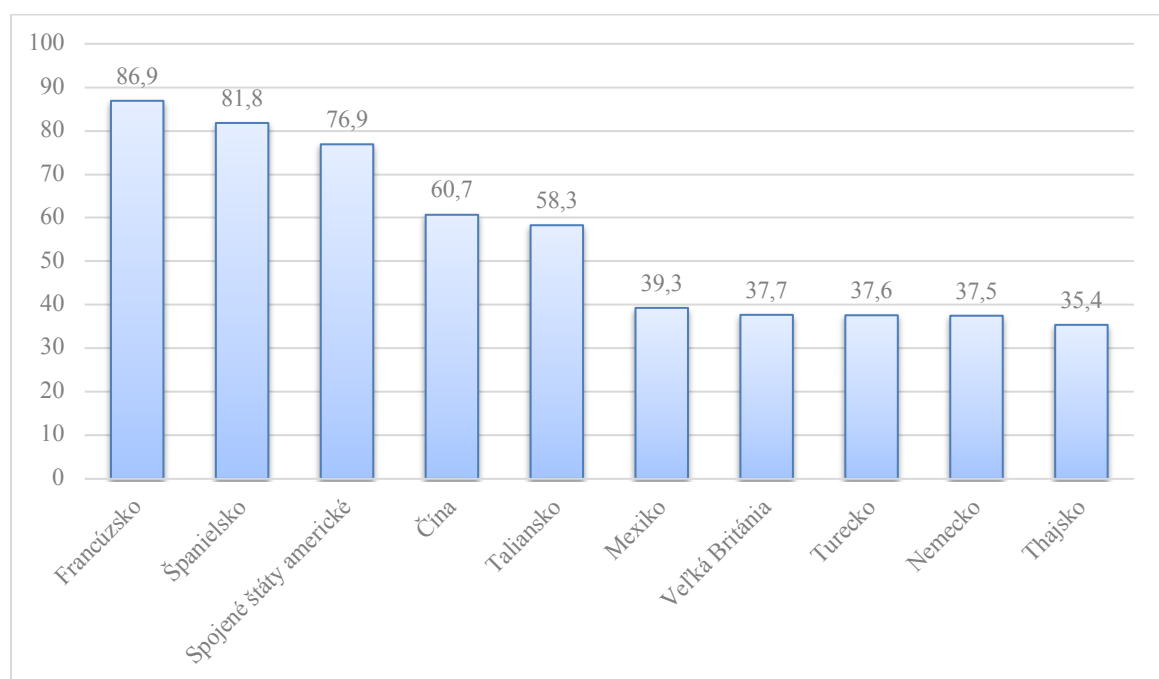
Vo všeobecnosti sa opisuje Francúzsko ako najväčší „konkurent“ Veľkej Británie v mäkkej sile.⁷⁴ Dôvodov je niekoľko – politické, ekonomické, sídlo mnohých medzinárodných organizácií v Paríži – Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj (OECD), Európska vesmírna agentúra (ESA), Medzinárodná energetická agentúra (IEA), Medzinárodná federácia pre ľudské práva (IFHR) alebo Organizácia Spojených národov pre

⁷³ Zdroj: The Soft Power 30, <https://softpower30.com/country/france/>

⁷⁴ MACDONALD, A. 2018. *Soft power superpowers. Global trends in cultural engagement and influence.* [online]. [Citované 01.03.2019]. Dostupné na internete: <https://www.britishcouncil.org/sites/default/files/j119_thought_leadership_global_trends_in_soft_power_web.pdf>.

vzdelávanie, vedu a kultúru (UNESCO), postavenie meny EURO ako druhej naobchodovanej meny na svete,⁷⁵ francúzska história a francúzske kolónie (Afrika, Južná Amerika, Ázia alebo Karibik), francúzske vojny a obsadzovanie území, známi francúzsky lídri a vodcovia (Napoleon Bonaparte, Charles de Gaulle, Ľudovít XIV. a i.), členstvo v Bezpečnostnej rade OSN ako jedného z 5. stálych členov s právom veto... Francúzsko má veľa pozitív a superlatívov a to z neho robí jednu z najsilnejších krajín na svete. Krajina má potenciál vo viacerých oblastiach a vôbec nemusíme spochybňovať jej perspektívu a silu.

Graf 5: Najnavštevovanejšie krajiny sveta za rok 2018 (v miliónoch)

Zdroj: vlastné spracovanie podľa: <https://www.worldatlas.com/articles/10-most-visited-countries-in-the-world.html>

3.4.1 Sila francúzskeho prezidenta

Aktuálna politická situácia kľúčových krajín v tejto oblasti – voľba Donalda Trumpa v amerických prezidentských voľbách, referendum o Brexite Veľkej Británie a prezidentské voľby vo Francúzsku, z ktorých vyšiel víťazne Emanuel Macron posunuli globálne vnímanie v medzinárodných vzťahoch. Posun Francúzska v rebríčku *soft power* sa čiastočne pripisuje

⁷⁵ Zdroj: <https://www.ig.com/au/trading-strategies/the-top-ten-most-traded-currencies-in-the-world-180904>

vplyvu centristu Macrona ale zároveň je založený na rozsiahlej francúzskej diplomatickej sieti, ktorá je vo svete bezkonkurenčná z hľadiska členstva v multilaterálnych a medzinárodných inštitúciách.

Po Macronovom víťazstve vo francúzskych prezidentských voľbách v roku 2017 sa zameril na zlepšenie francúzskej pozície v zahraničnej politike a do Elyzejského paláca zasadol so sloganom „*Make France Great*“.⁷⁶ V tomto sa inšpiroval svojím americkým náprotivkom Donaldom Trumpom. V skutočnosti sa Macron snaží aj o opätovné obnovenie prírodných zdrojov na našej planéte nakoľko environmentálnu otázku súčasnosti považuje za jednu z priorít pre budúce generácie a smerovanie zahraničnej politiky. V tomto kontexte inicioval a podporoval niekoľko environmentálnych summitov vo Francúzsku (z toho najznámejší COP 21)⁷⁷, ktorého výsledkom boli záväzky pre zúčastnené štáty v oblasti emisií skleníkových plynov a opatrenia, ktoré vedú k zastaveniu rastu globálnej teploty Zeme. Klimatických konferencií vo Francúzsku bolo, samozrejme, viac (International Conference on Renewable Energy, International Conference on Agriculture, Biological and Environmental Sciences a pod.), COP 21 je z nich najznámejšia.⁷⁸ Francúzsky prezident sa od začiatku svojej prezidentskej kariéry snaží o úzku spoluprácu s americkým prezidentom Donaldom Trumpom a (okrem iného) sa ho snaží presvedčiť, že udržanie jadrovej dohody s Iránom je prospešné ako pre Spojené štáty, tak aj pre udržanie globálnej stability na našej planéte.

Agenda francúzskeho prezidenta je hodná úvah a rešpektu. Uznáva, že vízia zjednotenej Európy je neoddeliteľnou súčasťou francúzskej diplomatickej stratégie. Na jednej strane si je francúzsky prezident vedomý a obhajuje svoj postoj, že zastáva názor zjednotenej Európy, na strane druhej môžeme v protiklade poznamenať, že si nie je 100 % istý, či za francúzskymi záujmami stojí aj samotná Európa. V jadrovej otázke Iránu sme sa už stretli so zapojením do problému amerického prezidenta, francúzskeho prezidenta a nemeckej kancelárky. Všetci títo lídri (teda európski lídri na jednej strane a americký líder na strane druhej) zastávajú v iránskej jadrovej téme rozdielne názory. Francúzsko samo o sebe nemôže pôsobiť samostatne ako suverénna veľmoc nezávisle od Európy a teda aj nezávisle od Spojených štátov. Nedávne udalosti dopomohli Francúzsku vyplniť „prázdne miesta“ na medzinárodnej scéne najmä v tých oblastiach, v ktorých sa Trumpova politika

⁷⁶ Make France Great – urobiť Francúzsko (opäť) skvelé

⁷⁷ COP 21 – 2015 United Nations Climate Change Conference, Parížska dohoda o zmene klímy

⁷⁸ UNITED NATIONS. 2015. *Paris Agreement*. [online]. [Citované 01.03.2019]. Dostupné na internete: <https://unfccc.int/sites/default/files/english_paris_agreement.pdf>.

vzdala svojich povinností vyplývajúcich z podpisu medzinárodných zmlúv a dohôd (počnúc Parížskou dohodou o zmene klímy). Kým Trump realizuje svoju politiku selektívnej expanzie a vplyvu v medzinárodnom prostredí, Macron sa angažuje v úlohe akéhosi sprostredkovateľa lepších vzťahov s Ruskom a to aj preto, že na rozdiel od Nemecka alebo Talianska je menej závislý na ruských energiách, ktoré prúdia do Európy ropovodmi a plynovodmi.⁷⁹

Vzhľadom na súčasnú nestabilitu na Blízkom východe a nemožnosť úspešne predpovedať smerovanie síl na medzinárodnej scéne a tým aj Trumpove nepredvídateľné rozhodnutia v iránskych otázkach, Macron sa snaží o európsky univerzalizmus – zjednotenie európskych politík a cieľov zjednotenej Európy. V Európe ide v súčasnosti o záujem viacerých európskych lídrov prekonať krízu dôvery európskych občanov v európske inštitúcie.

Politické smerovanie Francúzska určuje v prvom rade prezident, jeho idea a záujmy. Macronove záujmy v zahraničnej politike sú od začiatku jasné a jeho aktivity to dokazujú. Prvé priečky v rebríčku *Soft power* (čo sa týka politickej oblasti) Francúzsku určite patria právom.

3.4.2 Ekonomická sila Francúzska

Konštatovanie, že francúzska ekonomika je (po nemeckej a britskej) najsilnejšou ekonomikou v Európe je fakt.⁸⁰ Ekonomika Francúzska bola odjakživa jednou z najsilnejších v Európe. Po 2. svetovej vojne bola síce oslabená (v tomto období boli oslabené a vojnou hlboko poznačené všetky európske ekonomiky), od tej doby už ubehol nejaký čas a v súčasnosti sa radí medzi najsilnejšie a najstabilnejšie ekonomiky európskeho teritória. Indikátorov k tomuto faktu je niekoľko: francúzsky priemysel, francúzske firmy, ktoré expandujú nielen na európsky, ale aj americký a ázijský trh, sociálny a ekonomický systém krajiny, export produktov a služieb, niekoľko automobilových značiek, ktoré majú pôvod vo Francúzsku a stabilné postavenie meny EURO, ktoré (ako sme už spomenuli vyššie) sa radí medzi 2. najviac využitú a najobchodovanejšiu menu na svete. Francúzsko sa aktívne angažuje v menovej politike EÚ, má jedno z hlavných a rozhodujúcich slov čo sa

⁷⁹ KNAPP, A., WRIGHT, V. 2018. *The Government and Politics of France*. [online]. [Citované 01.03.2019]. Dostupné na internete:< http://elibrary.bsu.az/books_400%5CN_338.pdf>.

⁸⁰ Zdroj: Eurostat, <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/DDN-20180511-1?inheritRedirect=true>

týka menovej únie. Niekoľko kríz, ktoré postretli Eurozónu a kvôli ktorým museli byť prijaté záchranné balíčky a opatrenia sa v úzkej miere týkali aj francúzskej ekonomiky (keďže Francúzsko spolu s Nemeckom a Veľkou Britániou patria medzi krajiny, ktoré majú investované nemalé finančné prostriedky vo forme nákupu štátnych dlhopisov európskych krajín).⁸¹

Čo sa týka ekonomických ukazovateľov a súčasného prezidenta, jeho popularita mierne klesla čo sa týka niektorých ekonomických výsledkov. Nedávne protesty, ktoré ohrozovali bezpečnosť parížskych ulíc si všimli všetky svetové médiá a priniesli štrajkujúcim aktivistom výsledky. Hnutie *Žlté vesty*, ktoré nosia hlavne kvôli viditeľnosti tejto neónovej farby kolektívne protestovalo niekoľkokrát vo viacerých francúzskych mestách. V súlade s ekonomickými ukazovateľmi krajiny Francúzsko (podobne ako ostatné západné krajiny Európy) zaznamenalo medzi svojimi najbohatšími a najchudobnejšími občanmi veľkú medzeru. Horných 20 % populácie zarába takmer päťkrát viac ako spodných 20 % populácie.⁸² Najbohatších 1 % ľudí vo Francúzsku predstavuje viac, ako 20 % bohatstva ekonomiky. Priemerný mesačný zárobok v krajine predstavuje 1 700 EUR – to znamená, že podľa horeuvedených údajov až polovica francúzskych pracovníkov zarába menej ako tento priemer.⁸³ Krajina síce zaznamenáva hospodársky pozitívne výsledky, nedá sa ale s určitosťou tvrdiť, aby v poslednom roku (od 2018 do súčasnosti) ekonomicky rástla.⁸⁴ Aj napriek týmto ekonomickým faktom a výsledkom si krajina drží status ekonomicky stabilnej krajiny so stabilnými vyhliadkami do budúcnosti. Silná domáca výroba, export krajiny, silná mena, PZI, predaj štátnych dlhopisov, zahraničné investície Francúzska, nezamestnanosť pod úrovňou 10 %⁸⁵ a silné postavenie ako jednej z vedúcich krajín EÚ z nej robia naozaj politicky a ekonomicky stabilnú krajinu čo sa v konečnom dôsledku odráža na mäkkej sile.

⁸¹ Zdroj: Trade Portal, <https://en.portal.santandertrade.com/establish-overseas/greece/foreign-investment>

⁸² Zdroj: OECD, <http://www.oecdbetterlifeindex.org/countries/france/>

⁸³ Zdroj: Institut national de la statistique et des études économiques, <https://www.insee.fr/fr/statistiques/3610277>

⁸⁴ Zdroj: Trading Economics, <https://tradingeconomics.com/france/gdp-growth>

⁸⁵ Zdroj: OECD, <https://data.oecd.org/france.htm>

3.4.3 Francúzska kultúra

Francúzska kultúra a zvyky boli odjakživa lákadlom pre cudzincov. Francúzske víno, jazyk alebo jedlo je svetovo známe a láka turistov z celého sveta. Ide o multikultúrnu krajinu s vysokým číslom etník a prisťahovalcov. Ako sme už spomenuli vyššie, francúzsky jazyk je naozaj medzinárodne uznávaný jazyk diplomacie a kedysi bola francúzština v diplomatických kruhoch povinná. Dnes sa síce stále radí medzi diplomatické jazyky, postupne si ale toto prvenstvo delí so stále viac populárnou a rozšírenou angličtinou. Vplyv francúzštiny je aj v dnešných mnohých medzinárodných slovách (najskôr to bude kvôli faktu, že francúzština má pôvod v latinčine a z latinčiny sa odvíjalo viacero jazykov). Fakt, že Francúzi neradi rozprávajú anglicky je všeobecne známy a nemusíme ho nejako špeciálne podčiarkovať. Aj keď Francúzi vedia anglicky, neradi používajú iný ako svoj rodný jazyk. Francúzština je zároveň jedným z úradných jazykov mnohých medzinárodných organizácií (OSN, EÚ, NATO a pod.), jej silné a stabilné postavenie vo svete je preto silné.

Dôležitým prvkom francúzskeho správania je pozdrav. Je veľmi dôležité formálne, zdvorilo, slušne a hlavne jasne pozdraviť dotyčného človeka. Je to prejav úcty voči dotyčnému človeku vo Francúzsku.

Dôležitosť rodiny, manželstiev a úprimných priateľstiev nemusíme bližšie medzi Francúzmi špecifikovať. Francúzi kladú dôraz na úprimné priateľstvá (aj s cudzincami) a týmto svojím úprimným postojom voči domácemu obyvateľstvu (ale aj cudzincom) dokážu ovplyvniť ich postoje a vnímanie Francúzov v očiach cudzincov.

Nie je žiadnym tajomstvom, že francúzske jedlá a vína sa tešia vo svete veľkej popularite. Francúzska kuchyňa patrí medzi najlepšie a najobľúbenejšie nielen na európskom, ale aj na ostatných kontinentoch. Francúzske gastronomické pochúťky ako *foie gras*,⁸⁶ *chocolate mousse*,⁸⁷ *escargot*,⁸⁸ francúzske croissanty, bagety, syry, vína a pod. sa kategoricky spájajú s Francúzskom a niet najmenších pochyb, že aj vďaka veľmi silnému vplyvu francúzskej gastronómie patrí tejto krajine stabilné miesto v medzinárodných vzťahoch.⁸⁹

⁸⁶ Foie gras: husacia alebo kačacia pečeň

⁸⁷ Chocolate mousse: sladká (málokedy slaná) miska vyrobená ako hladká hmota zo šľahanej smotany a vaječného bielka

⁸⁸ Escargot: jedlé slimáky podávané ako francúzska špecialita

⁸⁹ CLARK, P. 2013. *Thoughts for Food: French Cuisine and French Culture*. [online]. [Citované 04.03.2019]. Dostupné na internete: <<http://pages.vassar.edu/fren380/files/2013/03/Thoughts-for-Food-I-French-Cuisine-and-French-Culture.pdf>>.

Etiketa, protokol a správanie patria medzi základné princípy diplomacie. Dokonca aj slovo *etiketa* pochádza z francúzskeho jazyka takže frankofónny vplyv môžeme vidieť na ďalšom príklade. Očakáva sa od každého člena francúzskej spoločnosti, že bude ovládať pravidlá slušného správania a bude sa podľa nich riadiť na verejnosti. Tiché, slušné, asertívne prezentovanie sa vo Francúzsku je samozrejmosťou a (na rozdiel od Američanov) sa Francúzi správajú podľa spoločenského (členovia diplomatického zboru podľa diplomatického) protokolu. Byť hosťom vo francúzskej rodine je pocta a očakáva sa, že aj pozvaní hostia sú si vedomí pravidiel slušného správania. Dokonca aj „timing“ vo Francúzsku má svoje pravidlá a považuje sa za neslušné (to ale platí pre väčšinu spoločností na svete, nie len pre francúzsku) prísť presne načas alebo neskoro na dohodnuté stretnutie.

Francúzi počas rokovaní a diskusií udržiavajú intelektuálny tón debaty. Zdravá a intenzívna diskusia o problematike je u Francúzov vítaná a nie je zvykom, aby sa témy debaty často menili. Francúzi majú už od minulosti prirodzene vrodenu diplomaciu preto ak rokujeme s frankofónnymi členmi delegácií, je potrebné, aby sme sa správali maximálne diplomaticky.⁹⁰

Francúzsko je medzinárodne veľmi populárne. Krajine (podľa *Soft Power 30* reportu) rastie domáca a medzinárodná popularita a zároveň francúzske kultúrne pamiatky ostávajú ako magnet pre zahraničných turistov. Hlavnou oblasťou, kde trochu zaostáva za UK, Nemeckom alebo USA je *business* (oblasť medzinárodného obchodu). Americké, nemecké a britské spoločnosti sú na tom lepšie ako francúzske (čo sa týka výroby, exportu alebo importu). Keďže sa ale považuje za „kolísku diplomacie“, môžeme konštatovať, že Francúzsku patrí stále, popredné miesto v medzinárodných vzťahoch. História krajiny, bývalé (a niektoré aj súčasné) kolónie, pozícia stáleho člena Bezpečnostnej rady OSN, silné politické a ekonomické postavenie v rámci EÚ a ďalšie fakty o tejto krajine jej zaručujú stále miesto v diplomacii. Potenciálnou zmenou v medzinárodných vzťahoch by mohla byť politická oblasť (zmena francúzskeho prezidenta), to sa ale nepredpokladá nakoľko ani doterajšie zmeny francúzskych prezidentov krajinu nevylúčili z rebríčka najsilnejších krajín *soft power*. Môže sa to jemne zmeniť v budúcnosti ale nepredpokladá sa úplne vyčlenenie z tohto prestížneho zoznamu.

⁹⁰ KATZ, L. 2017. *Negotiating International Business*. [online]. [Citované 04.03.2019]. Dostupné na internete:<<http://www.leadershipcrossroads.com/mat/cou/France.pdf>>.

3.5 Sila Ruskej federácie

Podľa portlandského rebríčka *soft power* je Rusko na 28. mieste.⁹¹ Pozícia Ruskej federácie na 28. mieste môže signalizovať a poukazovať na fakt, že Rusko v presadzovaní svojich zahraničných záujmov častokrát nepoužíva mäkkú, ale tvrdú silu. V mäkkej sile tak Rusko skončilo až za oveľa menšími krajinami, ako sú napr. Portugalsko, Grécko, Česká republika, Taliansko, Dánsko, Írsko alebo Belgicko. Je pravdou, že tieto spomenuté krajiny tvoria v súčasnosti *soft power* Európskej únie, na druhej strane ale zastávajú silné a stabilné postavenie v medzinárodných vzťahoch aj samostatne bez členstva v EÚ. Z mimoeurópskych krajín sa pred RF umiestnila napríklad Čína alebo Singapur – krajiny, ktoré sú veľmi ekonomicky silné a stabilné a tvoria veľké % svetového HDP.

Nech sa pozrieme na túto veľmoc z akéhokoľvek pohľadu, patrí jej niekoľko *naj* na svete. Počnúc teritoriálnym územím, históriou, vojenským potenciálom a zbrojením, politickou silou, nerastným bohatstvom a následným exportom nerastných surovín, vesmírnou angažovanosťou, stálym členstvom v Bezpečnostnej rade OSN, členstvom v iných svetových organizáciách a územných združeniach alebo inými charakteristickými črtami, krajina je naozaj rôznorodá a v medzinárodných vzťahoch jej patrí stále miesto. Od bohatej, „víťaznej“ histórie cez rozpad ZSSR⁹² až po súčasné vojenské intervencie, ktoré na niektorých územiach trvajú už niekoľko rokov a takisto ekonomická situácia krajiny (pokles ceny ruského rubľa, zvýšenie exportu a cien nerastných surovín) ovplyvňujú silu tejto krajiny a jej postavenie a rešpektovanie ostatnými krajinami na medzinárodnej scéne. Silu RF si podrobnejšie rozoberieme v nasledujúcich podkapitolách.

3.5.1 Sila ruského prezidenta

Ruský prezident Vladimir Putin zastáva prezidentský úrad od víťazstva v ruských prezidentských voľbách v roku 2000 je celosvetovo známy a rešpektovaný politik. S menšou prestávkou v rokoch 2008 až 2012, kedy bol premiérom RF a prezidentom bol Dmitrij Medvedev, Putin riadi teritoriálne najväčšiu krajinu sveta.⁹³ Jeho zmýšľanie a sila sa časom menia (v porovnaní s rokom 2000) ale cieľ je stále rovnaký – obnoviť globálny význam

⁹¹ Zdroj: Portland Soft Power, <https://softpower30.com/>

⁹² ZSSR: Zväz sovietskych socialistických republík bolo federatívne združenie socialistických krajín vo východnej Európe a severnej Ázii (1922 až 1991)

⁹³ Zdroj: World Bank, https://data.worldbank.org/indicator/AG.LND.TOTL.K2?name_desc=true&view=map

Ruska. Po víťazstve v 2. svetovej vojne, po ktorej vyšlo Rusko ako jedna z víťazných mocností sa globálna sila vo svete rozdelila medzi USA a ZSSR. Dôsledok toho bola aj Studená vojna,⁹⁴ kedy obe mocnosti medzi sebou nepriamo súperili. Vodcovia na oboch stranách (Truman, Eisenhower, Reagan, Kennedy a Nixon na jednej strane verzus Stalin, Chruščov a Gorbačov na druhej strane) súperili a snažili sa o čo najväčší geopolitický vplyv vo svete, kde by ľahko presadzovali svoje zahraničné záujmy. Putin sa nikdy netajil sklamaním z rozpadu ZSSR a niekoľkokrát sa vyjadril, že ak by mohol zmeniť vtedajšie rozhodnutie, rozhodol by sa zachovať ZSSR v plnej sile a miere, akou bol pred rozpadom v 1991.⁹⁵ Podľa neho bola sila vtedajšieho ZSSR oveľa väčšia a mala perspektívu aj do budúcnosti. Pri mnohých otázkach ohľadom najväčšej historickej chyby, ktorú ruskí vodcovia v minulosti spravili Putin stále odpovedá, že to bola chyba, ktorá stojí za rozpadom ZSSR. Nazýva ju tiež „najväčšou geopolitickou katastrofou“.

Ďalšou oblasťou, v ktorej sa ruský prezident javí nemenne a jasne sú externé politické vzťahy. Snaží sa udržať ruské teritórium čo najviac nemenné bez externého narušenia ruského teritória. Vojenské a námorné cvičenia v oblasti ruských externých hraníc, ktoré iniciuje NATO vyhodnocuje RF ako provokáciu a hrozbu a stupňuje to súčasné napätie západných a východných vzťahov.

Rusko-ukrajinské vzťahy sú ďalšia oblasť, v ktorej by sa dalo polemizovať o vine a provokácii či už na ukrajinskej, alebo ruskej strane. V tejto téme by sme mali byť viac opatrní a nehodnotiť veci ako externí pozorovatelia, ktorí nie sú priamo zapojení do konfliktu na Ukrajine. Anexia ukrajinského Krymu alebo zajatie námorných ukrajinských lodí v Azovskom mori sú známe témy, ktoré sú stále aktuálne v medzinárodných vzťahoch a nedovoľujeme si ich hodnotiť z nášho uhla pohľadu.

USA, EÚ aj OSN podporujú suverenitu Ukrajiny ako autonómneho štátu a odsudzujú vojenské obsadenie Krymu na ukrajinskom území. Toto tvrdenie podporuje aj *Vyhlásenie vysokej predstaviteľky Federici Mogheriniovovej v mene EÚ o autonómnej republike Krym a o meste Sevastopol'*, v ktorom sa uvádza, že „EÚ zdôrazňuje porušenie medzinárodného práva a ruská anexia ostáva (aj naďalej) priamou výzvou pre medzinárodnú bezpečnosť s vážnymi dôsledkami pre medzinárodný právny poriadok, ktorý chráni územnú celistvosť, jednotu a suverenitu všetkých štátov. EÚ opätovne vyzýva členské štáty OSN, aby v súlade

⁹⁴ Studená vojna: obdobie geopolitického napätia medzi Sovietskym zväzom a jeho satelitnými štátmi (východný blok) a Spojenými štátmi so svojimi spojencami (západný blok) po 2. svetovej vojne

⁹⁵ Zdroj: Reuters, <https://www.reuters.com/article/us-russia-election-putin/putin-before-vote-says-hed-reverse-soviet-collapse-if-he-could-agencies-idUSKCN1GE2TF>

s rezolúciou Valného zhromaždenia OSN 68/262 zväžili podobné opatrenia na neuznanie. (...) EÚ neuznáva a nebude uznávať usporiadanie volieb RF na Krymskom polostrove. Zvyšujúca sa militarizácia polostrova negatívne ovplyvňuje bezpečnostnú situáciu v čiernomorskom regióne. (...) Od nezákonnej anexie RF sa situácia v oblasti ľudských práv na Krymskom polostrove výrazne zhoršila. Obyvatelia polostrova čelia systematickým obmedzeniam základných slobôd, ako sú sloboda prejavu, náboženstva alebo viery a právo na pokojné zhromažďovanie. V súlade s rezolúciou Valného zhromaždenia OSN č. 73/263 z 22. decembra 2018 je nevyhnutné, aby regionálne a medzinárodné mechanizmy monitorovania ľudských práv, ako aj mimovládne organizácie pre ľudské práva mali neobmedzený prístup na Krym a Sevastopol.⁹⁶

Popularita ruského prezidenta medzi obyvateľmi RF je aj napriek zvýšenému napätiu v ruských zahraničných vzťahoch stále vysoká. Dokazujú to aj výsledky posledných prezidentských volieb v roku 2018, kedy Putin vyhral s výsledkom takmer 77 %.⁹⁷ V porovnaní s predchádzajúcimi rokmi je pokles jeho popularity medzi ruskými voličmi badateľný, stále však dostačujúci nato, aby bol aj naďalej ruským prezidentom. Môžeme konštatovať, že od „zasadnutia“ do prezidentského kresla v roku 2000 si Vladimír Putin drží pozíciu ruského lídra a bude zaujímavé sledovať, ako sa táto situácia v budúcnosti vyvinie.

3.5.2 *Ekonomická sila Ruska*

Rusko malo v roku 2017 šieste najväčšie hospodárstvo na svete v rebríčku Svetovej banky, ktorá prispôsobuje HDP cenovým rozdielom medzi krajinami.⁹⁸ Ruská ekonomika v roku 2017 vykázala 1,5 % rast v porovnaní s predchádzajúcimi rokmi, kedy 2 roky po sebe klesala v dôsledku uvalenia západných sankcií voči Rusku⁹⁹ a kolapsom cien s nerastnými surovinami. V súčasnosti sa ruská ekonomika nachádza hneď za čínskou, americkou,

⁹⁶ COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION, *Declaration by the High Representative Federica Mogherini on behalf of the EU on the Autonomous Republic of Crimea and the city of Sevastopol*. [online]. [Citované 20.03.2019]. Dostupné na internete: < <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2019/03/17/declaration-by-the-high-representative-federica-mogherini-on-behalf-of-the-eu-on-the-autonomous-republic-of-crimea-and-the-city-of-sevastopol/>>.

⁹⁷ Zdroj: Reuters, <https://www.reuters.com/article/us-lloyd-putin-commentary/commentary-why-putin-is-still-genuinely-popular-in-russia-idUSKBN1GV25D>

⁹⁸ Zdroj: Svetová banka, <http://www.worldbank.org/en/country/russia/publication/rer>

⁹⁹ Ekonomické sankcie voči Rusku boli uvalené Spojenými štátmi americkými a Európskou úniou po tom, ako RF vojensky anektovala ukrajinský Krym v roku 2014 a doteraz vyhlasuje toto ukrajinské územie za ruské

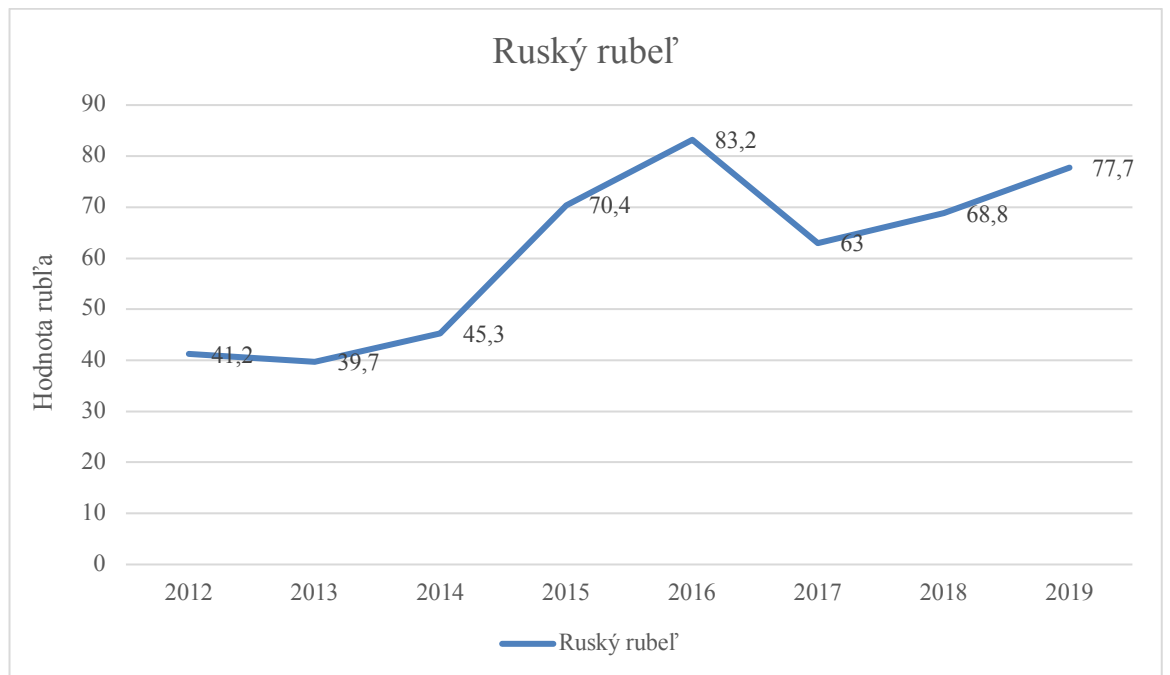
indickou, japonskou a nemeckou.¹⁰⁰ Aj keď od uvalenia západných sankcií je hodnota ruského rubľa stále nízka (a tým pádom je ruská ekonomika v porovnaní s inými svetovými ekonomikami náchylnejšia na zmeny v medzinárodnom obchode), stále hovorím o silnej a perspektívnej ekonomike, ktorej sa darí vďaka exportu nerastných surovín (v tomto prípade hlavne export ropy a zemného plynu do Európy). Ruský trh je prepojený s ekonomikami zoskupenia BRICS, ktorej je Rusko členom a silné obchodné vzťahy môžeme pozorovať nielen na západnej strane, ale aj na južnej a juh-východnej (Čína, Japonsko, Kazachstan a India). Za čias ZSSR bol ruský rubel' viac rozšírený a hlavne mal stabilnejšie ekonomické postavenie čo sa týka svetového obchodu, v súčasnosti je na tom trochu negatívnejšie v porovnaní s USD alebo EUR, stále je však dostatočne silný a stabilný nato, aby ruská ekonomika vykazovala pozitívne čísla v medzinárodnom obchode.

Ďalším faktom, ktorý má ekonomický dopad na Rusko sú neustále sa zvyšujúce investície do vojenského arzenálu. Rusko ako jedna z hlavných mocností investuje nemalé finančné prostriedky do vojenskej techniky, zbrojenia a vývoja nových zbraní. Podľa *Trading Economics* môžeme pozorovať, ako RF od roku 2010 zvyšuje investície v tejto oblasti a koľko HDP tvoria ruské vojenské výdavky.¹⁰¹ Rusko v súčasnosti po vzore Spojených štátov vypovedalo plnenie Zmluvy o likvidácii rakiet stredného a kratšieho doletu (INF) takže obe svetové mocnosti v súčasnosti investujú nemalé finančné prostriedky práve do vývoja nových raketových zbraní.

¹⁰⁰ Zdroj: The Moscow Times, <https://www.themoscowtimes.com/2018/07/13/russia-6th-largest-economy-in-world-GDP-rankings-a62236>

¹⁰¹ Zroj: Trading Economics, <https://tradingeconomics.com/russia/military-expenditure>

Graf 6: Grafický vývoj ruského rubľa vo vzťahu k EUR za sledované obdobie 2012-2019

Zdroj: Národná banka Slovenska, vlastné spracovanie podľa: <https://www.nbs.sk/sk/statisticke-udaje/kurzovy-listok/grafy-kurzov>

3.5.3 Vojenská ruská sila

RF v súčasnosti investuje nemalé finančné prostriedky do vojenského arzenálu. Niektoré svetové médiá (*The New York Times*, *The Daily Telegraph* a iné) dokonca uvádzajú, že RF malo túto tendenciu už v minulosti a že USA s RF sa v súčasnosti obviňujú, že odstúpením od INF v tom budú pokračovať len to už viac nebudú musieť tajiť pred svetom. Keďže hovoríme o dvoch svetových veľmociach, ktoré medzi sebou už niekoľko desaťročí súperia a snažia sa ekonomicky, politicky a vojensky „prevýšiť“ svojho najväčšieho konkurenta, porovnajme si vojenský potenciál oboch krajín v nasledujúcich faktoch:

- Rusko vlastní o 300 nukleárných zbraní viac, ako Spojené štáty

- ruské vojenské výdavky sú menšie v porovnaní s americkými, avšak tvoria o 0,8 % HDP viac ako americké (ruské vojenské výdavky predstavujú 66,3 biliónov USD, americké 610 biliónov USD)
- počet ruskej „ľudskej sily“, teda potenciálnych vojakov v prípade zbrojenia je niekoľkokrát menší ako americký
- ruská pozemná vojenská technika prevyšuje americkú (v počte ks vojenskej techniky)
- ruská vzdušná technika je o viac, ako polovicu menšia ako americká
- lodná vojenská technika Ruska a Ameriky je porovnateľná (o niečo lepšie je na tom však americká)
- povinná vojenská služba v Rusku je povinná, v Spojených štátoch je dobrovoľná (napriek tejto skutočnosti má americká armáda viac vojakov, ako ruská, na druhej strane, počet ruských potenciálnych vojakov v prípade núdze niekoľkokrát prevyšuje americký)¹⁰²

Z praktického hľadiska sme mohli častokrát v minulosti pozorovať častejšie využitie *hard power* ako *soft power* na strane Ruska. RF niekoľkokrát pri presadzovaní svojich záujmov (hlavne teritoriálnych) použila vojenskú silu a dala tým jasný signál, akú pozíciu zastáva v medzinárodných vzťahoch. Príklad z nedávnej minulosti, kedy RF vojensky obsadilo ukrajinské územie Krym a do dnešného dňa na tomto území zotrávajú ruské vojenské jednotky. V spojení s Ukrajinou existuje ešte súčasnejší prípad, kedy ruské vojenské lode zabránili ukrajinským voľný prechod v Azovskom mori pri ukrajinskom území. Príčiny tohto incidentu stále nie sú prešetrené a záver nie je jasný. Na strane Ruska nejde ale len o ukrajinské konflikty, kedy krajina viackrát použila pri presadzovaní záujmov *hard power*. Ruská vojenská angažovanosť v Sýrii je ďalším dôkazom, ako sú ruské záujmy presadzované v zahraničí. Z teoretického (a tiež historického) hľadiska sú tieto vojenské operácie pochopiteľné z pohľadu zahraničných záujmov RF.

¹⁰² Zdroj: Armed Forces, https://armedforces.eu/compare/country_USA_vs_Russia

3.5.4 Kultúrna sila Ruskej federácie

Kultúrna oblasť v spojení so *soft power* poukazuje na oblasti, ktoré priamo alebo nepriamo súvisia (môžeme voľne povedať) s bežným, každodenným životom v krajine. Ide teda napr. o divadlo, médiá, vzdelávanie, sociálna oblasť alebo vzájomná interakcia. V oblasti médií, dôležitým prvkom v tomto je pôsobenie domáceho média v zahraničí. Vplyv ruských televíznych staníc je badateľný a významný v susedných krajinách, ktoré často sledujú dianie v Rusku prostredníctvom ich televíznych kanálov. Napríklad v Bielorusku, Kazachstane, na Ukrajine, v Moldavsku alebo v pobaltských krajinách sú ruské televízne stanice veľmi populárne a chciac alebo nechciac, toto vysielanie môže prinášať tzv. „hidden message“ aj mimo ruské územie. Rovnako, retrospektívne v tomto prípade funguje aj opačný efekt – zahraničné televízne stanice, ktoré sú dostupné na ruskom území môžu čiastočne ovplyvniť mienku ruskej spoločnosti. V tomto prípade by sme ale skôr podporili prvé tvrdenie nakoľko ruské záujmy sú v porovnaní s bieloruskými, moldavskými alebo ukrajinskými medzinárodne silnejšie.¹⁰³

Medzi médiá v tomto kontexte môžeme pokojne zaradiť aj sociálne médiá a sociálne siete – hoci sú v Rusku viac populárne ruské verzie Facebooku alebo Instagramu (v *kontakte*), ich vplyv na spoločnosť je veľmi silný a ľudia častokrát ovplyvňujú široký segment ľudí (influenceri). Ruská verzia Facebooku má dokonca funkciu, kde môže každý, kto si založí účet na sociálnej sieti *V kontakte* sledovať filmy ale počúvať rôzny typ hudby. Pri zamyslení sa nad touto „vymoženosťou“ je vplyv externých faktorov ešte výraznejší keďže cez filmy a hudbu môžeme priamo prezentovať svoje postoje, záujmy a ciele. Zdieľanie fotiek a vplyv ľudí, ktorí sa sociálnymi médiami prezentujú v očiach verejnosti je v Rusku veľmi populárny.¹⁰⁴

Kultúrny vplyv krajiny môžeme sledovať aj v divadelnom alebo literárnom svete alebo vzdelávacom systéme. Mená ako *Alexander Puškin*, *Michail Lermontov*, *Vladimír Majakovski*, *Lev Tolstoj* alebo *Fjodor Dostojevskij* sú celosvetovo známe a niet najmenších

¹⁰³ DIMITROVA, A., FREAR, M., MAZEPUS, H. 2017. *The Elements of Russia's Soft Power: Channels, Tools, and Actors Promoting Russian Influence in the Eastern Partnership Countries*. [online]. [Citované 06.03.2019]. Dostupné na internete:< http://eu-strat.eu/wp-content/uploads/2017/08/Working-paper-no.4-D5.3-Final_v3.pdf>.

¹⁰⁴ MACHLEDER, J., ASMOLOV, G. 2011. *Social Change and the Russian Network Society*. [online]. [Citované 06.03.2019]. Dostupné na internete:< https://internews.org/sites/default/files/resources/Internews_Research_RussiaNetworkSociety1.pdf>.

pochýb, že títo literárni mágovia ovplyvnili spoločnosť svojimi dielami, ktoré vyšli v niekoľkých svetových jazykoch a dostali sa do kníhkupectiev po celom svete.

V divadelnej oblasti Rusko v ničom nezaostáva. Známe ruské predstavenia ako *Boris Godunov*, *Rusalka*, *Labutie jazero*, *Tri sestry*, *Cárska nevesta*, *Višňový sad* alebo *Revízor* sa v niektorých ruských divadlách hrajú dodnes a niektoré sú dokonca celoročne hrané aj v zahraničných divadlách po celom svete. Ruské divadlá sú mnohokrát stelesnením toho najväčšieho luxusu, aký môžeme v Rusku nájsť – *Bolšoj teatr*, *Moskovský chudožestvennij teatr (MCHAT)*, *Štátny kremel'ský palác*, *Koncertná sála P. I. Čajkovského* alebo *Alexandrijské divadlo* predstavujú pýchu ruskej kultúry.

V neposlednom rade do ruského vplyvu patria aj mená svetovo známych a uznávaných univerzít, ktoré sú známe svojou dlhoročnou tradíciou a významnými absolventami, ktorí patria medzi vedúcich lídrov ruskej domácej a zahraničnej politiky – *Lomonosova štátna univerzita*, *Petrohradská štátna univerzita* alebo *Moskovský štátny inštitút medzinárodných vzťahov*. Absolventi týchto univerzít sú uznávanými odborníkmi nielen v Rusku, ale aj za hranicami najväčšej krajiny na svete.

4 PERSPEKTÍVY VYUŽITIA SOFT POWER A POTENCIÁLNE MOŽNOSTI VÝVOJA V BUDÚCNOSTI

Skúmaním danej problematiky, ktorú sme analyzovali v kapitolách vyššie sme dospeli k zisteniam, ktorá konkrétna krajina využíva svoju *soft power*, ktorá krajina využíva viac *hard power* a ktorá krajina tieto dve sily kombinuje – *smart power*. Môžeme vidieť, že niektoré krajiny vďaka za svoje medzinárodné postavenie a aj mäkkú silu bohatej minulosti, kolonizácii a tiež víťazstvom v 2. svetovej vojne (v tomto prípade je paradoxné hodnotiť Nemecko alebo Japonsko nakoľko obe krajiny patrili medzi porazených počas 2. svetovej vojny a v aktuálnom portlandskom rebríčku *soft power* sa Nemecko umiestnilo na 3. mieste a Japonsko skončilo na 5. mieste). Pri týchto dvoch krajinách (hoci sme ich silu podrobnejšie neopísali v predošlých kapitolách) môžeme brať do úvahy ich ekonomický potenciál, ktorým ovplyvňujú nielen ekonomickú, ale aj politickú sféru. Nemecko patrí v súčasnosti medzi lídrov Európskej únie, naopak, Japonsko na druhej strane planéty patrí medzi jednu z najdôležitejších ekonomík na svete (burza v Tokiu a pod.). Postavenie japonského jenu sa z roka na rok zlepšuje a japonskej ekonomike pomáhajú priaznivé ekonomické ukazovatele krajiny.

Pre lepšie pochopenie politickej témy a medzinárodných vzťahov sa v nasledujúcej tabuľke pozrime na popularitu svetových politických lídrov.

Tabuľka 3: Najvplyvnejší ľudia na svete za rok 2018

1.	Xi Jinping	Čína	Generálny tajomník Ústredného výboru Komunistickej strany Číny a prezident Čínskej ľudovej republiky
2.	Vladimir Putin	Rusko	Ruský politik, prezident Ruskej federácie
3.	Donald Trump	USA	Americký politik, prezident Spojených štátov amerických
4.	Angela Merkel	Nemecko	Nemecká politička, spolková kancelárka Nemecka

5.	Jeff Bezos	USA	Americký podnikateľ, investor a filantrop, zakladateľ a generálny riaditeľ spoločnosti Amazon
6.	Pápež František	Taliansko	Rímsky pápež Katolíckej cirkvi
7.	Bill Gates	USA	Americký podnikateľ, spoluzakladateľ spol. Microsoft + predseda predstavenstva
8.	Mohammed bin Salman Al Saud	Saudská Arábia	Korunný princ Saudskej Arábie
9.	Narendra Modi	India	Premiér Indie
10.	Larry Page	USA	Spolutvorca internetového vyhľadávača Google
11.	Jerome Powell	USA	Predseda Výboru guvernérov Federálneho rezervného systému USA
12.	Emmanuel Macron	Francúzsko	Francúzsky politik, prezident Francúzska
13.	Mark Zuckerberg	USA	Americký podnikateľ, spoluzakladateľ sociálnej internetovej siete Facebook
14.	Theresa May	Veľká Británia	Britská politička, premiérka Spojeného kráľovstva
15.	Li Keqiang	Čína	Premiér Čínskej ľudovej republiky
16.	Warren Buffet	USA	Americký investor a podnikateľ
17.	Ali Hoseini-Khamenei	Irán	Duchovný vodca Iránu (hlava štátu)
18.	Mario Draghi	Taliansko/Nemecko	Taliansky bankár, guvernér Európskej centrálnej banky
19.	Jamie Dimon	USA	Výkonný riaditeľ JPMorgan Chase (jednej z najväčších amerických bánk)
20.	Carlos Slim Helu	Mexiko	Obchodník

Zdroj: vlastné spracovanie podľa Forbes, <https://www.forbes.com/powerful-people/list/#tab:overall>

Podľa aktuálneho rebríčka najvplyvnejších ľudí na svete môžeme vidieť, že tejto tabuľke dominujú Američania (8 z 20, čo predstavuje 40 % celého rebríčka). Aj napriek tomuto faktoru nezastávajú prvé (ale štvrté) miesto v najväčšej mäkkej sile. Týmto výsledkom môžeme konštatovať fakt, ako úzko je ekonomická sféra spoločnosti (alebo krajiny) prepojená so silou. Nie je to síce rozhodujúci faktor, ktorý sa podieľa na tvorbe sily a presadzovaní zahraničných záujmov ale, na druhej strane, sa významne podieľa a určitým spôsobom ovplyvňuje silu krajiny a plnenie záväzkov. Nedá sa jednoznačne tvrdiť, ktorá oblasť najviac ovplyvňuje silu krajiny. Určitým spôsobom sa na tvorbe sily krajiny podieľa každý sektor, od politického cez ekonomický a sociálny až po nábožensky a kultúrny. Nemôžeme to však konkretizovať, že v pozadí sily celej krajiny je jeden sektor.

4.1 Súčasný vs. minulý stav *soft power*, Japonsko a Nemecko

Pri súčasnom porovnaní krajín, ktoré sú aktuálne zoradené podľa portlandského rebríčka *soft power* môžeme konštatovať, že tomuto rebríčku dominujú „západné krajiny“, resp. vyspelé krajiny. Na jednej strane je to logický fakt nakoľko sila krajiny (a jej atraktivnosť v očiach domácej a zahraničnej verejnosti) nemôže byť meraná zahraničným dlhom, zlou ekonomickou a politickou situáciou či zdravotnými problémami (čo sú charakteristické prvky rozvojových krajín). Sila krajiny sa meria v sile jednotlivých sférach takže logicky sú rozvinuté krajiny na popredných priečkach v meraní sily.

Výsledky portlandského rebríčka *soft power* v minulých rokoch (do úvahy sa berie sila krajiny vo viacerých oblastiach):¹⁰⁵

2018

1. Veľká Británia
2. Francúzsko
3. Nemecko
4. Spojené štáty americké
5. Japonsko

¹⁰⁵ Zdroj: The Soft Power 30 Portland, <https://softpower30.com/>

2017

1. Francúzsko
2. Veľká Británia
3. Spojené štáty americké
4. Nemecko
5. Kanada

2016

1. Spojené štáty americké
2. Veľká Británia
3. Nemecko
4. Kanada
5. Francúzsko

2015

1. Veľká Británia
2. Nemecko
3. Spojené štáty americké
4. Francúzsko
5. Kanada

Pri porovnaní môžeme vidieť, že krajiny, ktoré sa nachádzajú v prvej „päťke“ sa prakticky skoro vôbec nemenia. Až na zmenu Kanady s Japonskom sa v rebríčku už niekoľko rokov po sebe umiestňujú tie isté krajiny – Veľká Británia, Francúzsko, Nemecko a Spojené štáty americké. Zaujímavosťou v tomto prípade je Nemecko – krajina, ktorá v 40. a 50. rokoch minulého storočia bola ekonomicky a politicky (dá sa povedať) „na dne“ dnes patrí medzi krajiny s najväčšou mäkkou silou. V poslednom zverejnenom rebríčku môžeme rovnaký fakt konštatovať aj o Japonsku. Tieto krajiny však v súčasnosti nemajú len účinnú *soft power* ale investujú aj do vojenskej techniky.

V posledných desaťročiach zaznamenávame v Nemecku politickú stabilitu, ekonomický rast a až na pár výnimiek (utečenecká kríza, finančné problémy ostatných európskych krajín a pod.) stabilnú vládu. Vláda nemeckej spolkovej kancelárky sa považuje za jeden z hlavných pilierov európskej stability, prosperity a rastu. V roku 2017 sme zaznamenali menšie politické „škriepenie“ v nemeckej vláde ale Angela Merkelová to ustála

a zostavila vládu. Postavenie nemeckej *soft power* sa určitým spôsobom pripisuje aj rešpektu nemeckému politickému veleniu. Navyše sa môže nemecká kancelárka vo svojich európskych plánoch a víziách oprieť o Francúzsko keďže Emmanuel Macron je už niekoľko rokov jej silný partner pri projektovaní európskych hodnôt a pri realizácii programu založeného na multilateralizme a medzinárodnej spolupráci.¹⁰⁶

V Nemecku sa za posledné roky (odkedy zaznamenáva hospodársky rast a patrí medzi európskych lídrov) zlepšila oblasť vzdelávania a podnikania. Veľké nemecké mestá ako Berlín, Hamburg, Mníchov, Kolín, Frankfurt nad Mohanom, Stuttgart alebo Dusseldorf ponúkajú 24 hodinový servis a život čo je prínosné nielen pre ekonomický a sociálny vývoj daného mesta, ale funguje to aj ako lákadlo pre turistov. Nemecko sa svojou silou častokrát radí na popredné miesto Európy spolu s Francúzskom a v niektorých oblastiach sa dokonca predpokladá, že v blízkej budúcnosti prebehne svojho francúzskeho spojenca.¹⁰⁷

Nemenej úspešnou krajinou v portlandskom rebríčku je už vyššie spomenuté Japonsko. V minulom roku (2018) zaznamenalo výrazný posun a dostalo sa tak medzi TOP 5 krajín na svete s najefektívnejšou *soft power* a vytlačilo z „prvej päťky“ Kanadu. Politická stabilita a hospodársky rast v krajine sú determinujúce faktory a navyše s pozitívnym zapojením sa do medzinárodných vzťahov sa krajine mimoriadne darí. Inovačný technologický priemysel, jedinečná kultúra, svetovo uznávaná kuchyňa a jedna z najvyšších priemerných dĺžok života pomohli krajine v jej *soft power*. Letné olympijské hry, ktoré sa budú konať v roku 2020 práve v Japonsku môžu jednoznačne prispieť k posilneniu japonskej sily.¹⁰⁸

Japonsko má široké zastúpenie svojich úradov v zahraničí – celkovo má až 150 zastupiteľských úradov po celom svete a je významným prispievateľom k medzinárodnému rozvoju a stabilite.¹⁰⁹ Japonsko je (hneď po USA) druhým najväčším prispievateľom do spoločného rozpočtu OSN (najväčším nevládnym prispievateľom v tomto prípade je

¹⁰⁶ MCCLORY, J. 2018. *The Soft Power 30. A Global Ranking of Soft Power 2018* [online]. [Citované 08.03.2019]. Dostupné na internete:< <https://softpower30.com/wp-content/uploads/2018/07/The-Soft-Power-30-Report-2018.pdf>>.

¹⁰⁷ HOLGUIN, J. C. 2013. *German „Soft Power“: from the fall of the wall to the 2006 World Cup*. [online]. [Citované 08.03.2019]. Dostupné na internete:<https://repository.library.georgetown.edu/bitstream/handle/10822/559472/Holguin_georgetown_0076M_12329.pdf?sequence=1>.

¹⁰⁸ MCCLORY, J. 2018. *The Soft Power 30. A Global Ranking of Soft Power 2018* [online]. [Citované 08.03.2019]. Dostupné na internete:< <https://softpower30.com/wp-content/uploads/2018/07/The-Soft-Power-30-Report-2018.pdf>>.

¹⁰⁹ Zdroj: Ministerstvo zahraničných vecí Japonska, https://www.mofa.go.jp/about/emb_cons/protocol/index.html

Európska únia).¹¹⁰ Digitalizácia v krajine prispieva k jej pozitívnemu chápaniu vo svete a jediná nevýhodu môžeme pozorovať v jazykovej oblasti.

4.2 Súčasné využitie *soft power*

Z horeuvedených faktov a charakteristík krajín, ktorým sme sa venovali v predchádzajúcich kapitolách a podkapitolách vidíme, ako jednotlivé krajiny využívajú rôzne typy svojich síl. Či už ide o „kráľovskú silu“ vo Veľkej Británii, „diplomatickú silu“ vo Francúzsku, *smart power* Spojených štátov amerických a Ruskej federácie alebo stupňujúcu sa silu Japonska a Nemecka na základe ich súčasných a moderných predispozícií, každá z týchto krajín oplýva jednak politickou stabilitou a silou rovnako ako aj ekonomicky stabilným prostredím v rámci štátu. Môžeme vidieť, ako krajiny využívajú potenciál svojej *soft* alebo *hard power* a čím je toto použitie ovplyvnené. Vzhľadom na svoju politickú a ekonomickú minulosť, rovnako ako aj na vojenské vybavenie a výsledok poslednej svetovej vojny môžeme tiež vidieť rôzne smerovanie finančných tokov do jednotlivých odvetví (vojenský priemysel, ekonomika krajiny, export a import, politické rozhodnutia a pod.). USA a RF ako víťazné mocnosti po 2. svetovej vojne majú inú štruktúru ekonomiky a financovania vojenského arzenálu ako porazené štáty po 2. svetovej vojne (Nemecko a Japonsko), ktoré (napriek prehre v tejto vojne) patria v súčasnosti medzi krajiny s najväčšou silou a najväčším vplyvom vo svete. Štruktúra ich hospodárstva a % rozdelenie financovania domácich segmentov je samozrejme iné ako v prípade USA a RF. Rovnako iné je to v prípade UK a FR, ktoré takisto patrili k víťazným mocnostiam, ich ekonomika (rovnako ako ekonomika všetkých európskych štátov) však na tom bola podstatne horšie ako ekonomika ich najväčšieho spojenca počas 2. svetovej vojny – USA. K naštartovaniu ich ekonomiky im výrazne pomohol Marshallov plán (to sme opísali v predchádzajúcich kapitolách).

Rôznorodou štátnou štruktúrou je zrejmé, že hoci tieto krajiny patria v súčasnosti medzi lídrov v *soft power*, každá krajina za to vďačí iným faktorom. Neexistuje teda akási pomyselná teoretická „šablóna“, ktorá by určovala návod pre ostatné krajiny, ako sa stať najvplyvnejšou krajinou na svete resp. dostať sa na popredné miesta v portlandskom rebríčku *soft power*. Využitie svojich možností má každá krajina individuálne (hoci môžeme

¹¹⁰ Zdroj: Organizácia spojených národov, <https://www.unsystem.org/content/FS-L00-02>

špekulovať nad teoreticky rovnakým potenciálom krajín). To, ako s týmito možnosťami každý krajina „naloží“ je v kompetencii politických lídrov každej krajiny. Vzhľadom na rôznorodosť krajín a ich teritoriálnu veľkosť môžeme tiež konštatovať, že územné spoločenstvá krajín ako napr. Vyšehradská skupina, MERCOSUR, BRICS, NAFTA, EZVO a iné majú väčšiu šancu presadzovať svoje záujmy v medzinárodnej politickej oblasti ako samostatné krajiny (ako praktický príklad môžeme uviesť Slovensko, ktoré nemá predispozíciu byť lídrom určitého regiónu a presadzovať svoje politické, ekonomické a medzinárodné záujmy v medzinárodných vzťahoch, resp. veľmi ťažko hoci hovoríme o zvrchovanom a suverénnom štáte; v rámci Vyšehradskej skupiny, kedy hovoríme o zoskupení 4 krajín, ktoré majú podobnú históriu a politické záujmy môže Slovensko presadiť svoje politické a ekonomické záujmy jednoduchšie a efektívnejšie).

4.3 Potenciálne možnosti smerovania *soft power*

Na základe skúmania danej problematiky a danej témy, ako veľmi je sila v oblasti zahraničných vzťahov určitých krajín využívaná a aplikovaná do praxe môžeme konštatovať niekoľko teoretických smerovaní do budúcnosti. Nemôžeme jednoznačne určiť jedinou možnosť smerovania pre všetky krajiny rovnako nakoľko každá krajina je iná, politicky inak špecifická, inak zahranične orientovaná s inými aspektami a záujmami. Každá presadzuje svoje záujmy v zahraničných vzťahoch, ktoré sú odlišné od iných krajín. Môžeme si ale konkretizovať smerovanie týchto krajín individuálne s dôrazom na ich minulosť, ktorá ovplyvňuje ich súčasnú pozíciu rovnako ako aj budúce smerovanie.

Potenciálne smerovanie Európskej únie

Presadzovanie zahraničných záujmov EÚ je v súčasnosti jedna z najaktuálnejších tém EÚ. Spoločná zahraničná a bezpečnostná politika patrí do portfólia Federici Mogheriniovej, ktoré zastáva funkciu Vysokkej predstaviteľky únie pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku (ľudovo sa tiež nazýva aj „šéfka európskej diplomacie“). Medzi hlavné priority zahraničnej politiky patrí bezpečnosť únie, integrovaný prístup ku konfliktom, kooperatívne regionálne usporiadania a globálne riadenie.¹¹¹ Ciele zahraničnej

¹¹¹ Zdroj: Európsky parlament, <http://www.europarl.europa.eu/factsheets/sk/sheet/158/zahranicna-politika-ciele-nastroje-a-dosiahnute-vysledky>

politiky EÚ sa v posledných rokoch trochu odlišujú od amerických. Aj preto môžeme pozorovať menšie nezhody vo vojenských misiách NATO, kde USA a EÚ úzko spolupracujú a kde sa ich vojenské zahraničné záujmy odlišujú. EÚ sa v niektorých vojenských otázkach rozhoduje ísť vlastnou cestou. Spolupráca s USA je ale stále na vysokej úrovni a obe zúčastnené strany majú vo svojom atlantickom spojencovi podporu v mnohých otázkach (posledný príklad tohto tvrdenia je otázka Venezuely). Silu EÚ môže teoreticky ovplyvniť Brexit (aj keď mnohí politickí experti sa zhodujú, že Brexit bude mať väčší dopad na Veľkú Britániu). Silu EÚ v minulosti mnohokrát ovplyvnila aj ekonomická kríza, kedy sa prostredníctvom Eurovalov zachraňovali niektoré krajiny Eurozóny (Grécko, Írsko, Španielsko alebo Taliansko). Nedávna migračná kríza takisto „podkopala“ silu EÚ. V súčasnosti ale môžeme konštatovať, že členské štáty sa spoločne z týchto problémov dokázali postaviť späť na nohy a dnes je EÚ stabilnejšia a silnejšia v očiach zahraničných partnerov. Jej budúce smerovanie záleží od smerovania spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky a od priorit, ktoré v rámci tejto politiky bude presadzovať.

Potenciálne smerovanie Veľkej Británie

V prípade Veľkej Británie je veľkým faktorom vplyvu *soft power* stále aktuálny a nedoriešený Brexit. Keďže v súčasnosti nie sú stále dohodnuté podmienky, za akých Veľká Británia opustí Európsku úniu, dopad na obchod oboch zainteresovaných strán to môže mať veľmi negatívny vplyv ak sa nedohodnú na spoločnom, pre obe strany prijateľnom riešení. Zo stále prebiehajúcich rokovaní medzi EÚ a VB vieme, aké sú požiadavky oboch strán, dohoda zatiaľ stále nie je podpísaná. Vzhľadom na historickú minulosť, politický systém, ekonomickú stabilitu, kráľovskú rodinu a kultúrny potenciál krajiny môžeme konštatovať, že krajine sa aj v ďalších rokoch môže v presadzovaní záujmov v zahraničí dariť a môže svojimi názormi a postojmi významne ovplyvniť ostatných účastníkov medzinárodných vzťahov. Negatívnym faktorom v tomto trende, resp. v budúcom vývoji *soft power* Veľkej Británie ostáva Brexit.

Potenciálne smerovanie Spojených štátov amerických

Spojené štáty americké patria medzi svetových lídrov. V určitých prípadoch dokonca môžeme konštatovať, že sú (resp. v minulosti boli) hegemónom, ktorý zastáva vedúce

postavenie v medzinárodnej politickej a ekonomickej oblasti. Ich viac, ako veľmi dobrá pozícia po 2. svetovej vojne a minimálne škody, ktoré počas 2. svetovej vojny utrpeli z nich predurčili byť svetovým lídrom v medzinárodných vzťahoch. USA si už niekoľko rokov po sebe držia pozíciu 1. miesta vo viacerých oblastiach (či už hovoríme o importe, svetovej mene, politickom vplyve, vojenskom zbrojení a vojenskou finančnou podporou NATO, o svetovom spojenectve a humanitárnej pomoci a iné). Negatívnym aspektom USA je v súčasnosti ich vojenská angažovanosť v Sýrii a politické protichodné názory hlavne s RF v otázkach Turecka a aktuálne Venezuely. Takisto politika súčasného amerického prezidenta Donalda Trumpa negatívne ovplyvňuje medzinárodnú stabilitu štátov a jeho nepredvídateľné konanie a rozhodnutia, ktorými ovplyvňuje medzinárodné vzťahy sa javia ako hrozba pre medzinárodný mier. Budúce smerovanie v tomto prípade s Donaldom Trumpom na čele štátov bude neisté a prinajmenšom zaujímavé sledovať. Viackrát sa mu vytýkalo, že neberie do úvahy názory radcov, ktorých má k dispozícii. Práve radcovia sú odborníci, ktorí sa vyznajú v medzinárodných vzťahoch.

Potenciálne smerovanie Francúzska

Vzhľadom na diplomatické postavenie krajiny a diplomatickú minulosť môžeme v prípade Francúzska konštatovať veľkú zainteresovanosť do medzinárodných vzťahov. Krajina disponuje veľkou *soft power*, ktorú presadzuje v medzinárodných vzťahoch a darí sa jej v tom. História, kultúra, jazyk, členstvo v medzinárodných organizáciách, Paríž ako sídlo medzinárodných organizácií sú pozitívnymi aspektami sily Francúzska. Negatívum v tomto prípade sa javia nie veľmi úspešné reformy súčasného francúzskeho prezidenta Emmanuela Macrona, ktorý bol mimoriadne populárny medzi Francúzmi v čase víťazstva prezidentských volieb v roku 2017 a zasadnutia do Elyzejského paláca. Jeho neskoršie pôsobenie v úrade vyvolalo nevôľu Francúzov, keď začal zavádzať daňové reformy. V súčasnosti sa tento aspekt javí ako jedno z najväčších negatív krajiny nakoľko domáce prostredie obyvateľov nie je stabilné a pokojné. Aj napriek týmto skutočnostiam sa Francúzsko teší veľkej obľube medzi turistami a zahraničnými študentami. *Soft power* krajiny má v tomto prípade tendenciu poberať sa rovnakým smerom, ako doteraz v prípade, ak francúzsky prezident nestratí podporu svojich voličov. Navyše, vojenská angažovanosť krajiny v spojeneckých misiách OSN, USA a VB pomáha krajine v atraktivnosti v zahraničí. Francúzsky jazyk ako jeden z najrozšírenejších jazykov na svete a oficiálnych jazykov mnoho medzinárodných organizácií pridáva na popularite krajiny.

Potenciálne smerovanie Ruskej federácie

Ruskú federáciu môžeme charakterizovať ako jednu zo svetových veľmocí, ktorá využíva *smart power*. Kombinácia mäkkej a tvrdej sily v prípade Ruska hrá veľmi dôležitú úlohu v ruskej zahraničnej stratégii. Vzhľadom na skutočnosti, ktoré sa v posledných rokoch udiali sa iný záver v prípade tejto krajiny ani urobiť nedá. Vojenská intervencia na ukrajinskom Kryme, vojenské misie v Sýrii, ďalšia intervencia v Azovskom mori a protichodné postavenie (opačný názor ako USA) v otázke súčasnej Venezuely dostáva túto krajinu do pozície, kedy využíva svoj vojenský potenciál. Ako sme už vyššie uviedli, krajina disponuje jednou z najväčších vojenských armád na svete v spojení s vojenskou technikou. Vojenské vybavenie, ktoré RF „zdedila“ po rozpade ZSSR nie je zanedbateľné. Populárnosť súčasného prezidenta Vladimíra Putina v RF je stále najvyššia spomedzi aktuálnych ruských politikov (prevažne medzi domácimi voličmi ktorých výsledok potvrdzujú výsledky posledných prezidentských volieb v roku 2018; v medzinárodných vzťahoch ho svetoví lídri rešpektujú a patrí medzi najvplyvnejších ľudí planéty). Horšie je to s jeho vnútroštátnou politikou kedy jeho obľúbenosť medzi občanmi klesla, keď v nedávnej minulosti zvýšil vek odchodu do dôchodku v Rusku. Nech sa túto krajinu pozrieme z akéhokoľvek uhla pohľadu, stále patrí medzi stálych a vplyvných členov medzinárodných vzťahov a v súčasnosti sa preberá otázka, ako to bude s RF po ďalších prezidentských voľbách, kedy už Vladimír Putin nemôže kandidovať a kto bude jeho nástupcom. Zahraničné smerovanie krajiny a potenciálne ďalšie vojenské intervencie určia obľúbenosť a rešpekt krajiny v očiach zahraničných partnerov.

Záver

Výsledkom práce je poukázanie na rôznorodosť mäkkej a tvrdej sily, ktorú majú krajiny k dispozícii a takisto poukázanie na postoj danej krajiny vyhodnotiť, ktorá sila je vo vzťahu k presadzovaniu ich zahraničných cieľov a záujmov tá správna a adekvátne. Pri niektorých svetových veľmociach môžeme konštatovať tendenciu používania mäkkej sily, ktorú si dané krajiny budujú v dlhodobom horizonte a ktorá im pri správnej aplikácii prináša požadovaný výsledok.

Skúmanie problematiky rôznych druhov síl nám odhalilo, že niektoré krajiny mali veľmi výhodnú počiatočnú pozíciu po 2. svetovej vojne a týmto smerom sa uberajú už niekoľko desaťročí. Iné krajiny mali síce negatívnejšie postavenie, ktoré ich prinútilo naštartovať ekonomiku a rozvoj krajiny a dnes patria medzi svetových lídrov, ktorí určujú smerovanie v mnohých oblastiach. Nemecko alebo Japonsko patrilo v 50. rokoch 20. storočia medzi porazené krajiny, v súčasnosti však patria medzi krajiny s najvplyvnejšou *soft power* na svete. V kontraste tohto výsledku sú napr. USA, Veľká Británia alebo Francúzsko – teda víťazné mocnosti po 2. svetovej vojne, ktoré využili svoju pozíciu po 2. svetovej vojne a ktoré naďalej rozvíjajú potenciál svojich síl v konkrétnych oblastiach.

Zároveň sme zistili a poukázali na negatívne účinky sily, resp. nesprávne použitie sily, ktorou krajiny oplývajú. Niektoré svetové veľmoci si neuvedomujú intenzitu svojej sily a pri presadzovaní ich cieľov a záujmov dochádza k poškodzovaniu národných záujmov inej krajiny (v niektorých prípadoch aj k porušovaniu medzinárodného práva). Nesprávna aplikácia sily v kontexte medzinárodných vzťahov môže priniesť globálny nepokoj a rozvrátiť v medzinárodnej politickej a ekonomickej oblasti. Správna predikcia je v tomto smere veľmi dôležitá.

Skúmaním sme poukázali na skutočnosť, že krajiny neovládajú svojou silou len v jednej oblasti, práve naopak – oblasti, ktoré ovplyvňujú silu a moc krajiny je niekoľko a všetky spolu súvisia (vo vnútroštátnom kontexte vo vzťahu k zahraničným aktérom svetovej politiky). V aplikácii do praxe táto skutočnosť znamená, že daná krajina sa sústreďuje na akumuláciu sily v rôznych dostupných oblastiach, v ktorých má tendenciu dosahovať pozitívne výsledky a tieto oblasti sa stávajú silnými stránkami danej krajiny.

V závere môžeme zhodnotiť, že každá krajina má určitú silu (či už mäkkú, tvrdú alebo múdru) – rozdiel je v intenzite tejto sily a v možnostiach jej využitia. Hlbším skúmaním sme dospeli k záveru, že historické udalosti nie sú primárnym určovateľom sily krajiny a externé

faktory, ktoré majú priamy vplyv na krajinu sú veľmi významné v procese implementácie do praxe a do spoločnosti danej krajiny. Dôležitosť vnútroštátnych aspektov konkrétnej krajiny je dôležitým faktorom vplyvu na medzinárodnej scéne, kedy konkrétna krajina má tendenciu dosiahnuť požadovaný výsledok.

Zoznam použitej literatúry

1. CELIKTAS, B. 2018. *Cyber Security Power Ranking by Country and its Importance on World Politics*. [online]. [Citované 20.03.2019]. Dostupné na internete:<https://www.jasstudies.com/Makaleler/2029641765_32-Bar%c4%b1%c5%9f%20%c3%87EL%c4%b0KTA%c5%9e.pdf>.
2. CHITTY, N., - LI JI, - RAWNSLEY, G. D., - HAYDEN, C. 2017. *The Routledge Handbook of Soft Power*. New York: Routledge, 2017, 17s. ISBN-978-1-138-94581-4
3. CLARK, P. 2013. *Thoughts for Food: French Cuisine and French Culture*. [online]. [Citované 04.03.2019]. Dostupné na internete:<<http://pages.vassar.edu/fren380/files/2013/03/Thoughts-for-Food-I-French-Cuisine-and-French-Culture.pdf>>.
4. CONNORS, M., DAVISON, R., DOSCH, J. 2017. *The New Global Politics of the Asia-Pacific* [online]. [Citované 24.01.2019]. Dostupné na internete:<<https://www-1taylorfrancis-1com-1e2nf6u7s11c6.hanproxy.cvtisr.sk/books/9781317232681>>.
5. COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION, *Declaration by the High Representative Federica Mogherini on behalf of the EU on the Autonomous Republic of Crimea and the city of Sevastopol*. [online]. [Citované 20.03.2019]. Dostupné na internete:<<https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2019/03/17/declaration-by-the-high-representative-federica-mogherini-on-behalf-of-the-eu-on-the-autonomous-republic-of-crimea-and-the-city-of-sevastopol/>>.
6. CPI INFLATION CALCULATOR. [online]. [Citované 24.02.2019]. Dostupné na internete:<<http://www.in2013dollars.com/1960-dollars-in-2016?amount=>>>.
7. ČIŽIK, T., NOVÁK, P. 2015. *North Atlantic Treaty Organization (NATO)* [online]. [Citované 18.01.2019]. Dostupné na internete:<https://www.researchgate.net/publication/322695569_NORTH_ATLANTIC_TREATY_ORGANIZATION_NATO>.
8. DAWEI, K. 2018. *China's State Financial Assets Worth About Half of Global GDP*. [online]. [Citované 26.02.2019]. Dostupné na internete:<<https://www.caixinglobal.com/2018-10-25/chinas-state-financial-assets-worth-about-half-of-global-gdp-101339013.html>>.
9. DEDOMINICIS, B. E. 2017. *Pan-Slavism and Soft Power in Post-Cold War Southeast European International Relations: Competitive Interference and Smart Power in the European Theatre of the Clash of Civilizations*. [online]. [Citované 04.06.2018]. Dostupné na internete:<<http://eds.b.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=4&sid=29c6f595-67cf-4db4-a903-5ce5c07f2bcc%40sessionmgr101>>.
10. DIMITROVA, A., FREAR, M., MAZEPUS, H. 2017. *The Elements of Russia's Soft Power: Channels, Tools, and Actors Promoting Russian Influence in the Eastern Partnership Countries*. [online]. [Citované 06.03.2019]. Dostupné na internete:<http://eu-strat.eu/wp-content/uploads/2017/08/Working-paper-no.4-D5.3-Final_v3.pdf>.
11. DOUGLAS, A. I. 2001. *Explaining America's Surge Manufactured Exports, 1880-1913* [online]. [Citované 20.02.2019]. Dostupné na internete:<<https://www.dartmouth.edu/~dirwin/docs/Surge3wp.pdf>>.

12. EUROPEAN CENTRAL BANK. 2018. *The International Role of the Euro. Interim Report*. [online]. [Citované 18.01.2019]. Dostupné na internete:<
<https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/ire/ecb.ire201806.en.pdf>>.
13. EUROPEAN COMMISSION. 2017. *White Paper on the Future of Europe* [online]. [Citované 24.01.2019]. Dostupné na internete:<
https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/white_paper_on_the_future_of_europe_en.pdf>.
14. FISHER, M. 2015. *How America became the most powerful country on Earth* [online]. [Citované 31.01.2019]. Dostupné na internete:<
<https://www.vox.com/2015/5/20/8615345/america-global-power-maps>>.
15. FLETCHER, T., 2016. *Naked Diplomacy*. Londýn: HarperCollinsPublishers, 2016, 86s. ISBN-978-0-00-812756-5
16. FRASER, S. 2017. *Can the UK retain global influence after Brexit?* [online]. [Citované 30.01.2019]. Dostupné na internete:< <https://www.kcl.ac.uk/sspp/policy-institute/publications/can-the-uk-retain-global-influence-after-brexit.pdf>>.
17. GALLAROTTI, G. M. 2015. *Smart Power: Definitions, Importance, and Effectiveness*, JOURNAL OF STRATEGIC STUDIES, 2015, 4s, 245-281
18. HOLGUIN, J. C. 2013. *German „Soft Power“: from the fall of the wall to the 2006 World Cup*. [online]. [Citované 08.03.2019]. Dostupné na internete:<https://repository.library.georgetown.edu/bitstream/handle/10822/559472/Holguin_georgetown_0076M_12329.pdf?sequence=1>.
19. KATZ, L. 2017. *Negotiating International Business*. [online]. [Citované 04.03.2019]. Dostupné na internete:<<http://www.leadershipcrossroads.com/mat/cou/France.pdf>>.
20. KITOV, I., KITOV, O. 2012. *Real GDP per capita since 1870*. [Citované 24.02.2019]. Dostupné na internete:< <https://arxiv.org/pdf/1205.5671.pdf>>.
21. KNAPP, A., WRIGHT, V. 2018. *The Government and Politics of France*. [online]. [Citované 01.03.2019]. Dostupné na internete:<
http://elibrary.bsu.az/books_400%5CN_338.pdf>.
22. KOHN, H. 2013. *Pan-Slavism and World War II* [online]. [Citované 22.01.2019]. Dostupné na internete:< <https://sites.evergreen.edu/russiawinter/wp-content/uploads/sites/47/2015/01/Feb-17-WWIIPanSlavism.pdf>>.
23. LAXDAL, G. O. 2016. *The Royal Family. An Analysis of the Modernization of the British Royal Family During the Reign of Queen Elizabeth II*. [online]. [Citované 25.01.2019]. Dostupné na internete:<
https://skemman.is/bitstream/1946/24432/2/Gudny_Osk_Laxdal_BAEssay2016_FullText.pdf>.
24. MACALISTER, T. 2011. *Background: What caused the 1970s oil price shock?*. [Citované 24.02.2019]. Dostupné na internete:<<https://www.theguardian.com/environment/2011/mar/03/1970s-oil-price-shock>>.
25. MACDONALD, A. 2018. *Soft power superpowers. Global trends in cultural engagement and influence*. [online]. [Citované 01.03.2019]. Dostupné na internete:<https://www.britishcouncil.org/sites/default/files/j119_thought_leadership_global_trends_in_soft_power_web.pdf>.
26. MACHLEDER, J., ASMOLOV, G. 2011. *Social Change and the Russian Network Society*. [online]. [Citované 06.03.2019]. Dostupné na internete:<
https://internews.org/sites/default/files/resources/Internews_Research_RussiaNetworkSociety1.pdf>.

27. MANAS, A. T. 2005. *The Increasing Relevance of the Stock Market in the World: a New Scenario* [online]. [Citované 25.01.2019]. Dostupné na internete:<http://www3.uah.es/iaes/publicaciones/DT_01_05.pdf>.
28. MARSICANO, CH. R. 2016. *The Political System of the United Kingdom* [online]. [Citované 25.01.2019]. Dostupné na internete:<<https://my.vanderbilt.edu/chrisarsicano/files/2016/02/UKPolitics1.pdf>>.
29. MATHIASON, N. 2008. *Three Weeks That Changed the World*. [online]. [Citované 24.02.2019]. Dostupné na internete:<<https://www.theguardian.com/business/2008/dec/28/markets-credit-crunch-banking-2008>>.
30. MATTOŠ, B. 2015. *Effects of Information and Communication Technology on Diplomacy and Foreign Policy Administration*. International Journal of Social Ecology and Sustainable Development, 2015, 17-27.
31. MCCLORY, J. 2018. *The Soft Power 30. A Global Ranking of Soft Power 2018* [online]. [Citované 08.03.2019]. Dostupné na internete:<<https://softpower30.com/wp-content/uploads/2018/07/The-Soft-Power-30-Report-2018.pdf>>.
32. MCKERCHER, B.J.C. 2012. *Routledge Handbook of Diplomacy and Statecraft*. New York: Routledge, 2012. 3-15s. ISBN-978-0-415-78110-7
33. MEUNIER, S., VACHUDOVA, M. A. 2018. *Liberal Intergovernmentalism, Illiberalism and the Potential Superpower of the European Union* [online]. [Citované 22.01.2019]. Dostupné na internete:<<https://onlinelibrary-wiley-com-1e2nf6u7s0fd2.hanproxy.cvtisr.sk/doi/full/10.1111/jcms.12793>>.
34. MUCHA-LESZKO, B., TWAROWSKA, K. 2016. *The European Union As A Global Economic Power* [online]. [Citované 18.01.2019]. Dostupné na internete:<<https://content.sciendo.com/view/journals/cer/19/3/article-p27.xml>>.
35. NAJAR, S. 2014. *Power Currencies* [online]. [Citované 22.01.2019]. Dostupné na internete:<<https://prezi.com/4dbsp64kgihf/power-currencies/>>.
36. NYE, J., 2004. *Soft Power, The Means to Success in World Politics*. New York: PublicAffairs, the Perseus Books Group, 2004, 2s. 2468IO9753I
37. PATALAKH, A. 2017. *EU Soft Power in the Eastern Neighborhood and the Western Balkans in the Context of Crises* [online]. [Citované 22.01.2019]. Dostupné na internete:<<https://content-sciendo-com-1e2nf6u7s0fec.hanproxy.cvtisr.sk/view/journals/bjes/7/2/article-p148.xml>>.
38. RELLANDINI, S., 2017. *France Becomes the World No 1 for Soft Power*. World Economic Forum. [online]. [Citované 05.10.2018]. Dostupné na internete:<<https://www.weforum.org/agenda/2017/07/france-new-world-leader-in-soft-power/>>.
39. ROGOFF, K. 2013. *America's Endless Budget Battle* [online]. [Citované 24.02.2019]. Dostupné na internete:<<https://www.project-syndicate.org/commentary/kenneth-rogoff-what-a-us-default-would-mean-for-america-and-the-world?barrier=accesspaylog>>.
40. SMITH, M. 2009. *Between „soft power“ and a hard place: European Union Foreign and Security Policy between the Islamic world and the United States* [online]. [Citované 24.01.2019]. Dostupné na internete:<<https://dspace.lboro.ac.uk/dspace-jspui/bitstream/2134/15009/3/For%20IR%20Soft%20Power%20FINAL%20for%20Int%20Pols%20Oct%2008.pdf>>.
41. SOMMERLAD, J. 2018. *Marshall Plan at 70: How did the US revive Europe after Second World War and did it achieve its aims?*. [Citované 24.02.2019]. Dostupné na internete:<<https://www.independent.co.uk/news/world/europe/marshall-plan-70th->

- anniversary-europe-us-foreign-policy-aid-second-world-war-harry-truman-a8285996.html >.
42. STANLEY, L. E., KENNETH L. S. 2006. *Five Hundred Years of European Colonization: Inequality and Paths of Development* [online]. [Citované 24.02.2019]. Dostupné na internete:< <http://www.helsinki.fi/iehc2006/papers3/Engerman.pdf>>.
 43. THE EUROPEAN UNION. 2012. *The Treaty on the European Union* [online]. [Citované 30.01.2019]. Dostupné na internete:< <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=celex%3A12012M%2FTXT>>.
 44. THE FEDERAL RESERVE IN THE INTERNATIONAL SPHERE. 2005. *Promoting Financial System Stability*. The Federal Reserve System Purposes and Functions [online]. [Citované 24.02.2019]. Dostupné na internete:<https://www.federalreserve.gov/aboutthefed/files/pf_4.pdf>.
 45. THE LONDON PM FIX. 2016. *Historical Gold Prices – 1833 to Present* [online]. [Citované 24.02.2019]. Dostupné na internete:< https://nma.org/wp-content/uploads/2016/09/historic_gold_prices_1833_pres.pdf>.
 46. TUOMIOJA, E. 2009. *The Role of Soft Power in EU Common Foreign Policy*. [online]. [Citované 16.01.2019]. Dostupné na internete:< http://www.culturaldiplomacy.org/academy/content/articles/speakers/detailed/erkki-tuomioja/erkki-tuomioja_-_the-role-of-soft-power-in-eu-common-foreign-policy.pdf?Interview-with-Erkki-Tuomioja-Former-Finnish-Foreign-Minister>.
 47. UNITED NATIONS. 2015. *Paris Agreement*. [online]. [Citované 01.03.2019]. Dostupné na internete:<https://unfccc.int/sites/default/files/english_paris_agreement.pdf>.
 48. WILSON, E. J. III. 2008. *Hard Power, Soft Power, Smart Power*, ANNALS, AAPSS, 2008, 114s, 10.1177/0002716207312618
 49. YUKARUC, U. 2017. *A Critical Approach of Soft Power*. [online]. [Citované 04.10.2018]. Dostupné na internete:<<http://dergipark.gov.tr/download/article-file/393488>>.
 50. ZAPERTA, E. 2008. *The British Media and the Monarchy* [online]. [Citované 25.01.2019]. Dostupné na internete:< <https://www.gbz.hu-berlin.de/ma-british-studies/distinguished-ma-theses/downloads/pdf/ThesisEZaperta.pdf>>.
 51. ZUEV, V., POPOVA, I. 2018. *The European Model of Sport: Values, Rules and Interests* [online]. [Citované 24.01.2019]. Dostupné na internete:< <https://iorj.hse.ru/data/2018/05/23/1149410186/The%20European%20Model%20of%20Sport%20Values,%20Rules%20and%20Interests.pdf>>.